МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

ПЕРША ІНОЗЕМНА МОВА (НОВОГРЕЦЬКА) — 1 І 2 КУРС БАКАЛАВРАТУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
з Першої іноземної мови (новогрецької)
для здобувачів 1 і 2 курсів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Одеса
«Астропринт»
2024

УДК 327:811.14:378(075.8)
П26

Укладачі:

О. В. Сніговська, к. пед. наук, в.о. зав. кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій ФМВПС Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
А. В. Малахіті, старший викладач кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій ФМВПС Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Г. Л. Петрова, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іспанської і новогрецької філології та перекладу Київського національного лінгвістичного університету;
О. М. Набока, кандидат філологічних наук, зав. кафедри іноземних мов професійного спрямування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова *(протокол № 2 від 22 жовтня 2024 року)*

П26 **Перша** іноземна мова (новогрецька) — 1 і 2 курс бакалаврату : методичні вказівки з першої іноземної мови новогрецької мови для здобувачів 1 і 2 курсів ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад.: О. В. Сніговська, А. В. Малахіті. — Одеса : Астропринт, 2024. — 128 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (новогрецька)» для 1 і 2 курсів бакалаврату та були розроблені відповідно до робочої програми та силабусу для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Основна мета розроблення методичних вказівок — надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

УДК 327:811.14:378(075.8)

© Сніговська О. В., Малахіті А. В.,
укладання, 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
Зміст навчальної дисципліни (змістовні модулі, структура навчальної дисципліни)	5
Змістовий модуль I	5
Теми практичних занять	
Самостійна робота	
Рекомендована література (основна, додаткова, електронні інформаційні ресурси)	
Змістовий модуль II	19
Теми практичних занять	
Самостійна робота	
Рекомендована література (основна, додаткова, електронні інформаційні ресурси)	
Змістовий модуль III	49
Теми практичних занять	
Самостійна робота	
Рекомендована література (основна, додаткова, електронні інформаційні ресурси)	
Шкала оцінювання: національна та ECTS	118
Рекомендована література (основна, додаткова, електронні інформаційні ресурси)	118

ВСТУП

Методичні вказівки з Першої іноземної мови (новогрецької) призначені для допомоги здобувачам ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які навчаються в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на факультеті міжнародних відносин, політології та соціології.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (новогрецька)» є фонетика, граматика, лексика новогрецької мови, а також історія і культура Греції й Кіпру в контексті ознайомлення здобувачів вищої освіти з хрестоматійними текстами лінгвокультурологічного напряму (новогрецькою мовою).

Метою навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (новогрецька)» є ознайомлення здобувачів вищої освіти першого року навчання з грецькою абеткою, правилами читання, навчити писати та розмовляти на буденні теми, розглянути теми культурно-історичного циклу Греції й Кіпру.

Завдання навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (новогрецька)» полягає у вивченні грецької абетки і фонетичної системи новогрецької мови, у засвоєнні правил базової граматики новогрецької мови і лексики буденного спілкування, в ознайомленні з міфами / епосом Давньої Греції й Кіпру.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач/-ка вищої освіти повинен/-на:

- вільно спілкуватися державною та новогрецькою мовами на професійному рівні, необхідному для ведення професійної дискусії, підготовки аналітичних та дослідницьких документів;
- володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на новогрецьку мову, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проєктів;
- вести фахову дискусію з проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів та їхню точки зору.

Програма навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (новогрецька)» складається з таких змістових модулів, як-от:

1. **Змістовий модуль І**: Мовний аспект.
2. **Змістовий модуль ІІ**: Мовленнєвий аспект.
3. **Змістовий модуль ІІІ**. Історико-культурний аспект.

Зміст навчальної дисципліни
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Мовний аспект

Тема 1. Грецька абетка. Голосні / приголосні звуки. Відповідність українських літер грецьким. Правила читання. Диграфи, дифтонги. Читання диграфів і дифтонгів. Правила наголосу.

Грецький алфавіт складається з 24 літер, із яких 17 приголосних і 7 голосних: α, ε, η, ι, ο, υ, ω:

Αα	Ββ	Γγ	Δδ	Εε	Ζζ	Ηη	Θθ	Ιι	Κκ	Λλ	Μμ
άλφα	βήτα	γάμα	δέλτα	έψιλον	ζήτα	ήτα	θήτα	γιώτα	κάππα	λάμδα	μι
alfa	vita	gama	thelta	epsilon	zita	ita	thita	yiota	kapa	lamtha	mi
a	b	g, y	d	ē	z	ē	th	i	k	l	m
[a]	[v]	[ɣ, ʝ]	[ð]	[e]	[z]	[i]	[θ]	[i]	[k, c]	[l, ʎ]	[m]

Νν	Ξξ	Οο	Ππ	Ρρ	Σσς	Ττ	Υυ	Φφ	Χχ	Ψψ	Ωω
νι	ξι	όμικρον	πι	ρο	σίγμα	ταυ	ύψιλον	φι	χι	ψι	ωμέγα
ni	xi	omikron	pi	ro	sigma	taf	ipsilon	fi	hi	psi	omega
n	ks, x	o	p	r, rh	s	t	u, y	ph	kh, ch	ps	ō
[n]	[ks]	[o]	[p]	[r]	[s]	[t]	[i]	[f]	[χ, ç]	[ps]	[o]

Правила читання

Є певні особливості читання деяких літер у грецькій мові.

Так, літеру γ вимовляють м'яко, з подихом, звук формується в напіввідкритому горлі. Перед літерарами, що позначають [і], [е], γ читається як й. У сполуках γκ, γγ – як г. Літери δ та θ не мають точних аналогів в українській мові. Треба помістити язик за верхніми зубами, але не доторкаючись до них, і вимовити д. Отриманий звук і буде δ. Якщо так само спробувати вимовити т, вийде θ. Отже, звук δ схожий на англійське поєднання букв th, як у словах the, this, а звук θ – як th у словах think, thank. Літери ξ і ψ позначають подвійні приголосні, які вимовляються відповідно [кс] і [пс].

Літера σ пишеться на початку і в середині слів, а літера ς тільки наприкінці слів.

Варто звернути уваги на такі ускладнення у читанні приголосних:

γγ – читається як НГ: Αγγλία [АнґлІа] – Англія;

γκ – на початку слова читається як тверде г: γκρι [грі] – сірий (колір), у середині слова читається як НГ: γκαρσόνι [ґарсОні] – гарсон, офіціант;

γχ – читається як НХ: έλεγχος [Еленхос] – контроль;

μπ – на початку і в кінці слова читається як Б, у середині – як МБ: μπαίνω [бЕно] – входити, κλάμπ [клаб] – клуб, μπαμπάς [бабАс] – батько, λάμπα [лАмба] – лампа;

ντ – на початку слова читається як Д, у середині – як НД: ντουλάπα [дулАпа] – шафа, πάντα [пАнда] – завжди, νταντά [дадА] – ненька;

νπ – читається як НБ: στην πόλη [стинбОлі];

σμ, σβ – читаються як ЗМ, ЗВ: σβήνω [звІно] – вимикати, κόσμος [кОзмос] – світ, люди; ο πατέρας μου [опатЕразму] – мій батько;

τς – читається як Ц: τσάι [цАї] – чай;

τζ – читається як ДЗ: τζάμι [дзАмі] – скло.

У грецькій мові завжди вказується наголос. Для цього використовується такий самий знак, як і в українській мові – над голосною літерою: Με λένε Όλγα.

Якщо наголос має бути на диграфі/дифтонзі, то знак наголосу ставиться над другою літерою: δουλεύω, μαθαίνω.

Голосні сполуки ει, οι читаються як [і], αι – [е], ου – [u], α/ευ – [α/ev] – перед голосною та дзвінкою приголосною літерами, [α/ef] – перед глухою приголосною: γράφει, πλοίο, λουλούδι, παύω, μαζεύω, ευχαριστώ, αυτοκίνητο.

Якщо наголос падає на першу літеру, або є розділова ї, літери читаються окремо (το ρολόι, ο Μάιος, το ζεϊμπέκικο, η μαϊμού).

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Грецька абетка (https://el.wikiversity.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B1%CE%BB%CF%86%CE%AC%CE%B2%CE%B7%CF%84%CE%BF)
2. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)
3. Грецька мова (https://linguapedia.info/uk/movi/grecka.html)

Тема 2. Артиклі та їхнє вживання. Прийменники. Займенники. Числівники. Означений і неозначений артиклі, їхнє відмінювання. Прийменники σε, από, με, για, їхнє значення та уживання. Розряди займенників, їхнє відмінювання та уживання. Кількісні числівники до 1 000 000. Порядкові числівники до 31, їхнє відмінювання по родах, числах і відмінках.

Артикль – це особлива частка, службова частина мови, що вживається з іменниками, вказує на їх визначеність або невизначеність та допомагає відрізняти їх від дієслів. Означений артикль використовується, коли йдеться про когось або про щось відоме або вже згадуване раніше; а неозначений артикль – коли хтось або щось згадується вперше. У грецькій мові перед власними іменами завжди уживається означений артикль: η Ελλάδα, η Οδησσός, ο Γιώργος, το Κίεβο.

Артиклі мають три роди і змінюється за відмінками і числами (зокрема, означений). У множині неозначений артикль не вживається.

Άρθρο οριστικό

ο	*η*	*το*
του	*της*	*του*
το(ν)	*τη(ν)*	*το*
οι	*οι*	*τα*
των	*των*	*των*
τους	*τις*	*τα*

Άρθρο αόριστο

ένας	*μία / μια*	*ένα*
ενός	*μίας / μιας*	*ενός*
έναν	*μία / μια*	*ένα*

Π.χ. Σπουδάζω στο Πανεπιστήμιο. Είναι βιβλίο του φίλου μου. Κύριε, πού είναι το σχολείο εδώ; Έχω έναν πολύ καλό φίλο. Στο γραφείο υπάρχουν βιβλία και χαρτιά.

Прийменник – це службова незмінна частина мови, що виражає відношення між предметами, відношення дії та ознаки до предмета, залежність іменника, числівника, займенника від інших слів у реченні і разом з ними вказує на об'єкт дії, напрям, місце, час, причину, мету (αντί, από, για, δίχως, εναντίον, εξαιτίας, έως, ίσαμε, κατά, με, μετά, μεταξύ, μέχρι, παρά, πριν, προς, σαν, σε, χωρίς, ως).

На 1 курсі бакалаврату вивчаємо 4 прийменники σε (в, на, до, за), με (з, на, в), για (для, про, у напрямку), από (з, від):

1) Πάω **σ**το Πανεπιστήμιο. Είναι πάνω **σ**το βιβλίο. Είμαστε **σ**την τράπεζα. **Σε** 5 λεπτά θα είμαι σπίτι.
2) Πάω στην Ελλάδα **με** αεροπλάνο. Είμαι ντυμένη **με** παλτό. Θέλω τσάι **με** λεμόνι.
3) Είναι δώρο **για** τον φίλο μου. Διαβάζω βιβλίο **για** την Κύπρο. Το λεωφορείο πάει **για** την Αθήνα.
4) Είναι γράμμα **από** τον συνάδελφό μας. Είμαι **από** την Ουκρανία.

Займенник – це самостійна змінна частина мови, що вказує на предмети, їхні ознаки або кількість, не називаючи їх, і відповідає на питання хто? що? який? чий? скільки? котрий? Займенник уживається в грецькій мові замість іменника, прикметника та числівника і виконує синтаксичну роль у реченнях тих самих членів речення, що й іменники, прикметники і числівники.

Початкова форма займенника – називний відмінок; для займенників прикметникової форми – чоловічий рід, називний відмінок однини.

Розряди займенників за значенням

Особові

	Однина	Множина
І особа	я (εγώ)	ми (εμείς)
ІІ особа	ти (εσύ)	ви (εσείς)
ІІІ особа	він, вона, воно (αυτός, αυτή, αυτό)	вони (αυτοί, αυτές, αυτά)

Присвійні (не мають родів)

Мій – μου, наш – μας,
Твій – σου, ваш – σας,
Його – του, її – της, їхній – τους

Питальні

Уживаються зазвичай на початку питальних речень.

Хто? Ποιος, ποια, ποιο; – відмінюється по родах, числах і відмінках;

Що? Τι; – не відмінюється;

Який? Ποιος, ποια, ποιο; – відмінюється по родах, числах і відмінках;

Кого/Чий? Ποιανού, ποιανής, ποιανού; – відмінюється по родах, числах і відмінках;

Чий? τίνος; – не відмінюється;

Скільки? Πόσος, πόση, πόσο; – відмінюється по родах, числах і відмінках.

Вказівні

Той – εκείνος, цей – αυτός, такий – τέτοιος, стільки – τόσος. Відмінюються по родах, числах і відмінках.

Означальні

Весь – όλος, сам – μόνος, інший – άλλος. Відмінюються по родах, числах і відмінках.

Кожний/ всякий – κάθε. Не відмінюється.

Неозначені

Їх легко утворити, якщо до хто, що, який, чий, скільки, котрий додати частку будь-, -небудь, казна-, хтозна-, аби-, де-, -сь): будь-хто – κάποιος, що-небудь – κάτι, казна-скільки – κάμποσο, десь – κάπου, якось – κάπως тощо.

Числівники

Числівники за значенням поділяються на кількісні та порядкові. Кількісні означають кількість предметів і відповідають на питання скільки? Наприклад: έξι (шість), οχτώ (вісім), ένδεκα (одинадцять), εβδομήντα (сімдесят) тощо.

Порядкові числівники означають порядок предметів при лічбі і відповідають на питання котрий? Наприклад: котрий? Έκτος (шостий), όγδοος (восьмий), ενδέκατος (одинадцятий), εβδομηκοστός (сімдесятий) тощо. Порядкові числівники змінюються за родами, числами і відмінками (як іменники на -ος, -η, -ο).

Πίνακας των απόλυτων και των τακτικών αριθμητικών

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	α΄	ένας, μία-μια, ένα	πρώτος
2	β΄	δύο	δεύτερος
3	γ΄	τρεις, τρία	τρίτος
4	δ΄	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος
5	ε΄	πέντε	πέμπτος
6	στ΄	έξι	έκτος
7	ζ΄	επτά (εφτά)	έβδομος
8	η΄	οκτώ (οχτώ)	όγδοος
9	θ΄	εννέα (εννιά)	ένατος
10	ι΄	δέκα	δέκατος
11	ια΄	ένδεκα (έντεκα)	ενδέκατος
12	ιβ΄	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ΄	δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ΄	δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος
15	ιε΄	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	ιστ΄	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος
17	ιζ΄	δεκαεπτά (δεκαεφτά)	δέκατος έβδομος
18	ιη΄	δεκαοκτώ (δεκαοχτώ)	δέκατος όγδοος
19	ιθ΄	δεκαεννέα (δεκαεννιά)	δέκατος ένατος
20	κ΄	είκοσι	εικοστός

30	λ΄	τριάντα	τριακοστός
40	μ΄	σαράντα	τεσσαρακοστός
50	ν΄	πενήντα	πεντηκοστός
60	ξ΄	εξήντα	εξηκοστός
70	ο΄	εβδομήντα	εβδομηκοστός
80	π΄	ογδόντα	ογδοηκοστός
90	ϟ	ενενήντα	ενενηκοστός
100	ρ΄	εκατό	εκατοστός
101	ρα΄	εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος
110	ρι΄	εκατόν δέκα	εκατοστός δέκατος
200	σ΄	διακόσιοι, -ιες, -ια	διακοσιοστός
300	τ΄	τρ(ι)ακόσιοι, -ιες, -ια	τριακοσιοστός
400	υ΄	τετρακόσιοι, -ιες, -ια	τετρακοσιοστός
500	φ΄	πεντακόσιοι, -ιες, -ια	πεντακοσιοστός
600	χ΄	εξακόσιοι, -ιες, -ια	εξακοσιοστός
700	ψ΄	εφτακόσιοι, -ιες, -ια	εφτακοσιοστός
800	ω΄	οχτακόσιοι, -ιες, -ια	οχτακοσιοστός
900	ϡ	εννικακόσιοι, -ιες, -ια	εννιακοσιοστός
1.000	, α	χίλιοι, -ιες, -ια	χιλιοστός
2.000	, β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός
10.000	, ι	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός
100.000	, ρ	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιοστός
1.000.000		ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός
1.000.000.000		ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής

Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Арванитакης Κλεάνθης, Арванитάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Арванитакης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Άρθρο (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2334/Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_C_01.html)
2. Προθέσεις (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2334/Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_C_08.html)
3. Αντωνυμίες (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2334/Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_C_05.html)
4. Αριθμητικά (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2334/Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_C_04.html)
5. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)
6. Грецька мова (https://linguapedia.info/uk/movi/grecka.html)

Тема 3. Зв'язка бути. Дієслово в теперішньому, минулому і майбутньому часах. Допоміжне дієслово-зв'язка бути в теперішньому, минулому і майбутньому часах. Дієслова 1 дієвідміни, злитні дієслова (λέω, τρώω, πάω, ακούω, καίω, κλαίω, φταίω і псевдозлитне φυλάω), дієслова 2 дієвідміни категорія А і Е в теперішньому, минулому і майбутньому часах. Аномальні дієслова.

Допоміжна зв'язка – дієслово είμαι перекладається як бути, перебувати, є. Основними її функціями є змістове дієслово (Είμαι στο σπίτι), а також дієслово-зв'язка або частина складного іменного присудка (Είμαι πολύ κουρασμένη). Зв'язка має 5 форм у теперішньому, минулому і майбутньому часі. Усі форми дієслова можуть перекладатися українською як «бути», «бути присутнім», «знаходитися» або ж оминатися при перекладі.

πρόσωπα	**Ενεστώτας**	**Παρατατικός**	**Εξ. Μέλλ.**	**Υποτακτική**
α' ενικ.	είμαι	ήμουν	θα είμαι	να είμαι
β' ενικ.	είσαι	ήσουν	θα είσαι	να είσαι
γ' ενικ.	είναι	ήταν	θα είναι	να είναι
α' πληθ.	είμαστε	ήμαστε ήμασταν	θα είμαστε	να είμαστε
β' πληθ.	είστε είσαστε	ήσαστε ήσασταν	θα είστε	να είστε
γ' πληθ.	είναι	ήταν	θα είναι	να είναι

Дієслова 1 дієвідміни наголошені на основу дієслова, тоді як 2 дієвідміни – на закінчення. 7 злитних дієслов відносяться до 1 дієвідміни (за цієї ознакою). Дієслова 2 дієвідміни відносяться до 2-х категорій: категорії Е і категорії А (див. таблицю):

Ενεστώτας *Μέλλοντας Εξ.* ***Θα+***	***1 дієвідміна***	***2 дієвідміна*** ***Категорія Е***
Εγώ	ω	ώ
Εσύ	εις	είς
Αυτός/αυτή/αυτό	ει	εί
Εμείς	ουμε	ούμε
Εσείς	ετε	είτε
Αυτοί/αυτές/αυτά	ουν	Ούν
	Злитні*	***Категорія А***
Εγώ	ω	άω
Εσύ	ς	άς
Αυτός/αυτή/αυτό	ει	άει
Εμείς	με	άμε
Εσείς	τε	άτε
Αυτοί/αυτές/αυτά	νε	άνε

* λέω, τρώω, ακούω, πάω, καίω, κλαίω, φταίω.

Παρατατικός	*1 дієвідміна*	*2 дієвідміна*
		Категорія Е
Εγώ	α	ούσα
Εσύ	ες	ούσες
Αυτός/αυτή/αυτό	ε	ούσε
Εμίες	αμε	ούσαμε
Εσίες	ατε	ούσατε
Αυτοί/αυτές/αυτά	ανε	ούσανε
	Злитні дієслова	***Категорія А***
Εγώ	γα	ούσα/ γα
Εσύ	γες	ούσες/ γες
Αυτός/αυτή/αυτό	γε	ούσε/ γε
Εμίες	γαμε	ούσαμε/ γαμε
Εσίες	γατε	ούσατε/ γατε
Αυτοί/αυτές/αυτά	γανε	ούσανε/ γανε

У минулому часі недоконаного виду наголос ставимо на 3 складі від кінця у 1 дієвідміні (διάβαζα, έκανα, винятки: ήξερα, ήθελα, είχα, υπήρχα) і на суфіксі -ούσ- у 2 дієвідміні (μιλούσα).

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)
2. Τα ρήματα (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2334/Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_C_06.html)
3. Грецька мова (https://linguapedia.info/uk/movi/grecka.html)

Тема 4. Основні типи відмінювання іменників чоловічого, жіночого та середнього родів. Відмінювання іменників чоловічого роду на -ος, -ας, -ης (+ нерівноскладові), жіночого роду на -α, -ίδα/-αδα, -τητα, -η, -ξη/-ψη / -ση (+ πόλη, δύναμη), -ος і середнього роду на -ο, -ι, -μα.

Τα ουσιαστικά

Іменники чоловічого роду
на -ος /-ός

однина

Ον.	ο	δάσκαλος	φίλος	αδελφός
Γεν.	του	δασκάλου	φίλου	αδελφού
Αιτ.	το(ν)	δάσκαλο	φίλο	αδελφό

множина

Ον.	οι	δάσκαλοι	φίλοι	αδελφοί
Γεν.	των	δασκάλων	φίλων	αδελφών
Αιτ.	τους	δασκάλους	φίλους	αδελφούς

Іменники чоловічого роду
на -ας

однина

Ον.	ο	πίνακας	πατέρας	μήνας
Γεν.	του	πίνακα	πατέρα	μήνα
Αιτ.	το(ν)	πίνακα	πατέρα	μήνα

множина

Ον.	οι	πίνακες	πατέρες	μήνες
Γεν.	των	πινάκων	πατέρων	μηνών
Αιτ.	τους	πίνακες	πατέρες	μήνες

Іменники чоловічого роду
на -ης /-ής

однина

Ον.	ο	μαθητής	χάρτης
Γεν.	του	μαθητή	χάρτη
Αιτ.	το(ν)	μαθητή	χάρτη

множина

Ον.	οι	μαθητές	χάρτες
Γεν.	των	μαθητών	χαρτών
Αιτ.	τους	μαθητές	χάρτες

Іменники жіночого роду
на -η /-ή

однина

Ον.	η	κόρη	αδελφή	απάντηση
Γεν.	της	κόρης	αδελφής	απάντησης
Αιτ.	τη(ν)	κόρη	αδελφή	απάντηση

множина

Ον.	οι	κόρες	αδελφές	απαντήσεις
Γεν.	των	κορών	αδελφών	απαντήσεων
Αιτ.	τις	κόρες	αδελφές	απαντήσεις

Іменники жіночого роду
на -α /-ά

однина

Ον.	η	γλώσσα	ομάδα	δουλειά
Γεν.	της	γλώσσας	ομάδας	δουλειάς
Αιτ.	τη(ν)	γλώσσα	ομάδα	δουλειά

множина

Ον.	οι	γλώσσες	ομάδες	δουλειές
Γεν.	των	γλωσσών	ομάδων	δουλειών
Αιτ.	τις	γλώσσες	ομάδες	δουλειές

Іменники жіночого роду
на -ος /-ός

однина

Ον.	η	οδός	είσοδος
Γεν.	της	οδού	εισόδου
Αιτ.	τη(ν)	οδό	είσοδο

множина

Ον.	οι	οδοί	είσοδοι
Γεν.	των	οδών	εισόδων
Αιτ.	τις	οδούς	εισόδους

Іменники середнього роду
на -ο /-ό

однина

Ον.	το	νερό	βιβλίο πρόσωπο
Γεν.	του	νερού	βιβλίου προσώπου
Αιτ.	το	νερό	βιβλίο πρόσωπο

множина

Ον.	τα	νερά	βιβλία πρόσωπα
Γεν.	των	νερών	βιβλίων προσώπων
Αιτ.	τα	νερά	βιβλία πρόσωπα

Іменники середнього роду
на -ι /-ί

однина

Ον.	το	σπίτι	παιδί
Γεν.	του	σπιτιού	παιδιού
Αιτ.	το	σπίτι	παιδί

множина

Ον.	τα	σπίτια	παιδιά
Γεν.	των	σπιτιών	παιδιών
Αιτ.	τα	σπίτια	παιδιά

Іменники середнього роду
на -μα

		однина	
Ον.	το	μάθημα	γράμμα
Γεν.	του	μαθήματος	γράμματος
Αιτ.	το	μάθημα	γράμμα
		множина	
Ον.	τα	μαθήματα	γράμματα
Γεν.	των	μαθημάτων	γραμμάτων
Αιτ.	τα	μαθήματα	γράμματα

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)
2. Τα ουσιαστικά (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2334/Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_C_02.html)
3. Грецька мова (https://linguapedia.info/uk/movi/grecka.html)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. Мовленнєвий аспект

Тема 5. Привітання. Знайомство. Презентація себе (розповідь про себе, свою родину, місце і мету навчання). Ввічливі фрази привітання / знайомства. Я – студент / студентка університету. Де навчаюсь? Що вивчаю? Чому вчу новогрецьку мову? Моя сім'я, розповідь про членів родини, їхній вік, де вони працюють / навчаються.

Χαιρετισμοί

Τι κάνεις; Πώς είσαι; Πώς πάει; Τι γίνεται; Τι νέα; Τι κάνεις; Τι κάνετε; Πώς είσαι; Πώς είστε; Πώς πάει; Τι λέμε; Μια χαρά, καλά, τα ίδια, όχι και τόσο καλά, χάλια, καλούτσικα, έτσι και έτσι.

Приклад тексту. Με λένε … Είμαι … χρονών. Τα γενέθλιά μου είναι στις … Μένω σε … Είμαι φοιτητής / φοιτήτρια. Σπουδάζω στο Εθνικό Πανεπιστήμιο του Η.Η. Μέτσνικοβ, στη Σχολή Διεθνών Σχέσεων. Μαθαίνω Ελληνικά, γιατί …

Εδώ είναι η φωτογραφία της οικογένειάς μου. Η οικογένειά μου είναι μεγάλη. Έχω πατέρα, μητέρα, αδερφό, παππού και γιαγιά. Πίσω μου στην φωτογραφία είναι ο παππούς μου. Τον λένε Ανδρέα. Είναι 67 χρονών. Αριστερά του είναι η γιαγιά μου. Την λένε Άννα. Είναι 66 χρονών Ο παππούς μου και η γιαγιά μου είναι συνταξιούχοι. Πίσω από τον παππού είναι ο πατέρας μου. Τον λένε Μιχάλη. Είναι 44 χρονών. Δουλεύει στο νοσοκομείο. Δεξιά από τον πατέρα είναι ο μικρός αδερφός μου. Τον λένε Νίκο. Είναι 6 χρονών. Πηγαίνει στο νηπιαγωγείο. Αριστερά από την γιαγιά είναι η μητέρα μου. Την λένε Ελένη. Είναι 43 χρονών. Δεν δουλεύει, είναι νοικοκυρά. Καθαρίζει, μαγειρεύει, φροντίζει το σπίτι και την οικογένειά μας. Μπροστά μας είναι ο σκύλος. Τον λένε Ραλφ. Είναι 2 χρονών. Τον αγαπάμε πολύ.

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Рекомендована література
Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της

ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Арванітакіс Клеанфіс, Арванітакі Фросо. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Афіни: Дельтос, 2011. 311 с.
2. Арванітакіс Клеанфіс, Арванітакі Фросо. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Афіни: Дельтос, 2015. 56 с.
3. Мпампініотіс Г. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Афіни, 2003. 455 с.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Λέξεις και εικόνες (https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf)
2. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)

Тема 6. Дні, місяці, пори року (природні явища), години, кольори. Мій день. Моє дозвілля. Робочі і вихідні дні (особливості уживання). 4 пори року, зміна погоди, опис природних явищ. Години. Котра годин / о котрій годині + дія. Назви простих кольорів, винятки. Розпорядок дня за годинами і днями тижня. Мої уподобання, моє дозвілля, хобі.

ΧΡΩΜΑΤΑ

άσπρο *κίτρινο* *πορτοκαλί* *ροζ* *κόκκινο* *πράσινο* *γαλανό* *μπλε* *βιολετί* *καφέ* *γκρίζο* *μαύρο*

❶ Οι ημέρες της Εβδομάδας

η ημερομηνία

η εβδομάδα

το σαββατοκύριακο

❷ είναι οκτώ ακριβώς

❸ είναι οκτώ και δέκα

❹ είναι οκτώ και τέταρτο

❺ είναι οκτώ και μισή / οκτώμισυ

❻ είναι εννιά παρά είκοσι

❼ είναι εννιά παρά τέταρτο

ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ

ο Χειμώνας

η Άνοιξη

το Καλοκαίρι

το Φθινόπωρο

ΟΙ ΜΗΝΕΣ

- Ιανουάριος
- Φεβρουάριος
- Μάρτιος
- Απρίλιος
- Μάιος
- Ιούνιος
- Ιούλιος
- Αύγουστος
- Σεπτέμβριος
- Οκτώβριος
- Νοέμβριος
- Δεκέμβριος

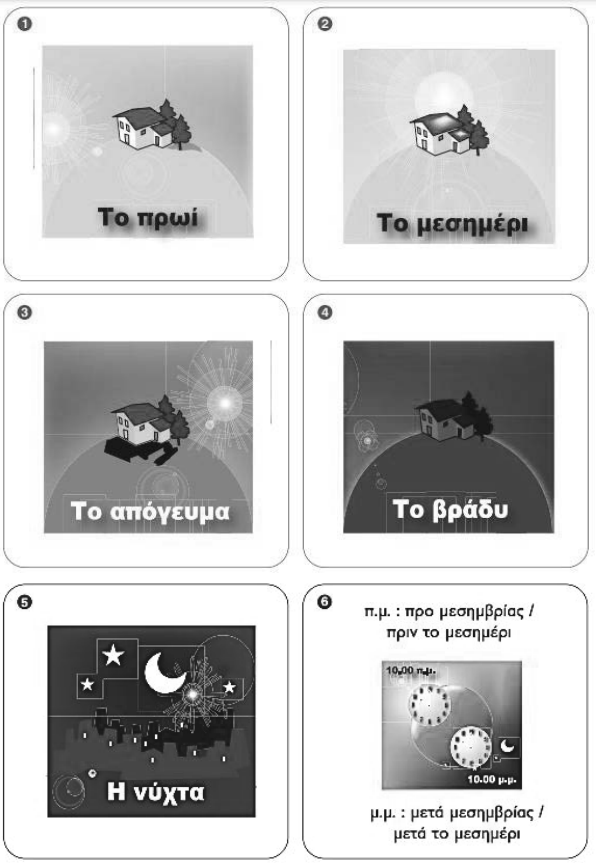

ωκεάνιο κλίμα
πολλές βροχές,
μέτριες
θερμοκρασίες

κλίμα της ερήμου :
ζέστη
χωρίς βροχές,
πολύ ψηλές
θερμοκρασίες

τροπικό κλίμα :
ζέστη και υγρασία

ισημερινό κλίμα :
ζέστη και λίγες βροχές

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Приклад тексту. Στην Ουκρανία ο χειμώνας είναι η πιο κρύα εποχή. Συχνά χιονίζει και φυσάει. Τα ποτάμια είναι παγωμένα. Βραδιάζει νωρίς και ανατέλλει αργά. Τον χειμώνα οι μέρες είναι μικρές και οι νύχτες είναι μεγάλες. Ο ουρανός είναι γκρίζος. Η φύση είναι σε κατάσταση ύπνου. Την άνοιξη η φύση ξυπνάει. Ξημερώνει νωρίς. Οι μέρες μεγαλώνουν. Το χιόνι αρχίζει να λιώνει. Σιγά-σιγά αρχίζουν να ανθίζουν όλα τα λουλούδια και τα δέντρα. Τα πουλιά επιστρέφουν από το(ν) Νότο και φτιάχνουν τις φωλιές τους κτλ.

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Приклад діалогу. **Το χόμπι μου**

Αδελφή: Είναι ωραίο να έχεις κάποιο χόμπι, με το οποίο να ασχολείσαι τις ελεύθερες ώρες σου. Μπορεί να μην το πιστεύεις, αλλά ο φιλοτελισμός είναι ένα συναρπαστικό χόμπι πολλών ανθρώπων. Πριν μπουν στη ζωή μας όλα αυτά τα gadgets, περισσότερα παιδάκια περνούσαν τα απογεύματά τους, ξεφυλλίζοντας άλμπουμ με γραμματόσημα. Είναι γνωστό επίσης ότι οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες Αύγουστος και Ιούλιος συνέλεξαν ελληνικά νομίσματα.

Αδελφός: Τα πράγματα έχουν εξελιχτεί!

Αδελφή: Η ασχολία όμως παραμένει και, αν τύχει να διαλέξεις κάποιο πολύ ιδιαίτερο κομμάτι για τη συλλογή σου, μπορεί και να γίνεις πλούσιος!

Αδελφός: Συλλογή γραμματοσήμων ή νομισμάτων; Αυτά είναι δύο απλά, συνηθισμένα χόμπι. Ξέρεις όμως υπάρχουν άνθρωποι, που έχουν πραγματικά παράξενα χόμπι, τα οποία δεν μου πάνε καν στο μυαλό!

Αδελφή: Για να δούμε!

Αδελφός: Φαντάσου, ο αγαπημένος μου ηθοποιός Τζόνι Ντεπ έχει πλούσια συλλογή των κούκλων Barbie και Ken. Γιατί τις συλλέγει; Γιατί απλώς του αρέσει να παίζει μαζί τους. Είναι ένα από τα πράγματα που κάνει πολύ καλά!

Αδελφή: Πω πω! Ο Νίκολας Κέιτζ έχει τεράστια αδυναμία στον Σούπερμαν και ίσως να μην υπάρχει μεγαλύτερος θαυμαστής του από εκείνον. Έχει μια τεράστια συλλογή από κόμικς και ταινίες του αγαπημένου του ήρωα, αλλά το πιο κορυφαίο είναι ότι στον γιο του έχει δώσει το όνομα Kal-El.

Αδελφός: Δηλαδή το όνομα του Σούπερμαν;

Αδελφή: Ναι! Η Αντζελίνα Τζολί έχει μια μυστική συλλογή από μαχαίρια!

Αδελφός: Λες είναι ένας από τους λόγους, που την χώρισε ο Μπραντ Πιτ;

Αδελφή: Μήπως θέλεις να ασχοληθείς με τα δημιουργικά χόμπι, όπως είναι η ζωγραφική ή το πλέξιμο; Λένε ότι αυτά βελτιώνουν την καλή ζωή και προστατεύουν την ψυχική υγεία του ατόμου.

Αδελφός: Με κοροϊδεύεις! Και το σκάλισμα σαπουνιών ως χόμπι γίνεται

τελευταία σε πολύ μεγάλο βαθμό!

Αδελφή: Τώρα που έκοψα το κάπνισμα, υπάρχουν πολλά αχρησιμοποίητα και σχεδόν άχρηστα σπίρτα στο σπίτι μας. Πάρε μερικές χιλιάδες από αυτά και φτιάξτε το δικό σου Big Ben ή τον Τιτανικό!

Αδελφός: Καλύτερα να μάθω μια νέα ξένη γλώσσα!

Αδελφή: Καλή ιδέα! Επίσης σε συμβουλεύω να λύσεις sudoku, αινίγματα, να παίξεις επιτραπέζια παιχνίδια ή παιχνίδια με κάρτες.

Приклад завдання. **Таίριαξε τις φωτογραφίες με τις περιγραφές τους**

Αν έχεις βαρεθεί να περνάς αμέτρητες ώρες μπροστά από την οθόνη του υπολογιστή σου και δεν ικανοποιείσαι πια με το να τσεκάρεις συνεχώς τις ειδοποιήσεις στο κινητό σου, μάλλον αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή για να αποφασίσεις τι σου αρέσει να κάνεις στον ελεύθερο σου χρόνο.

1. Δημιούργησε τα δικά σου χειροποίητα σαπούνια.

2. Ασχολήσου με την εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου.

3. Γνώρισε όλα τα βασικά για Photoshop και την ψηφιακή φωτογραφία.

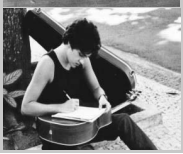

4. Ισορρόπησε πνεύμα και σώμα και βίωσε την απόλυτη χαλάρωση μέσα από τις ινδικές τεχνικές.

5. Άσκησε το μυαλό σου, παίξε διάφορα δημιουργικά παιχνίδια, π.χ. σταυρόλεξα.

6. Καλλιέργησε τις δυνατότητες του γραπτού σου λόγου και γίνε ένας / μία συγγραφέας.

7. Βρες μία συνταγή για ένα φαγητό ή γλυκό και ξεκίνα να μαγειρεύεις.

8. Η γιαπωνέζικη τέχνη των Μπονσάι θα σου χαρίσει γαλήνιες ώρες καθώς θα περιποιείσαι τα δεντράκια σου.

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για

εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Λέξεις και εικόνες (https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf)
2. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)

Тема 7. Будинок, де я живу. Моя кімната. Опис будинку / квартири / кімнати, де я живу з використанням прикметників маленький, великий, просторий, світлий, темний, (не)гарний тощо та їхніх ступенів порівняння. Положення в просторі. Орієнтування на місцевості. Діалоги щодо знаходження певної адреси / вулиці / будинку тощо. Види транспорту + подорожі. Міський транспорт. Як дістатися до …? Моє місто / село. Країна, де я живу.

Опис будинку (необхідний лексичний обсяг)

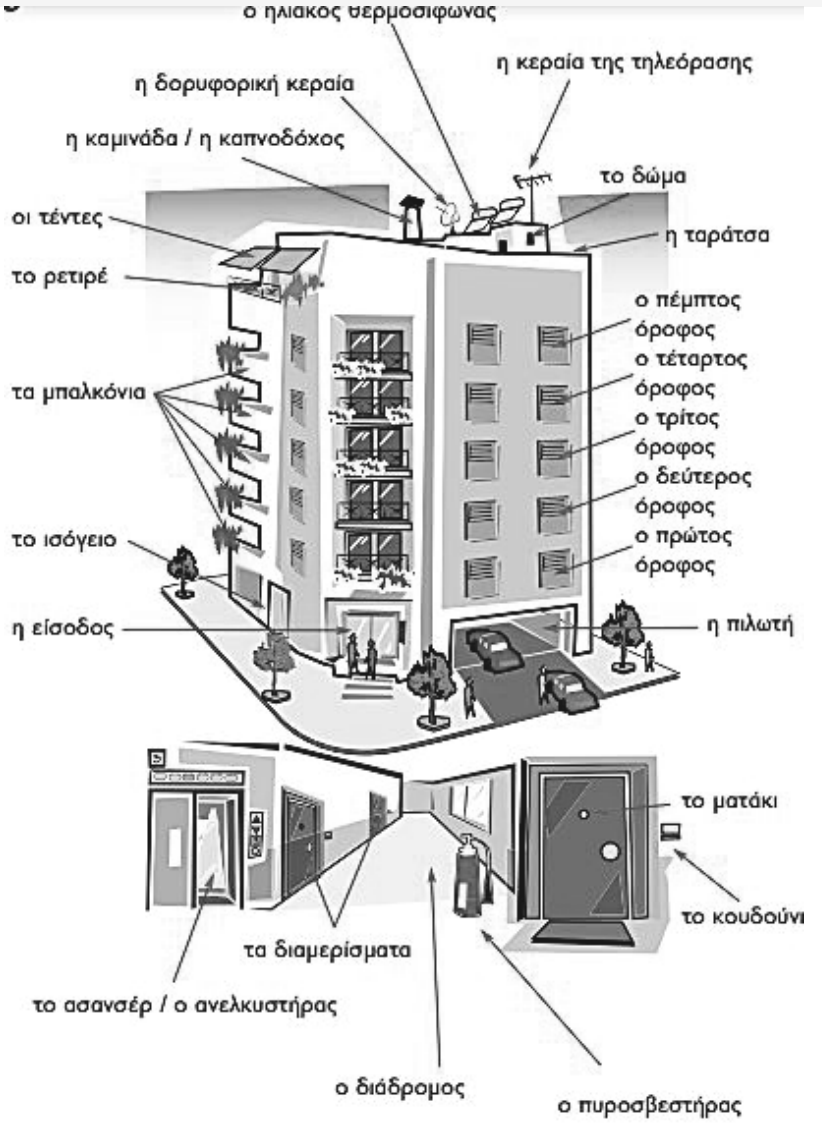

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Опис моєї кімнати (необхідний лексичний обсяг)

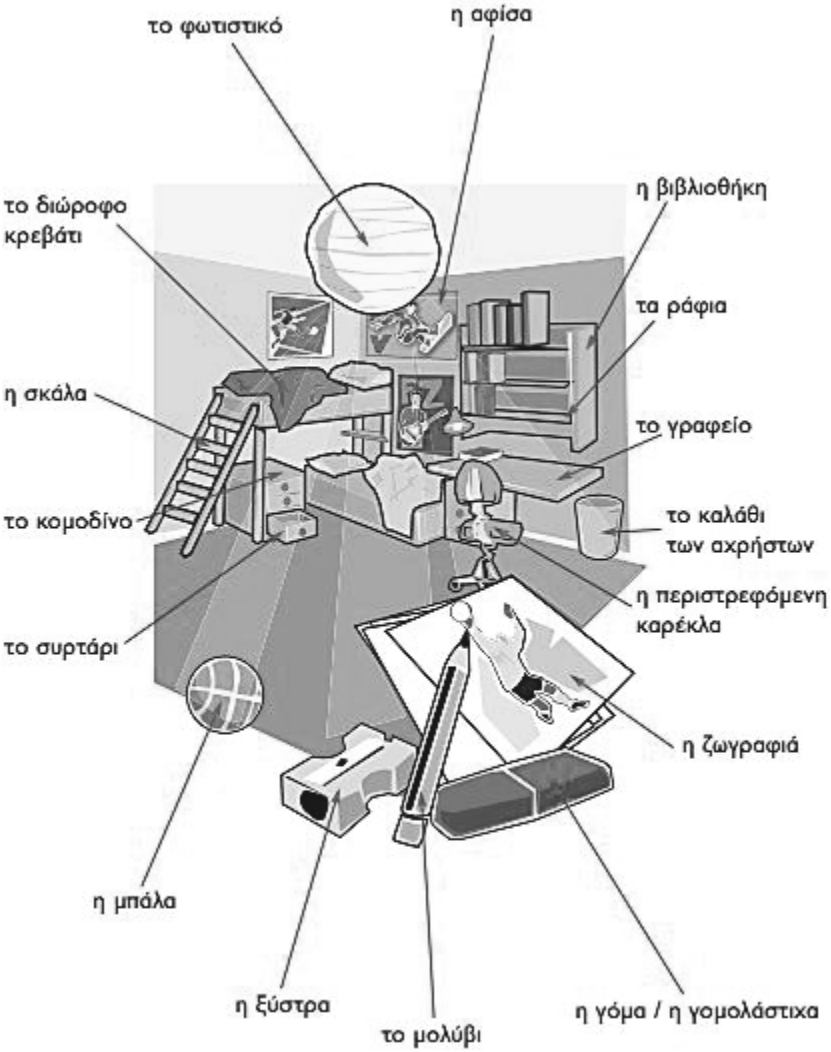

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Опис кімнат у квартирі / будинку (необхідний лексичний обсяг)

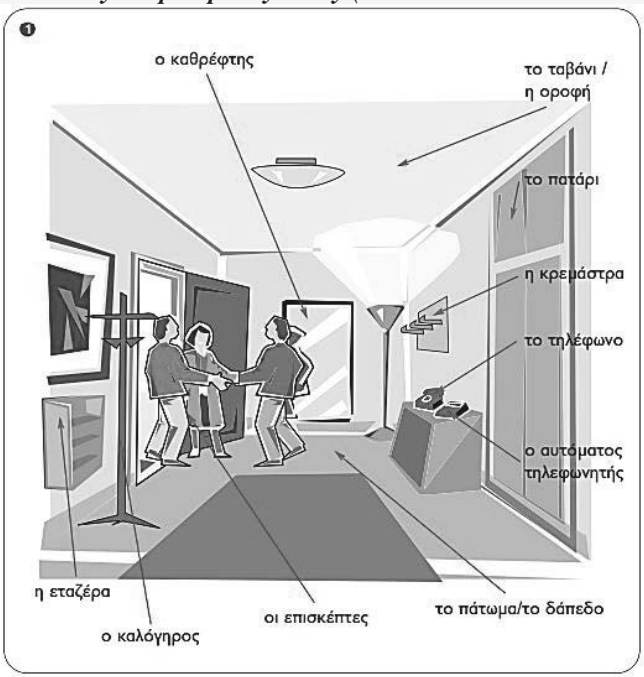

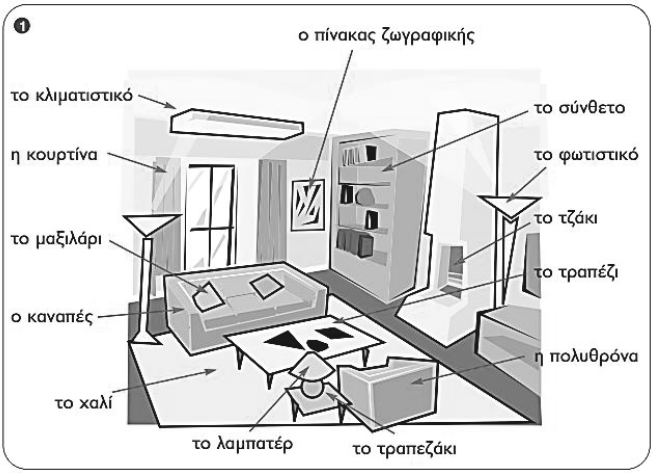

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

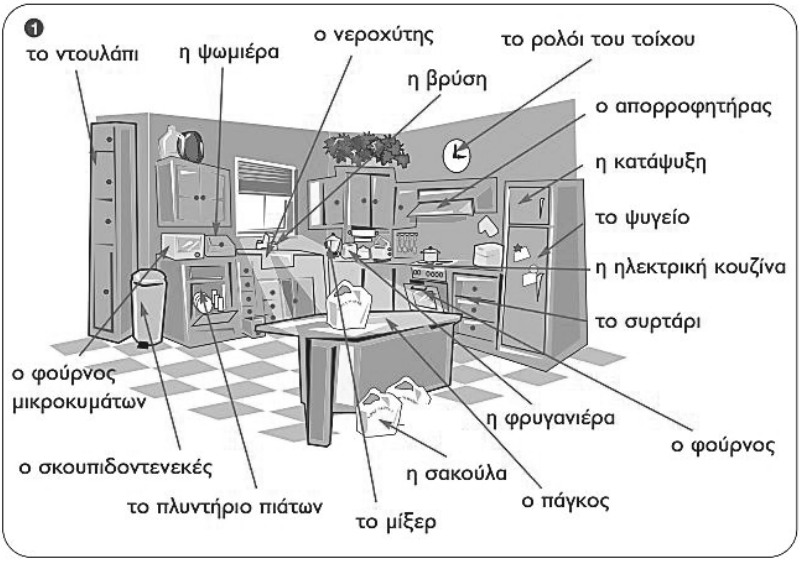

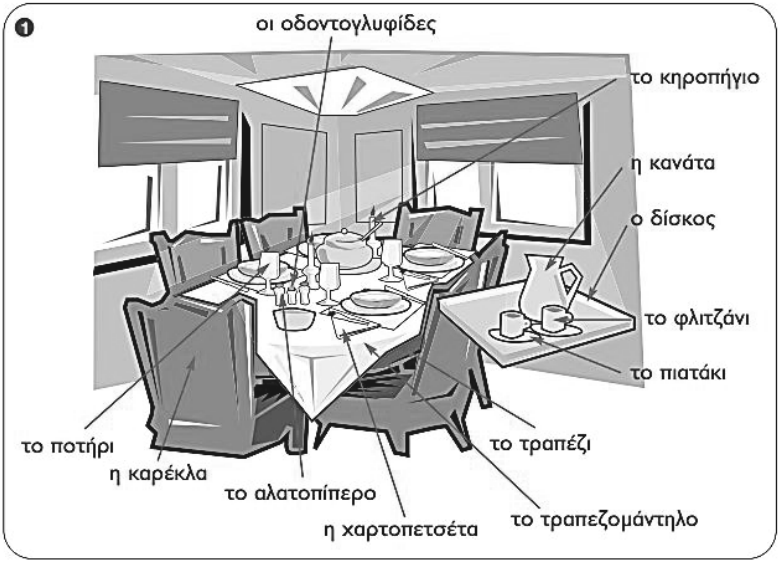

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

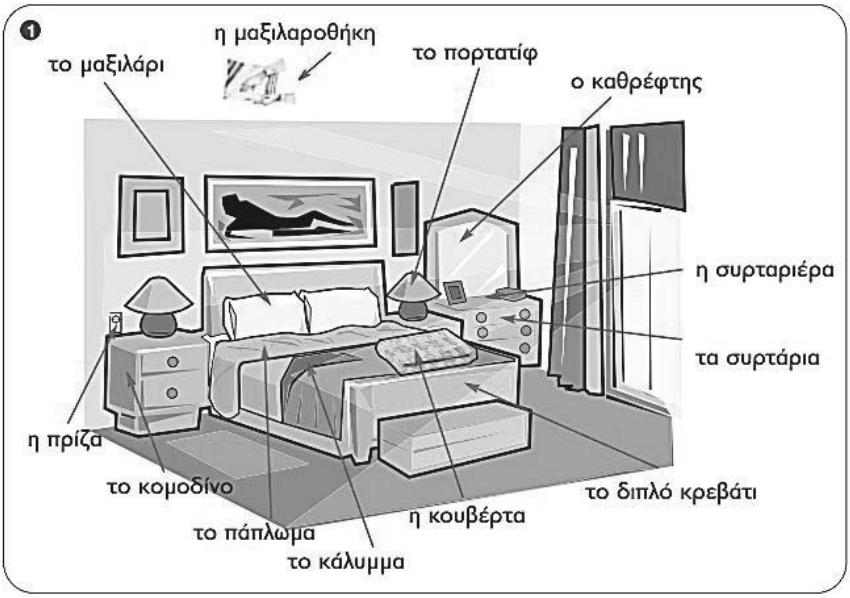

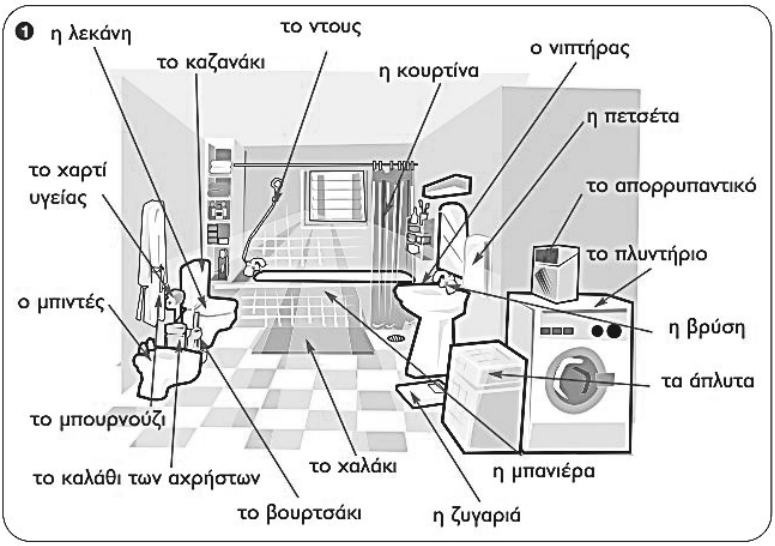

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Міський транспорт. Як дістатися до …? (необхідний лексичний обсяг)

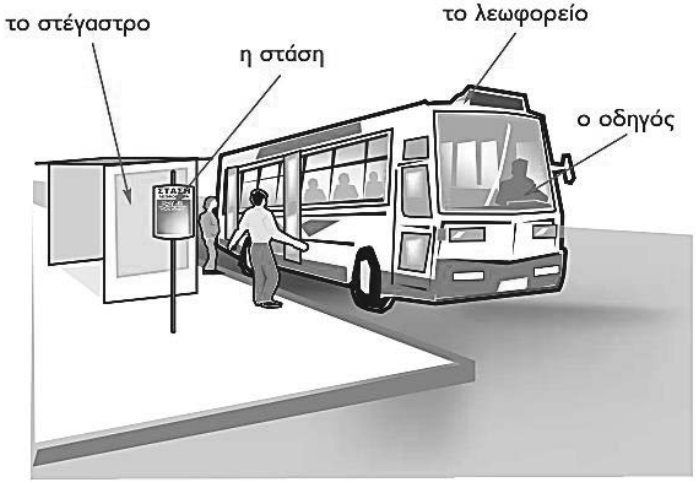

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

ΠΑΙΡΝΩ ΤΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ – ΤΟ ΤΡΟΛΕΪ

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Ελληνικός Πολιτισμός 1. Αθήνα: Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, 2010. 240 σ.
4. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
5. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.

6. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
8. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Λέξεις και εικόνες (https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf)
2. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)

Тема 8. Їжа, напої та страви, замовлення в їдальні / кафе / ресторані, покупки в магазині, гроші. Грецька кухня та її особливості. Відвідування кафе / їдальні / таверни і замовлення страв грецької кухні. Розрахунок готівкою. Лічба грошей.

Овочі і фрукти (необхідний лексичний обсяг)

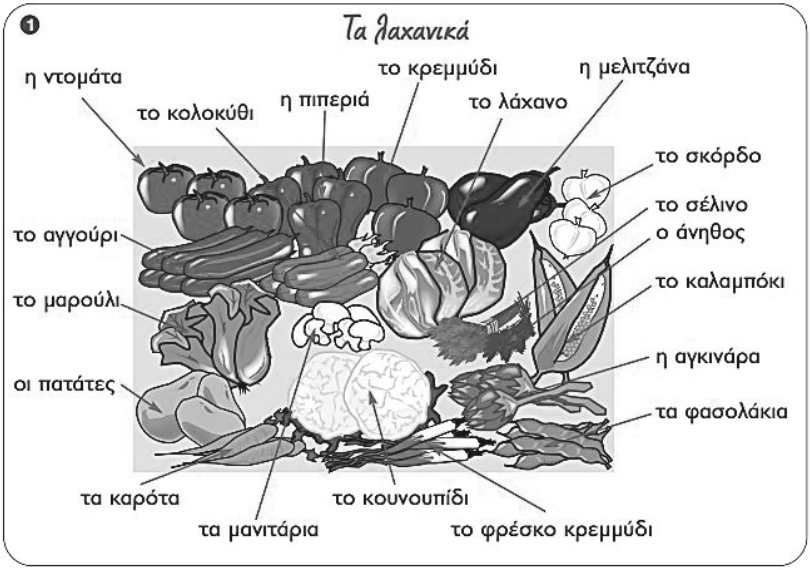

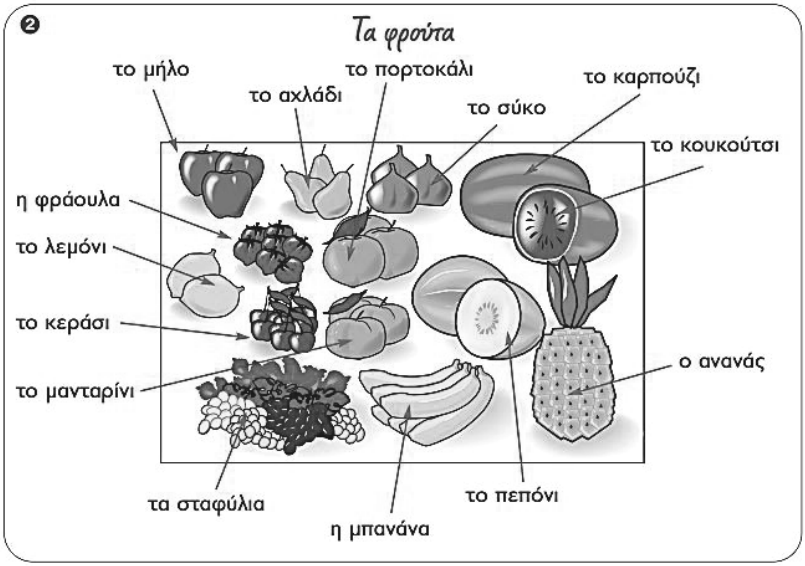

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Хлібна і молочна продукція (необхідний лексичний обсяг)

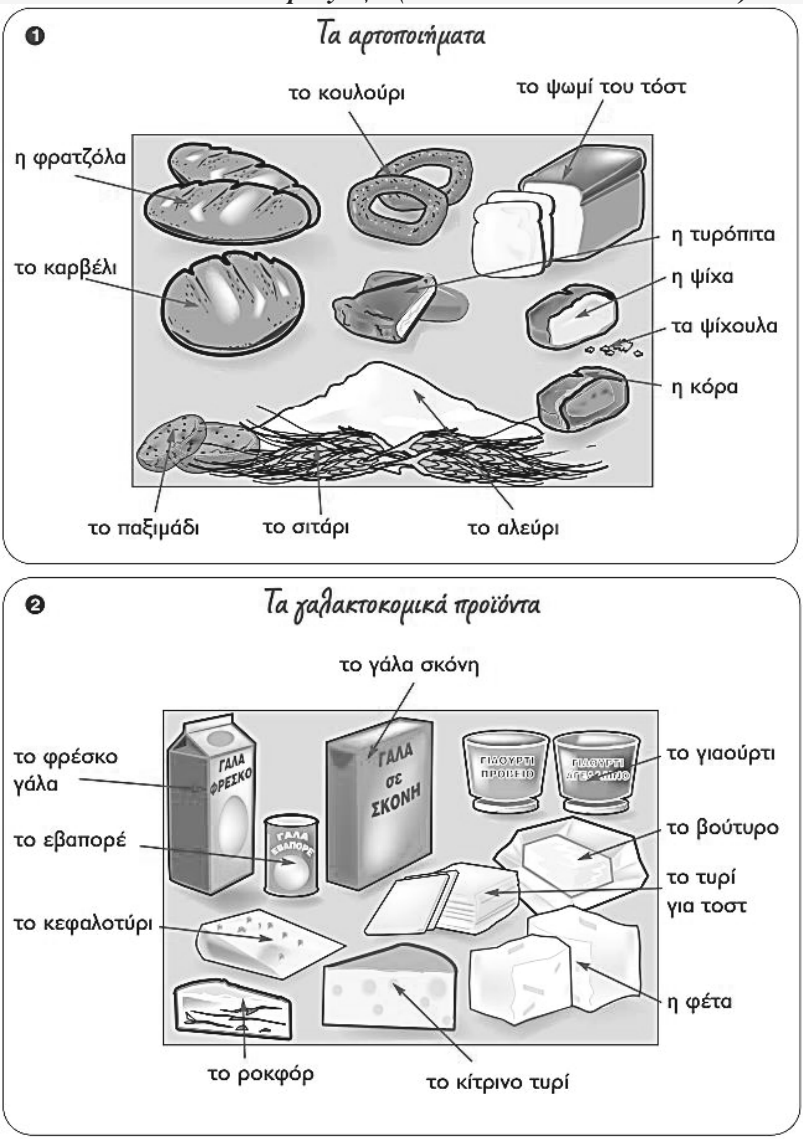

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

М'ясо і риба (необхідний лексичний обсяг)

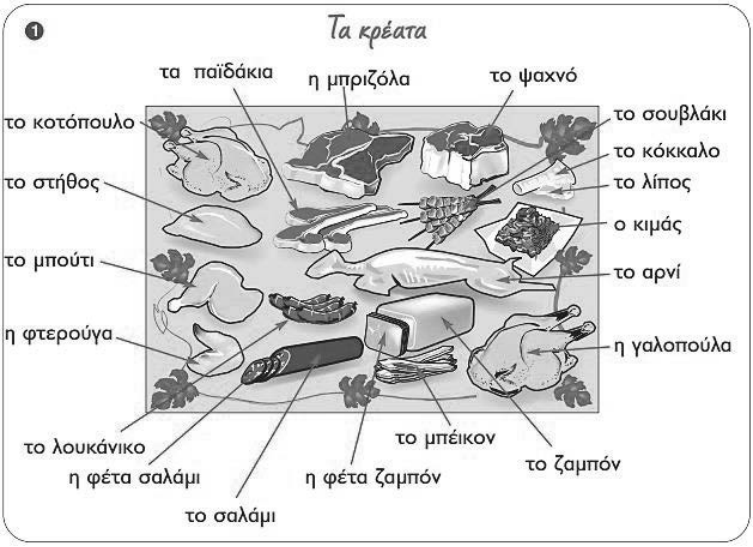

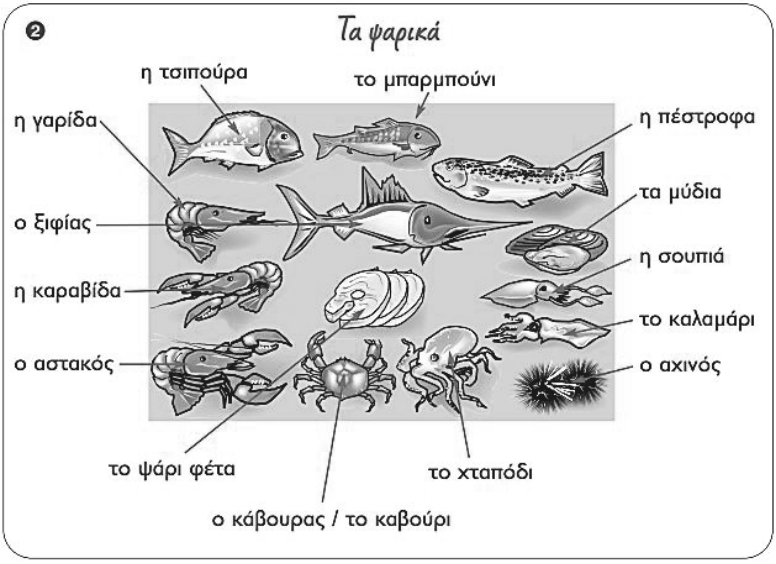

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Бакалія

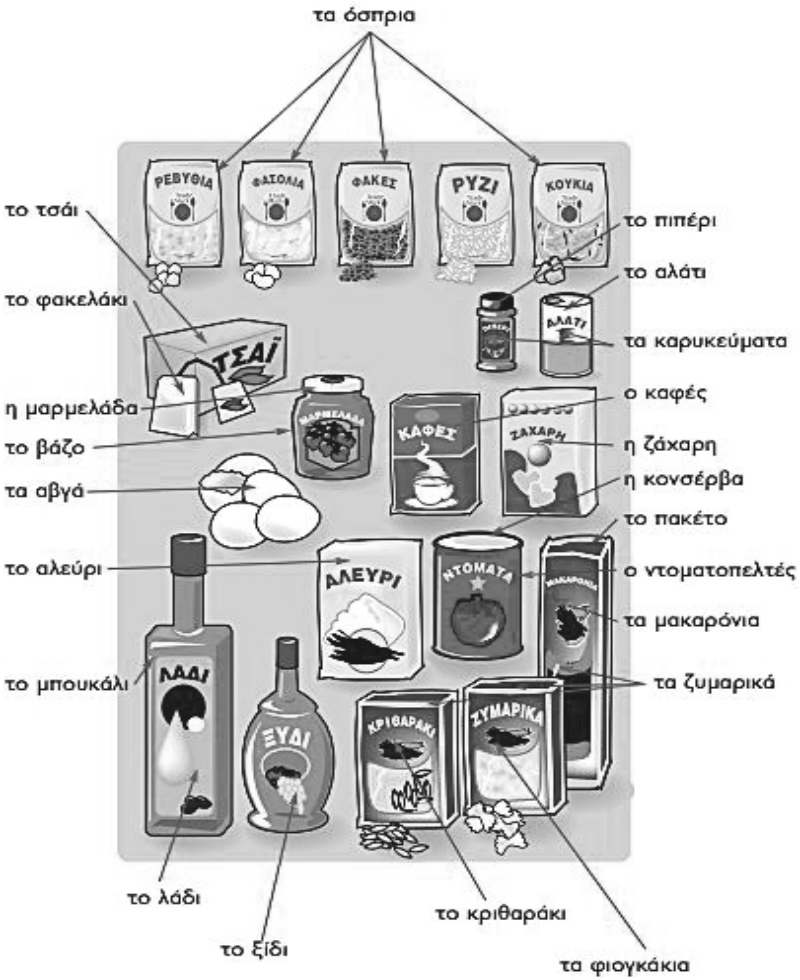

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

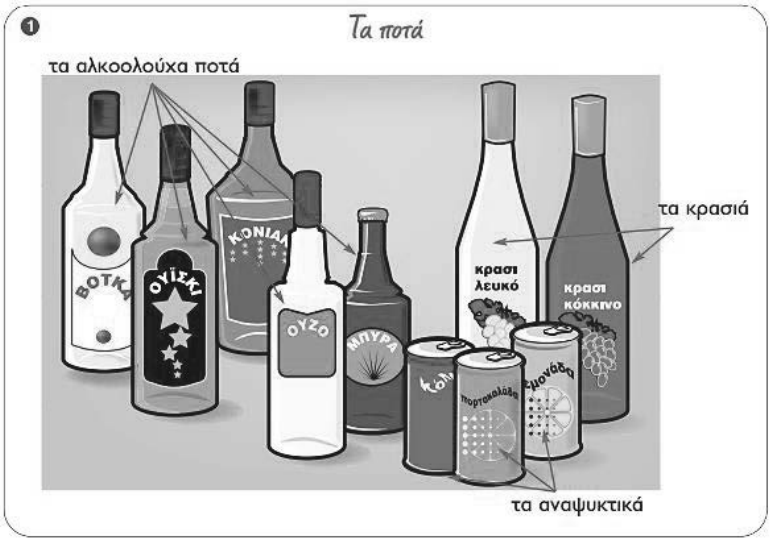

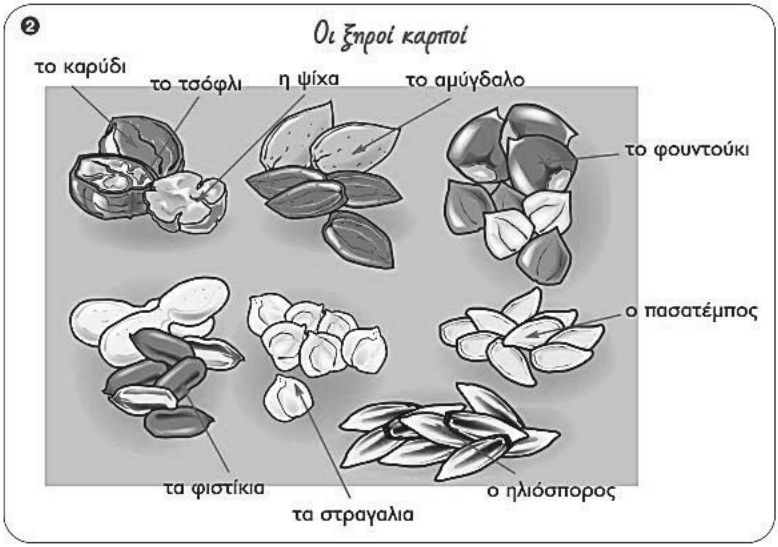

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Солодощі

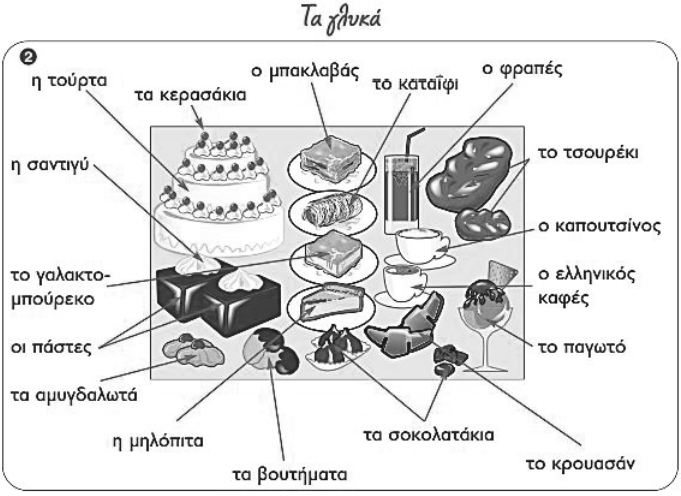

Традиційна грецька кухня

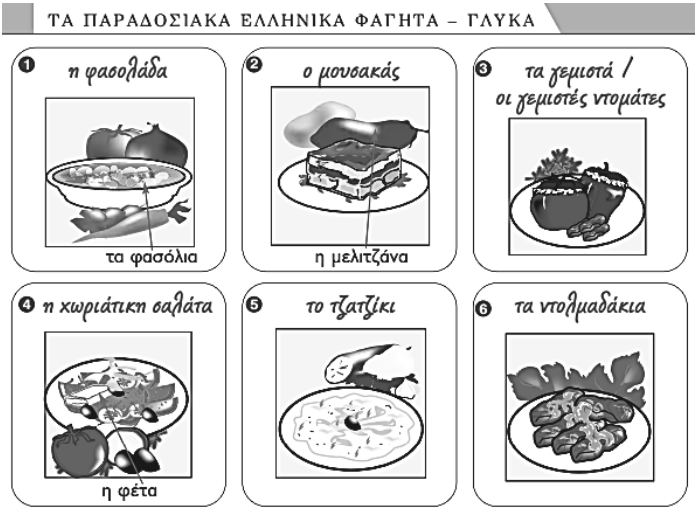

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Κορισνί φρази

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf

Рекомендована література

Основна

1. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
2. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα, Νότος, 2012. 106 σ.
3. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.
4. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
5. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
6. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
7. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.

Додаткова

1. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
2. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
4. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Λέξεις και εικόνες (https://www.keda.uoa.gr/epam/pdf/high/lexeis_eikones_lex.pdf)
2. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας (https://www.scribd.com/document/185024443/38474416)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. Історико-культурний аспект

Тема 9. Геополітичне положення Греції і Кіпру. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Роль держави в сучасній геостратегії НАТО. Геополітичні та геоекономічні аспекти утворення ЄС в контексті вступу і розвитку Демократичної Республіки Греції. Геополітика Греції в повоєнний період ХХ ст. Хунта Чорних полковників. Сучасні геополітичні інтереси держав регіону на тлі російсько-української війни.

Геополітичне положення Греції і Кіпру

Греція, Еллада (Ελλάδα) або Грецька Республіка (Ελληνική Δημοκρατία) – це незалежна держава на південному сході Європи, зокрема на півдні Балканського п-ова, що має площу близько 132 тис. км², у тому числі островів – 25 тис. км². Омивається сьома морями – трьома великими: Егейським – на сході, Іонічним – на заході, Середземним – на півдні, а також чотирма дрібними: Критським, Лівійським, Тиренським і Фракійським морями.

Берегова лінія країни сильно порізана і має довжину 4100 км (із урахуванням островів – близько 15000 км). 20 % території країни розташовується на островах, число яких становить близько 1400. Острови складають різні групи, серед яких є Іонічні о-ви, Північні Егейські, Північні Споради, Додеканес, Кіклади. Найбільшими островами вважаються Крит, Евбея і Лесбос.

Греція на півночі має спільні кордони з Республікою Албанія,

Республікою Північна Македонія (Колишньою Югославською Республікою Македонія) і Республікою Болгарія, а на сході – з Республікою Туреччина. До складу Грецької Республіки входить також Автономна Чернеча Держава Святої Гори Афон *(Αυτόνομη Μοναστική Πολιτεία Αγίου Όρους)*, що знаходиться на Халкідонському п-ові та з 1313 р. належить до церковної юрисдикції Константинопольського Патріархату. Суверенітет Греції над півостровом закріплений Лозаннською угодою 1923 р.

Столиця Греції Афіни знаходиться на півострові Аттика. Населення міста, разом із передмістями, складає мегаполіс із населенням близько 3,7 млн. осіб. Окрім того, в столиці непостійно проживають приблизно 500 тис. іммігрантів. До найбільших міст країни за площею і кількістю населення слід віднести також Салоніки, Патри, Іракліон, Ларісу, Волос тощо.

За конституцією 1975 р., а також, згідно з поправками до неї від 1986, 2001 і 2008 рр., Греція є унітарною державою з формою правління у вигляді Парламентської Республіки *(Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία)*. Право голосу громадянин отримує, досягнувши повнолітнього віку в 18 років. Законодавча влада в країні належить грецькому парламенту – Вулі *(Βουλή των Ελλήνων)*, виконавча влада здійснюється урядом *(Κυβέρνηση της Ελλάδας)*, а головою держави є президент *(Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας)*, який обирається парламентом на 5 років. Попри те, що президент є верховним головнокомандувачем збройних сил Греції, він не може розпустити парламент і має обмежену політичну владу, виконуючи представницьку роль: формальне призначення прем'єр-міністра *(Πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας)*, із урахуванням рекомендацій усіх членів парламенту, призначення і звільнення інших членів уряду, оприлюднення референдумів тощо.

Уряд формується партією, що отримала більшість місць у парламенті. Прем'єром стає лідер цієї партії. Загальні парламентські вибори проводяться кожні 4 роки, якщо парламент не буде розпущений раніше. Вулі складається із 300 депутатів. Найбільш впливовими партіями парламенту в останні роки є Коаліція радикальних лівих *(Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς, ΣΥ.ΡΙΖ.Α)*, Нова демократія *(Νέα Δημοκρατία, Ν.Δ.)*, Золота зоря *(Χρυσή Αυγή, Χ.Α.)*, Демократична коаліція *(Δημοκρατική Συμπαράταξη, ΠΑ.ΣΟ.Κ. – ΔΗΜ.ΑΡ.)*, Комуністична Партія Греції *(Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, Κ.Κ.Ε.)*, Річка *(Το Ποτάμι)*, Незалежні греки *(Ανεξάρτητοι Έλληνες, ΑΝ.ΕΛ.)* та Союз центристів *(Ένωση Κεντρώων)*.

Геополітичне положення Кіпру є важливим через його географічне розташування в Середземному морі. Кіпр є третьою за величиною островом в Середземному морі та розташований на перехресті морських шляхів, що сполучають Європу, Азію та Африку. Це робить його об'єктом уваги багатьох

країн і міжнародних організацій.

Декілька ключових аспектів геополітичного положення Кіпру:

Близькість до Туреччини та Сирії: Кіпр знаходиться всього за кілька десятків кілометрів від узбережжя Туреччини та Сирії. Це робить його ключовим пунктом для контролю над морськими маршрутами та геополітичним впливом у регіоні.

Конфлікт між Туреччиною та Грецією: Головним геополітичним викликом для Кіпру є конфлікт між Грецією та Туреччиною щодо прав і впливу на острів. Розділений між грецькими та турецькими етнічними громадами, Кіпр також став пунктом напруженості через розподіл ресурсів в Середземному морі, зокрема природного газу.

Природні ресурси: В останні роки Середземне море стало об'єктом інтересу через відкриття значних запасів природного газу. Кіпр в цьому контексті має потенціал стати важливим гравцем у розподілі та експорті цих ресурсів.

Вплив Євросоюзу: Кіпр є членом Європейського союзу, що надає йому певний рівень підтримки та захисту. ЄС має інтерес у стабільності регіону, а отже, геополітичне положення Кіпру також впливає на діяльність ЄС у регіоні Середземного моря.

Загалом, геополітичне положення Кіпру робить його важливим гравцем у регіональних справах та міжнародних відносинах. Проблеми та виклики, пов'язані з цим положенням, впливають на політичний, економічний та безпековий ландшафт в регіоні Середземного моря.

Геополітична ситуація в Середземномор'ї

Геополітична ситуація в Середземномор'ї, зокрема в контексті Греції, Кіпру і Туреччини, є складною та напруженою. Ці країни мають багато історичних, географічних та геополітичних спільних точок дотику і конфлікти та напружені відносини між ними мають давню історію та сучасний характер.

Туреччина і Греція: Туреччина і Греція мають декілька основних спірних питань, включаючи суверенітет над деякими незаселеними островами в Середземному морі і сфери впливу у регіоні. Найбільш відомим конфліктом є спір між Афінами і Анкарою щодо суверенітету над островами у Східному Егейському морі. Цей конфлікт привів до великої напруги, включаючи військові інциденти та конфронтацію.

Греція і Кіпр: Греція і Республіка Кіпр підтримують тісні відносини, оскільки обидві країни спільно ділять історичні та культурні зв'язки, а також стикаються з потенційною турецькою загрозою. Ситуація на окупованому турецькими військами північному сході Кіпру залишається однією з основних тем конфлікту і Греція підтримує незалежність та суверенітет Кіпру.

Туреччина і Кіпр: Туреччина не визнає Республіку Кіпр і підтримує турецьку республіку Північного Кіпру, створену на окупованій території. Це призводить до значної напруги в регіоні, оскільки Кіпр є стратегічно важливим місцем і може впливати на енергетичні ресурси Середземного моря.

Вплив інших геополітичних гравців: Середземномор'я також стає предметом інтересу інших геополітичних акторів, таких як Росія, Сполучені Штати, Європейський союз та Ізраїль, особливо через багаті родовища природного газу і нафти. Ці країни вступають у різні союзи і альянси, щоб захистити свої національні інтереси в регіоні.

Загалом, геополітична ситуація в Середземномор'ї є динамічною і потенційно небезпечною. Дипломатичні зусилля та регіональні спільні ініціативи можуть відігравати важливу роль у зменшенні напруги і розв'язанні конфліктів, що існують у цьому регіоні.

Роль держави в сучасній геостратегії НАТО

Збройні сили Греції комплектуються на підставі закону про загальний військовий обов'язок. Грецький військовий персонал брав участь у діях з підтримання миру в Сомалі та в інших місіях, зокрема в Албанії, Кувейті, Чаді, в колишній Югославії (Боснія, Косово, Метохія). В той же час, Греція забезпечила істотну гуманітарну допомогу Верховному комісару в справах біженців ООН, шляхом надання допомоги біженцям у межах Афганістану і навколо нього.

Організацію з Безпеки і Співробітництва в Європі (ОБСЄ) греки розглядають як важливий елемент архітектури європейської безпеки. Греції довелося головувати в ОБСЄ в 2009 р. Афіни згодні з необхідністю її реформування з метою підвищення її ефективності, подолання дисбалансів і перетворення на повноцінну міжнародну організацію.

Греція, займаючи виключно вигідне географічне положення, користується багатьма дипломатичними, торговельними та політичними вигодами від міжнародного співробітництва. Країна є одним із основних учасників або засновників більшості великих міжнародних організацій, зокрема Організації Чорноморського економічного співробітництва, Всесвітньої митної організації, Міжнародного валютного фонду, Міжнародної морської організації, Інтерполу, Міжнародного олімпійського комітету (Афіни приймали I і XXVIII Літні Олімпійські ігри), Міжнародної організації з міграції, ЮНЕСКО тощо.

Греція бере участь у роботі з трансформації блоку НАТО і активно підтримує політику відкритих дверей, Середземноморський діалог, а також робить свій внесок у миротворчі місії Організації Північноатлантичного договору. Сприяння Греції викоріненню тероризму в Афганістані та

становленню суверенної афганської держави зводиться до участі в управлінських і гуманітарно-відновних операціях. Афіни надали афганцям один літак С-130, направили до Афганістану інженерну роту військовослужбовців і персонал мобільного госпіталю.

Зовсім не випадково, що Греція приєдналася до НАТО одночасно з Туреччиною, а саме в лютому 1952 р. Організація Північноатлантичного договору, на думку греків, є одним із базисних факторів міжнародної та європейської безпеки, важливим елементом євроатлантичного діалогу, беручи участь в якому, можна просувати національні інтереси щодо стримування Туреччини та забезпечення регіональної стабільності.

Геополітичні та геоекономічні аспекти утворення ЄС в контексті вступу і розвитку Демократичної Республіки Греції

Греція є розвиненою аграрно-індустріальною європейською державою. Її географічні особливості впливають на економіку: великими статтями наповнення бюджету є доходи, пов'язані з експлуатацією акваторії країни (судноплавство, рибальство), а також туризм. На Балканському п-ові переважають короткі, бурхливі гірські річки. Вони не придатні для судноплавства, але відіграють велику роль у зрошенні полів і як джерела електроенергії. Найдовшими і найбільшими річками Греції є Альякмон (понад 300 км.), Еврос, Нестос, Стрімон, Вардар, Ахелоос.

Грошова одиниця Греції – євро. Країна приєдналася до Економічного Валютного Союзу 1 січня 2001 р., стаючи, таким чином, 12-м повноправним членом Єврозони. Національною валютою, що передувала євро, була грецька драхма.

Греція, підписавши в 1961 р. угоду про асоціацію з Європейським Економічним Співтовариством (Афінська угода), пройшла тривалий період реформ і в 1981 р. приєдналася до Європейського Союзу. До Шенгенської зони, за винятком Афону (Автономної Чернечої Держави Святої Гори Афон), що залишився під церковною юрисдикцією Константинопольського Патріарха, Грецька Республіка приєдналася у 2000 р. Завдяки членству в ЄС і участі в Шенгені, наявність грецького громадянства дає право відвідувати всі країни Європи без візи, а також мешкати невизначений час у будь-якій із них. Громадяни Греції мають можливість працювати в більшості країн Євросоюзу. Грецький паспорт дає право безвізового в'їзду до США, Канади, більшості країн Латинської Америки тощо. З багатьма країнами світу Греція має угоди про полегшений візовий режим, що робить отримання візи формальністю.

В 2010 р. в Елладу прийшла світова економічна криза. В 2015 р. Греція допустила технічний дефолт. Аналізуючи варіанти рішення проблеми боргової кризи, в грецькому суспільстві заговорили про «Грексіт» («Grexit»),

тобто вірогідний вихід з Європейської Спільноти. Проте, міністри фінансів країн ЄС узгодили низку заходів щодо послаблення боргового навантаження на Грецію. Умовами фінансової допомоги були відповідні грецькі реформи і «затягування пасків». У червні 2018 р. голова Єврогрупи заявив, що Греція виходить з кризи після 8 років політики жорсткої економії, а програма фінансової допомоги закінчується у серпні поточного року (останній транш у розмірі 15 млрд. євро). Загалом, для формування грецької «подушки безпеки», від Єврогрупи було надіслано більше ніж 240 млрд. євро і ще десятки мільйонів євро – від Міжнародного валютного фонду.

Попри фінансові труднощі, Грецька Республіка не вийшла з Європейської Спільноти і вже двічі головувала у Раді ЄС, відповідно в 2003 і 2014 рр. У рамках загальної стратегії Європейської Спільноти, Афіни виступають за обмеження та ліквідацію ядерних і скорочення звичайних озброєнь, підтримують зусилля на користь нерозповсюдження зброї масового знищення. Греція повністю поділяє позицію ЄС на підтримку всіх міжнародних угод із контролю над озброєнням і роззброєнням.

Геополітика Греції в повоєнний період XX ст.

Геополітика Греції в повоєнний період XX століття була важливою і складною, оскільки ця країна стикалася з численними політичними, економічними та соціокультурними викликами після Другої світової війни і громадянської війни.

Боротьба з наслідками війни: Греція була однією з країн, які відчули наслідки Другої світової війни дуже важко. Зазнавши великих збитків, вона стала співробітником Західних альянсів і прагнула відновити свою економіку та інфраструктуру.

Громадянська війна: Відразу після війни в Греції розгорнулася громадянська війна між комуністами та антикомуністичними силами, яка тривала до середини 1949 року. Це було складним періодом для геополітичних відносин країни, оскільки США і Захід підтримували уряд Греції в боротьбі проти комуністичної загрози.

Холодна війна: Геополітика Греції була глибоко увійшла в контекст Холодної війни. Країна стала членом НАТО і була важливим партнером Заходу в боротьбі з поширенням комунізму на Балканах та в Середземномор'ї.

Кіпрський конфлікт: Однією з ключових геополітичних проблем для Греції був Кіпрський конфлікт. Греція підтримувала грецьких кіпріотів у їх боротьбі за об'єднання з Грецією, що призвело до напружених відносин з Туреччиною.

Європейська інтеграція: У другій половині XX століття Греція розпочала процес інтеграції в Європейський союз, що значно вплинуло на її геополітику.

Вступ до ЄС приніс з собою нові можливості і виклики, пов'язані з економічними, політичними та соціокультурними змінами.

Відносини з сусідами: Геополітика Греції також опинилася під сильним впливом через її відносини з сусідніми країнами, зокрема з Туреччиною та Албанією. Спірні території, особливо в Егейському морі, робили ці відносини складними.

Економічна криза: Найбільш сучасним викликом для геополітики Греції була економічна криза, що розпочалася в 2008 році. Ця криза мала глибокий вплив на її внутрішню та зовнішню політику, і країна продовжує зустрічати виклики у відновленні економіки та зміцненні своєї геополітичної позиції.

Загалом, геополітика Греції в повоєнний період XX століття була відображенням її складної історії, географічного положення та геополітичних інтересів. Країна змушена була балансувати між різними геополітичними гравцями та вирішувати внутрішні та зовнішні конфлікти для забезпечення своєї національної безпеки та процвітання.

Хунта Чорних полковників

Економічна та політична нестабільність у 50-60 рр. XX ст. призвела до встановлення в Греції 21 квітня 1967 р. неофашистської диктатури «чорних полковників» (план «Прометей»), що у вітчизняній історіографії отримала свою назву через чорний колір форми заколотників-офіцерів держбезпеки *(Καθεστώς / Χούντα των Συνταγματαρχών)*. До 1973 р. Греція формально залишалася монархією, а коли, після невдалої спроби контрперевороту, король Костянтин II емігрував, лідер хунти Георгіос Пападопулос був призначений регентом. У 1973 р. «Режим 21 квітня» провів референдум, на якому 85 % виборців проголосували за скасування монархії й проголошення республіки. У червні того ж року Пападопулос став президентом.

14-17 листопада 1973 р. відбулося повстання студентів Афінського Політехнічного університету (Політехніон, *Πολυτεχνείον*) проти диктатури хунти, за демократизацію суспільства. Його було жорстоко придушено військовими: вбито більше 20 студентів, сотні отримали поранення. Грецією прокотилася хвиля арештів. Радикально налаштована офіцерська верхівка вирішила, що до таких наслідків призвів «ліберальний курс» Пападопулоса. Він був відсторонений від влади, а новим лідером призначили бригадного генерала Дімітріса Іоаннідіса, прихильника «закручування гайок». Очільник хунти задумав «маленьку переможну війну», яка повинна була поліпшити імідж диктатури в очах суспільства, і розробив військову операцію щодо приєднання Кіпру, більшість населення якого складали етнічні греки. 15 липня 1974 р. надісланими хунтою військовими було скинуто президента Кіпру архієпископа Макаріоса III. Кіпріотів-заколотників, які прийшли до влади,

прозвали «чорними майорами», за аналогією зі «старшими товаришами».

Під приводом захисту турецького населення острова, 20 липня на Кіпрі висадилися підрозділи Туреччини (операція «Атілла»). Великомасштабної війни за Кіпр між двома країнами-членами НАТО вдалося уникнути, але острів відтоді залишається розколотий на грецьку і турецьку частини (самопроголошена Турецька Республіка Північного Кіпру займає 40 % острова), об'єднання яких не вдається домогтися вже майже півстоліття.

Провал кіпрської авантюри остаточно зруйнував авторитет «чорних полковників». Проти них об'єдналися практично всі політичні сили Греції. В серпні 1974 р. військові були змушені передати владу цивільному уряду національної єдності на чолі з прем'єром Костасом Караманлісом, а лідери хунти постали перед судом. Так, розпочався новий період в історії Греції, відомий як Третя грецька республіка, що веде свій відлік із 1974 р. аж до наших днів.

Невирішеність спірних питань (Кіпрська проблема, морські і повітряні зони впливу) значною мірою вплинула на греко-турецькі відносини. Їхнім проявом є регулярні прикордонні інциденти за участю авіації та військово-морських сил Греції й Туреччині. В останні десятиріччя загострення відносин мало місце вже двічі: в 1987 р. і на початку 1996 р. Конфлікти стосувалися Егейського питання, тобто суверенітету і суміжних прав на декотрі острови Егейського моря і повітряного простору над ними. В 1996 р. обидві держави опинилися на межі повномасштабної війни за два нежилих скелястих острови Іміа (в турецькому варіанті Кардак) в архіпелазі Додеканес в Егейському морі. За підсумками Лозаннського мирного договору ці острови входять до складу Греції, але Туреччина оспорює їхню приналежність і виступає за перегляд угоди. Новий виток напруженості навколо островів Іміа показує, що проголошена Турецькою Республікою політика «нуль проблем із сусідами» зазнала фіаско. Це стосується і сусідів Туреччини, і союзників по НАТО.

Сучасні геополітичні інтереси держав регіону

Сучасні геополітичні інтереси Греції і Кіпру на тлі російсько-української війни можна розглядати з кількох ключових аспектів.

Підтримка України: Греція та Кіпр виразили свою підтримку Україні під час конфлікту з Росією. Обидві країни публічно висловлювали свою підтримку територіальній цілісності України та вимагали від Росії дотримання міжнародного права.

Енергетичні інтереси: Греція та Кіпр мають певні енергетичні інтереси в регіоні Східного Середземномор'я, особливо в контексті видобутку та транспортування природного газу і нафти. Російська компанія «Газпром» має

великий вплив на енергетичні питання в регіоні, і це може впливати на геополітичні стосунки Греції та Кіпру з Росією.

Відносини з Європейським Союзом: Греція та Кіпр є членами ЄС і їх геополітичні інтереси включають в себе підтримку спільної зовнішньої політики та безпеки Єдиної Європи. У контексті російсько-українського конфлікту це означає підтримку санкцій ЄС проти Росії та активну участь у дипломатичних зусиллях для вирішення конфлікту.

Торгівельні та економічні інтереси: обидві країни мають економічні зв'язки з Росією і мають інтерес у збереженні та розвитку цих зв'язків. Проте після анексії Криму Росією та подій на сході України, міжнародний тиск на санкції та обмеження торгівлі з Росією може вплинути на їхні торговельні і економічні інтереси.

Морські відносини та суверенітет: суперечки щодо суверенітету і прав на морські ресурси в Східному Середземномор'ї стали однією з головних проблем між Грецією, Кіпром та Туреччиною. Російська присутність у регіоні може впливати на динаміку цих відносин і зростаючу геополітичну напругу.

Взагалі, Греція і Кіпр продовжують утримувати баланс між своїми геополітичними інтересами, які включають підтримку України, і відносинами з іншими країнами, зокрема Росією. Вони роблять це, зважаючи на своє членство в Європейському Союзі та на складну геополітичну ситуацію у регіоні Східного Середземномор'я.

Рекомендована література

Основна

1. IN DEPTH. Bimonthly Electronic Newsletter ; Edited by Andreas Theophanous / University of Nicosia. Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA). 2022. Volume 19. Issue 4. P. 2–10. (https://cceia.unic.ac.cy/wp-content/uploads/IN_DEPTH_2022_19-4.pdf)
2. Karakatsani Ev. Greece external relations briefing: The Greek response to the war in Ukraine. *Weekly briefing.* China-CEE Institute. 2022. Vol. 48, No. 4 (GR). 6 p. (https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2022/08/2022er02_Greece.pdf)
3. Panayiotides N. Is the Cyprus problem unsolvable? The geopolitical trap of the weakest state. American College. Cyprus. Volume 12, 2019. Number 1. P. 3–32. (https://emuni.si/wp-content/uploads/2019/11/2019-12-1_3-32.pdf)
4. SPECIAL ISSUE: Cyprus Foreign Policy – The Way Forward / University of Nicosia. Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA). *IN DEPTH. Bimonthly Electronic Newsletter* ; Edited by Andreas

Theophanous, Anna Koukkides-Procopiou. 2020. Volume 17. Issue 6. 54 p. (https://cceia.unic.ac.cy/wp-content/uploads/IN_DEPTH_2020_17-6.pdf)
5. The Foreign Policy of the Republic of Cyprus. Local, Regional and International Dimensions / Edited by Tziarras Zenonas. Nicosia, Cyprus : Palgrave Macmillan, 2022. 372 p. (https://books.google.com.ua/books?id=Lc5kEAAAQBAJ&pg=PA244&lpg=PA244&dq=The+Foreign+Policy+of+the+Republic+of+Cyprus+Local,+Regional+and+International+Dimensions&source=bl&ots=C7Ug7DkQr2&sig=ACfU3U34NfVDWdDzgzri8S5WK4HdHafYOA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjZrvbQ79L5AhWspYsKHeDeCqI4FBDoAXoECBQQAw#v=onepage&q=The%20Foreign%20Policy%20of%20the%20Republic%20of%20Cyprus%20Local%2C%20Regional%20and%20International%20Dimensions&f=false)
6. Zenonas Tziarras. The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security. Friedrich-Ebert-Stiftung and Peace Research Institute Oslo. 2019. PRIO Cyprus Centre. Nicosia. 129 p. (https://library.fes.de/pdf-files/bueros/zypern/15662.pdf)
7. Λεμονοπούλου Αφρ. Το Γεωπολιτικό περιβάλλον της Ελλάδος, ο ρόλος της στα Βαλκάνια και οι Μεγάλες Δυνάμεις : πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Επιστημών Διοίκησης Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Επηρειών. Χίος, 2020. 60 σ. (https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/21417/%CE%A0%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CE%9B%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%91%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%84%CE%B7.pdf?sequence=1&isAllowed=n)

Додаткова

1. Fouskas V. Greece: A History of Geopolitics and Bankruptcy. *Global Dialogue*. 2016. (https://globaldialogue.isa-sociology.org/articles/greece-a-history-of-geopolitics-and-bankruptcy)
2. Greece's New Geopolitics. National Security Research Division. / Ian O. Lesser, F. Stephen Larrabee, Michele Zanini, Katia Vlachos-Dengler. Santa Monica, CA : RAND, 2001. 123 p. (https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA399166.pdf)
3. Mallinson W. Κύπρος. Ιστορική επισκόπηση / Επιμέλεια Έκδοσης: Μίλτος Μιλτιάδου, Αγγελική Νικολαΐδου. Λευκωσία : Κυπριακή Δημοκρατία.

Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Theopress Ltd, 2008. 40 σ. (http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/Embassy_Paris.nsf/all/E98CDF1EF741CEF5C12579EC00444C6F/$file/%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%9F%CE%A0%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf?openelement)
4. Κόντου Δήμ. Νότιο-ανατολική Μεσόγειος. Πεδίο συγκλίσεων ή αποκλίσεων;. Brussels : New direction, 2018. 50 σ. (https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportMediterranean-preview%28low-res%29.pdf)
5. Νταλιάπε Κ. Οικονομική και πολιτική γεωγραφία των ευρωπαϊκών χωρών της ΝΑ Μεσογείου : πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Μυτιλήνη, 2018. 64 σ. (https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/22952)
6. Булик М. В. Соціально-політичний розвиток Греції в умовах європейської інтеграції : монографія. МДУ, Маріуполь, 2012. 266 с. (https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/864/1/sotsialno-polit_rozvytok_monogr.pdf)
7. Країни світу і Україна : енциклопедія: в 5 т. / редкол. : А. І. Кудряченко (голова) та ін.; Т. 1 : Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / наук. ред. 1-го тому А. Г. Бульвінський. ДУ Інститут всесвітньої історії НАН України. Київ : Фенікс, 2017. 564 с. (https://ivinas.gov.ua/images/Entsyklopedia_krayiny-svitu-t1.pdf)

Електронні інформаційні ресурси

1. Bechev Dimitar. Greece Is Getting Good at Geopolitics. How souring ties between Ankara and Washington benefit Athens. *FP*. 2019. (https://foreignpolicy.com/2019/07/25/greece-is-getting-good-at-geopolitics/)
2. Bonner Br. Ambassador outlines Cyprus history – and possible lessons for Ukraine. *Kyiv Post*. 2021. (https://www.kyivpost.com/business/ambassador-outlines-cyprus-history-and-possible-lessons-for-ukraine.html)
3. Karagiannis Em. The Silent Rise of Greece as a Mediterranean Power. *RUSI*. 2020. (https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/silent-rise-greece-mediterranean-power)
4. Marshall T. Η επικίνδυνη γεωπολιτική θέση της Ελλάδας. *Διόπτρα*. 2020. (https://blog.dioptra.gr/2020/03/01/ellada-geopolitiki/)
5. Ntousas V. Greece in the eastern Mediterranean: Turning engagement into influence. *The European Council on Foreign Relations (ECFR)*. 2021.

(https://ecfr.eu/article/greece-in-the-eastern-mediterranean-turning-engagement-into-influence/)
6. Γρίβας Κ. Κι όμως η Ελλάδα θα μπορούσε να λειτουργήσει ως Middle Power. *SLpress*. 2022. (https://slpress.gr/ethnika/ki-omos-i-ellada-tha-mporoyse-na-leitoyrgisei-os-middle-power/)
7. Μακροδημόπουλος Δημ. Ποια είναι η γεωπολιτική αξία της Ε.Ε. χωρίς Ελλάδα και Κύπρο; *Ανεξάρτητη Συνεταιριστική Εφημερίδα EFSYN*. 2020. (https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/261758_poia-einai-i-geopolitiki-axia-tis-ee-horis-ellada-kai-kypro)

Тема 10. Еволюція грецької мови: давньогрецький, середньогрецький та новогрецький періоди її розвитку. Дописемний період. Діалекти давньогрецької мови. «Койне». Лінійне письмо А і Б. Халкідська та іонійська абетки. «Бустрофедон». «Ітацизм». Акритські пісні. «Франголевандиніка» та «франгохіотика». «Кафаревуса». «Димотика». Феномен диглосії. Феномен Greeklish. Двомовні національні меншини Греції. Кіпрський діалект.

Еволюція грецької мови: давньогрецький, середньогрецький та новогрецький періоди її розвитку

В історії грецької мови виділяють три основні періоди: давньогрецький (XIV ст. до н. е. – IV ст. н. е.), середньогрецький (IV – XV ст.) і новогрецький (XV ст. – по теперішній час).

Давньогрецький період

Архаїчний період: Найстаріші давньогрецькі тексти записані за допомогою алфавіту, запозиченого у фінікійців. Мова цього періоду відома завдяки епічним поемам Гомера, таким як «Іліада» і «Одіссея».

Класичний період: Цей період відзначився формуванням стандартизованої аттичної діалектної форми, яка стала основою для літературної та філософської творчості. Праці таких філософів, як Платон та Аристотель, теж вплинули на розвиток грецької мови.

Еллініcтичний період: Внаслідок завоювання Александра Великого (Македонського) грецька мова розповсюдилася на великих територіях. В цей період давньогрецька мова була під впливом інших мов, особливо єгипетської та перської.

Середньогрецький період / Візантійський період

Грецька мова відділилася на два основних діалектів: аттичного та дорійського. Візантійська грецька стала офіційною мовою Візантійської імперії і до неї було додано елементи латинської та християнської термінології. Грецька мова стала важливою для християнства, оскільки вона

була мовою Нового Заповіту. Це сприяло збереженню грецької мови в період Середньовіччя.

Новогрецький період

Новогрецька мова – це сучасна грецька мова, яка використовується в Греції, на Кіпрі та в інших грецьких спільнотах по всьому світу. Вона є спадкоємицею давньогрецької мови і відзначається своєю багатою історією, літературою та культурним значенням. Ось кілька ключових аспектів новогрецької мови.

Алфавіт: Новогрецька мова використовує грецьку абетку, яка має 24 літери (7 голосних і 17 приголосних).

Граматика: Новогрецька має спрощену граматику порівняно з давньогрецькою мовою, різні часи дієслова, числа та відмінювання, але менше граматичних форм, ніж давньогрецька.

Вимова: Вимова новогрецької мови зазнала змін протягом століть, і вона значно відрізняється від давньогрецької. Важливою рисою є те, що голосні та приголосні зазвичай вимовляються так, як написані.

Література: Новогрецька література має багатий спадок, який включає в себе твори відомих поетів і письменників, таких як Одіссеас Елітіс, Константінос Кавафіс і Нікос Казандзакіс. Літературна спадщина новогрецької мови багата на поезію, романи, драми та інші літературні форми.

Сучасний використання: Новогрецька мова є офіційною мовою Греції і Республіки Кіпр. Вона використовується у всіх аспектах суспільного життя, включаючи освіту, діловий світ, мас-медіа і сферу комунікацій.

Діалекти: В межах Греції і Кіпру існують різні діалекти новогрецької мови, які можуть відрізнятися за вимовою та лексикою, але стандартизована новогрецька, що базується на аттичному діалекті, використовується як літературна і офіційна мова.

Новогрецька мова відіграє важливу роль у сучасному світі, як мова культури, освіти, науки та суспільного спілкування. У новогрецькій мові відчутний вплив інших європейських / західних та східних мов – це стало результатом історичних зв'язків та культурного обміну. Сучасна грецька мова залишається важливим елементом культурного спадку та комунікації і її еволюція продовжується із збереженням багатої спадщини минулих століть.

Дописемний період

Дописемний період в історії грецької мови відноситься до часів, коли греки ще не використовували алфавіт для письма. Історія їхнього мовного розвитку в цей період ґрунтується на археологічних та лінгвістичних джерелах. Найраніші дописемні тексти грецької мови виявлені на Криті (Мінойська цивілізація, 3000 – 1000 роки до н. е.) та в Мікенській Греції

(Мікенська цивілізація, XVI – XI століття до н. е.). Це були силабічні ієрогліфи, записані на глиняних дощечках, які називають «лінійним письмом». Силабічні ієрогліфи використовували для записування адміністративних та господарських документів.

Діалекти давньогрецької мови

Давньогрецька мова пройшла певні етапи розвитку, як-от: архаїчний (XIV – VIII ст. до н. е.), класичний (VIII – IV ст. до н. е.), елліністичний (IV – I ст. до н.е.) та пізньогрецький (I ст. до н. е. – IV ст. н. е.). Існували також діалекти давньогрецької мови, а саме: іонійсько-аттичний, дорійський, аркадо-кіпрський, еолійський і крито-мікенський. Три останні об'єднані під назвою ахейський діалект. Багата література класичного періоду була створена на іонійському діалекті (Гесіод, Геродот), на аттичному (Есхіл, Софокл, Еврипід, Аристофан, Платон, Аристотель, Фукідід, Ксенофонт, Демосфен), на еолійському (Алкей, Сапфо, Піндар). Епічна мова Гомера (VIII ст. до н. е.) уміщує кілька діалектних пластів, зокрема південно-ахейський, еолійський і власне іонійський.

«Койне»

Наприкінці V ст. до н. е. літературною мовою Греції став аттичний діалект, а в елліністичний період (початок IV ст. до н. е. – початок I ст. до н. е.) на підґрунті аттичного та іонійського діалектів сформувалася загальна грецька норма «койне», тобто «спільна мова» (*κοινή διάλεκτος* – загальне наріччя / діалект, *Αλεξανδρινή κοινή* – Олександрійське койне). «Койне» слугувало єдиною мовою ділової, наукової та художньої літератури елліністичної доби та допомагало в міжетнічному спілкуванні як на теренах імперії Олександра Великого (Македонського), так і в державах царів-діадохів. Еволюціонуючи в галузі фонетики, лексики та граматики, «койне» відігравало значну роль у поширенні грецької освіченості від Балкан до півострова Індостан.

Лінійне письмо А і Б

Лінійне письмо А було способом письма, використовуваним Мінойською цивілізацією. Зразки цього письма були знайдені в різних місцях Криту, а також за його межами, наприклад, на острові Родос і в Мілеті. На жаль, до сьогодні це письмо залишається нерозшифрованим.

Наприкінці 19 століття археолог Артур Еванс опублікував роботу «Крітські піктограми та пре-фінікійське письмо», де він вивчав систему лінійного письма А та знаки, що були знайдені на глиняних табличках під час розкопок в Кносі. Ці знаки, згідно з його висновками, не були ієрогліфами, але формували самостійну систему письма. Деякі знаки були іллюстративними, подібними до малюнків, тоді як інші мали більш лінійний характер.

Багато дослідників намагалися встановити мову, якою були написані тексти лінійного письма А, але досі не було отримано впевнених результатів. Деякі вчені припускають, що ця мова може бути доеллінською, не пов'язаною з грецькою мовою. Інші теорії вказують на зв'язки Лінійного письма А зі староєвропейською культурою Вінча.

Також існує інша система лінійного письма, відома як Лінійне письмо Б. Це письмо було використане для писання архаїчної форми грецької мови і було розшифроване в 1953 році Майклом Вентрісом. Воно виникло, ймовірно, як адаптація Лінійного письма А до нової мови.

Лінійне письмо А використовувалося для різних цілей, включаючи облік та адміністрування. Також знайдено записи цього письма на релігійних об'єктах, що свідчить про можливе використання його в ритуальних та релігійних контекстах.

Після приблизно 1450 року до н. е. Лінійне письмо Б почало витісняти Лінійне письмо А, адаптуючись до нової мови – грецької. Таким чином, Лінійне письмо А відіграло важливу роль у розвитку писемності на Криті та в історії грецької мови загалом, незважаючи на те, що його мова залишається нерозгаданою.

Лінійне письмо Б виникло після захоплення Криту та інших міноїських володінь греками ахейцями (Мікенська цивілізація). На відміну від Лінійного письма А, Лінійне письмо Б не поширилося серед греків. Лінійне письмо Б містило канцелярські записи про оренду землі, кількість худоби, розподіл продовольства, списки ремісників та воїнів, а також описи конфіскованого майна. Можна припустити, що це письмо використовувалося обмеженим колом писарів, які мали рідну мову мінойську, а не грецьку.

Халкідська та іонійська абетки

Грецька абетка пройшла довгий шлях формування і отримала остаточний вигляд лише в класичний період (V – IV ст. до н. е.). Її еволюція почалася приблизно в IX – VIII ст. до н. е., коли давні греки запозичили абетку у фінікійців, доповнивши її графемами *φ, χ, ψ, ξ, ω*. Навіть назва, семантика і порядок літер вказують на їхнє фінікійське походження, на кшталт: *ἄλεφ – ἄλφα* (бик), *βέθ – βήτα* (дім), *γάμλ – γάμμα* (верблюд), *δάλεθ – δέλτα* (двері) тощо.

Майже кожний значний грецький культурний центр вносив у абетку низку власних змін, але поступово найбільшого поширення набули системи письма двох великих міст – Мілета (Іонія, Мала Азія) і Халкіди (о. Евбея).

Мілетською (іонійською) абеткою із 24 літер користувалася більшість грецьких полісів. В Афінах, наприклад, був власний варіант абетки, але в 403 р. до н. е. афіняни теж перейшли до мілетської форми. Пізніше нею стали користуватися у Візантійській імперії. В IX ст. укладачі слов'янської абетки,

візантійці за походженням, монахи Кирило і Мефодій були відряджені проповідувати до Моравії, Болгарії й Хозарського каганату. Вони додали до абетки середньогрецької мови лише кілька літер, відсутніх у грецькому письмі, а саме Б, Ж, З, Ц, Ч, Ш, Щ, У, Ю та Я, що були необхідні для передачі слов'янських слів. Отже, українська, білоруська, російська та багато інших абеток беруть свій початок у мілетському варіанті

Халкідською абеткою, що складалася із 25 літер, користувалися жителі халкідських колоній – міст Куми та Неаполь на Апеннінському півострові. Стародавній Рим за основу своєї абетки також взяв халкідський варіант. Згодом, латинська абетка (або латиниця) поширилася Римською імперією і заклала основи писемності романо-германських народів. Таким чином, абетки, якими зараз користуються в західноєвропейських країнах, походять від халкідської. У цілому, грецькі абетки є праматерями всіх сучасних європейських абеток. Їх було покладено також в основу коптського, ефіопського, готського, вірменського і грузинського письма. Лексика давньогрецької мови, поряд із латинською, як відомо, стала в наші часи джерелом формування наукової, технічної, медичної тощо термінології європейських мов і була запозичена багатьма іншими мовами світу.

«Бустрофедон»

Процес розвитку письма йшов поетапно: спочатку писали справа наліво, як у семітських мовах, потім чергували один рядок справа наліво, другий – зліва направо і т. д. Цей тип письма зветься «бустрофедóном» (*βουστροφηδόν*), від давньогрецьких слів βοῦς «бик» та *στρέφω* «повертати», що дослівно означає «поворот бика». Форма літер пристосовувалась до напряму написання. Всі літери в парних рядках були повернуті в бік, протилежний до непарних рядків. Напрям написання зліва направо остаточно закріпився в IV ст. до н. е. Греки класичної епохи писали великими літерами (маюскулами) без діакритичних і розділових знаків та інтервалів між словами. Так званий бустрофедонний спосіб проіснував недовго. В епоху еллінізму олександрійськими граматистами вже було впроваджено знаки наголосу і інтервали між словами.

«Ітацизм»

«Ітацизм» – це явище в еволюції грецької мови, коли звук [ε:] став більш схожим на [і], й літеру «Η η» почали вимовляти як «іта». Ця вимова стала нормою в середньогрецькій і в новогрецькій мовах. Від літери «Η η» походить також кирилична літера «И», яка передає схожий звук у старослов'янській мові. Це явище також відображається в інших літерах, таких як «Ι ι» (йота), «Υ υ» (іпсилон), а також диграфах «ει» і «ου». Усі ці явища звучання голосних ближче до «йоти» відомі як «йотацизм».

Акритські пісні

Акритські пісні, створені в середньовічній Візантії, є епічними поетичними творами, які висвітлюють події, пов'язані з захистом кордонів Візантійської імперії.

Головними героями акритських пісень були акрити. Слово «акрит» походить від грецького «ἄκρος», що означає «край» або «кордон», які виступали як воїни-захисники кордонів і часто розповідали про свої героїчні подвиги в боротьбі з нападниками. Акрити символізували патріотизм та відвагу Візантії.

Ці пісні відігравали важливу роль у формуванні візантійської національної ідентичності і підсилювали почуття патріотизму серед населення, відзначалися різноманіттям мови і стилістики і вплинули на літературну традицію Візантії.

Акритські пісні включали різні жанри, від героїчних оповідей до ліричних віршів, і писалися як в прозі, так і в віршах. Вони відображали життя та воєнні події на кордоні Візантії та різні аспекти військового і цивільного життя акритів.

Історія сучасної грецької мови, хоча певні риси сформувалися вже у X-XII століттях, зокрема завдяки акритським пісням, часто розглядається починаючи з XV століття, коли Візантійська імперія зазнала падіння через дії Османської імперії. Цей період відзначився значними змінами у мовній системі грецької мови і формуванням сучасного грецького мовлення.

«Франголевандиніка» та «франгохіотика»

У XV–XVII ст., паралельно з використанням грецької абетки, зустрічається написання окремих грецьких текстів латиною (*Λατινοελληνικά*). Як приклад, слід згадати низку творів епохи Відродження: рукопис комедії «Fortounatos» Марко Антоніо Фосколо (1655 р.) і книгу, що зберігається зараз у Венеціанському музеї о. Наксос (Греція), під назвою «I Mera tou Hristianou». У період Середньовіччя і в епоху Відродження такий спосіб написання називався франголевандиніка (*Φραγκολεβαντίνικα*) або франгохіотика (*Φραγκοχιώτικα*). Він був характерним для жителів Східного Середземномор'я (Албанії, Кіпру, Криту, Хіосу) і Близького Сходу (Єгипту, Лівану, Сирії, Малої Азії), що в ті часи 8 називалися Левантом, адже від французької Levant – це Схід. Хрестоносці-франки і колоністи-переселенці з Західної Європи змішалися з місцевим населенням вищеназваних регіонів, серед яких були нащадки етнічних греків і еллінізованих мешканців, які аж до XIX ст. називалися левантійцями (*Λεβαντίνοι*), звідси і походять вищезгадані терміни.

У 1934 р. грецький поет Костас Карфеос (1878-1955) згадав про цей феномен наступне: «Є тексти візантійської епохи, написані латинськими

літерами. Також на Криті та на Кіпрі в середні віки народні пісні писалися латинськими літерами. Пізніше, починаючи з 1800 р., багато грецьких книг було надруковано в Смірні латинськими літерами. [...] Крім того, в Смірні була зроблена спроба випустити грецьку газету, написану латинськими літерами. Левантійці Смірни, які всі говорили грецькою, але стикалися з труднощами у вивченні нашої безнадійної орфографії, завжди використовували латинські літери, щоб писати грецькою. Пізніше їх наслідували хіосці та інші купці зарубіжжя, які писали свої листи та телеграми грецькою мовою, але латинськими літерами. Ця франкохіотська мова також використовувалася 9 греками для того, щоб писати іншим грекам, які жили в Смірні, Лондоні та інших місцях».

«Кафаревуса» і «Димотика» та феномен диглосії

Національно-визвольна боротьба грецького етносу проти османського ярма, ідея якої активно підтримувалася і популяризувалася грецькими просвітителями, в кін. XVIII – на поч. XIX ст. породила суперечку – якою саме повинна бути офіційна мова майбутньої незалежної Грецької держави. Фанаріоти і духовенство, національна буржуазія і консервативна частина інтелігенції були «архаїстами», оскільки виступали за збереження архаїчної форми мови (Євген Булгаріс, Неофіт Дукас, Панайотіс Кодрікас, Ламброс Фотіадіс та ін.). Головними ж прихильниками «димотики» (*δημοτική*) – «народної мови», живої народної розмовної форми грецької мови, виступили філософ Йосипос Місіодакіс і просвітитель, письменник-мовознавець, учений-еллініст Адамантіос Кораїс.

Ад. Кораїс, намагаючись нівелювати розбіжності з приводу так званого «мовного питання», запропонував компромісне рішення. Він синтезував мову, яку згодом назвали «кафаревусою» (*καθαρεύουσα*) – «очищеною» або «чистою». Даний термін уперше був використаний у 1796 р. «Кафаревуса», тобто модернізована давньогрецька мова, а точніше елліністичне «койне», очищене 10 від численних іноземних запозичень, стало офіційною мовою звільненої від турецького панування нової Грецької держави. Незалежність Еллади було проголошено і закріплено Епідаврським органічним статутом 1822 р., повну ж незалежність Греція здобула в 1830 р. Протягом XIX ст. «кафаревуса» вважалася мовою державного управління, освіти, журналістики, науки та літератури, проте поетичні твори писалися тоді найчастіше «димотикою». Натомість, для «кафаревуси» була характерна граматична система, орфографія і запас слів давньогрецької мови в сучасній вимові. Термін «димотика» вперше був використаний у 1818 р. «Димотика» є результатом еволюції давньогрецької мови, що сформувалася під впливом романських, слов'янських і тюркських мов. Поступово «димотика» зазнала

змін у граматичному ладі, а також спрощення форм відміни і відмінювання. Однак твердої межі між «кафаревусою» та «димотикою» не існує, тому вони і донині впливають одна на одну. Наприкінці XIX ст. – на поч. XX ст. поступово зросла популярність «димотики». Велику роль у її поширенні в художній літературі та діловій сфері означеного періоду зіграв письменник, драматург і мовознавець Янніс Психаріс, який писав свої популярні твори «димотикою». Під натиском її прихильників, у 1913 р., у книгах, надрукованих для читання в початкових школах Греції, вперше з'явилися тексти, написані також і «димотикою», а протягом 1917 – 1920 рр. «димотика» стала основною формою мови всіх грецьких початкових шкіл. У 30-і роки в колах грецької інтелігенції популярною стає ідея, висловлена в 1930 р. на сторінках газети «Πρωτοπορία» літератором, журналістом і митцем Фотосом Йофіллісом (1887-1981) про перехід до латиниці задля вирішення проблеми вивчення складної грецької орфографії. Уряд не підтримав дану ініціативу. В 1964 р. центристський уряд, сформований партією *Ένωσις Κέντρου* (Союз Центру), заснованою Г. Папандреу, визнав «димотику» і «кафаревусу» рівноцінними мовами галузі освіти. На жаль, упровадження цієї реформи було перервано в період військової диктатури (хунти «чорних полковників») 1967– 1974 рр., що обмежило можливості викладання «димотикою» лише в перших чотирьох класах початкової школи. Після падіння військового режиму був прийнятий закон № 309 / 30.04.1976 «Про управління загальною освітою і його організацію» («*Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως*»), згідно з яким новогрецька мова («новогрецьке койне»), що ототожнюється з «димотикою», стає мовою галузі освіти, засобів масової інформації та адміністративної системи Грецької Республіки. Перехід від однієї форми до іншої був повільним і важким, оскільки консервативно налаштовані люди і, перш за все, бюрократи, не поспішали адаптуватися до змін. Як наслідок, «кафаревуса» не здавала свої позиції до початку 80-х років XX ст. Медичні працівники, релігійні діячі та юристи ще довго пручалися переходу до «димотики». Наприклад, офіційний текст Конституції залишався на «кафаревусі», закони видавалися лише «кафаревусою», хоча існували і приватні видання Конституції, перекладені «димотикою». Політична партія ПАСОК (*ΠΑ.ΣΟ.Κ. – Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα*, Всегрецький соціалістичний рух) після перемоги в парламентських виборах 1981 р. почала реформу, що в 1982 р. призвела до впровадження в орфографію грецької мови монотонічного наголосу. Реформа стосувалася як галузі освіти, так і адміністративної системи. Таким чином, зник феномен диглосії й так зване «мовне питання» було вирішене на користь «димотики». Однак, політонічна орфографія ще й досі використовується в навчальних цілях, зокрема, філологи

вивчають її як культурно-історичний феномен, її застосовують письменники, поети і журналісти консервативного спрямування, а також греки старшого покоління. Елладська (Грецька) православна церква, в свою чергу, зберегла візантійську («середньогрецьку») мову богослужіння, продовжує користуватися політонічною системою і ратує за її повернення в законодавчому порядку.

Протягом XX ст. – на початку XXI ст. «кафаревуса» і «димотика» продовжували впливати одна на одну. Таким чином, сучасна грецька мова є синтезом «димотики» та елементів «кафаревуси».

Феномен Greeklish

На початку XXI ст. грецька молодь, спілкуючись у чатах, соціальних мережах, за допомогою електронної пошти та СМС, часто вдається до використання Greeklish. Термін походить від злиття слів Greek і English. Він позначає спосіб спілкування, при якому грецькі слова записуються англійськими / латинськими літерами, що нагадує такий спосіб написання як франголевандиніка, відомий ще за старих часів. Greeklish почав широко розповсюджуватися з появою перших комп'ютерів і мобільних телефонів, спочатку як необхідність, оскільки не всі операційні системи підтримували грецьку абетку. Таємниця успіху Greeklish проста – друкувати літери можна швидко, не замислюючись над орфографією грецьких слів і графічною постановкою наголосів.

Greeklish можна поділити на два основних типи, а саме: орфографічний і фонетичний. Орфографічний тип полягає в заміні грецьких літер візуально схожими літерами латинської абетки або іншими символами, наприклад ω – w; η – h; θ – 8, th; ψ – ps, y, 4; ξ – ks, x тощо. У фонетичному типі за допомогою латинських літер передається звук без суворого дотримання орфографії. Більшість літер і словосполучень, що передають звук [i], замінюються латинською літерою «i» (цей звук дають букви η, ι, υ та диграфи ει, οι, υι що в орфографічному варіанті записувалися б відповідно як h, i, u, ei, oi, ui).

Можна виділити також інші, більш рідкісні, типи Greeklish. Під час використання так званого «розкладкового» типу, грецькі літери підміняються англійськими, що знаходяться з ними на одній клавіші. А в «художньому» / «візантійському» типі, головним завданням стає передавання візуальної відповідності. При цьому, використовуються різноманітні символи і поєднання 13 літер, наприклад π = n, Π = TT тощо. Оскільки чітких правил передавання грецької мови латинською абеткою не існує, часто всі ці способи міксуються і кожен вигадує свій власний варіант Greeklish.

Окрім цього, такі сервіси, як СМС і Twitter, мають обмеження на кількість символів, що можуть бути відправлені в одному повідомленні, тому

користувачі ввели різні скорочення слів, наприклад, «kai» («*και*») => «k», «den» («*δεν*») => «dn», «tipota» («*τίποτα*») => «tpt» тощо.

Greeklish складно дешифрувати і неможливо перекласти за допомогою звичайного словника грецької мови. Але є сайти, що пропонують перетворення текстів, складених на Greeklish в тексти, написані новогрецькою мовою, наприклад, http://www.greeklish.net/.

На початку 2000-х років в Інтернеті з'явився рух проти Greeklish. Його активісти під гаслом «*Όχι άλλα Greeklish. Μόνο Ελληνικά*» («Більше ніякого Greeklish. Тільки грецька мова») вимагали остракізму по відношенню до осіб, які писали латиницею.

Двомовні національні меншини Греції

В наші часи Греція – це країна з однорідним етнічним складом: 96 % її населення – греки. Проте в регіонах, прикордонних із Албанією, Республікою Північна Македонія, Болгарією і Туреччиною поряд із греками мешкають громади турків, албанців (у тому числі арванітів), аромунів (уключаючи мегленорумунів), слов'янсько-мовних греків (македонських слов'ян), помаків (болгарськомовних слов'ян-мусульман), православних циган і циганмусульман, волохів (влахів), гагаузів і каракачан. Окрім названих меншин, по всій території Еллади проживають греки-понтійці (російськомовні репатріанти з СРСР і країн пост-радянського простору), громади ербів, арабів, вірмен, євреїв та ін. Ці групи населення двомовні: в побуті вони зберігають рідну мову, а в суспільному житті користуються грецькою (новогрецькою) – державною мовою.

Кіпрський діалект (новогрецької мови)

Жителі південної частини Кіпру спілкуються грецькою мовою, а точніше на діалекті новогрецької мови. Грецька мова належить до західної групи індоєвропейських мов і має власну гілку. Давні жителі Кіпру розмовляли однією з форм аркадо-кіпрського діалекту. Цей діалект також був поширений серед мешканців Аркадії на Пелопоннесі. Цей факт є цікавим, оскільки відстань між Кіпром і місцем походження діалекту є великою. У давні часи на Кіпрі існувала власна система письма, яка була витіснена загальногрецькою лише в IV столітті до нашої ери.

У кіпрському діалекті відзначаються залишки давніх і середньовічних мовних форм, такі як закінчення іменників і прикметників, подвоєння приголосних тощо. Однією з особливостей вимови в кіпрському діалекті є також наявність шиплячих приголосних, які відсутні в материковій грецькій мові.

У словниковому запасі греків-кіпріотів існує велика кількість слів, які використовуються тільки на цьому острові. Це пояснюється тим, що протягом

багатьох століть Кіпр був під владою різних іноземних загарбників, таких як венеціанці, турки-османи, британці та ін. Офіційною мовою Республіки Кіпр є грецька (кіпрський діалект). Англійська вважається другою офіційною мовою і широко використовується як міжетнічний і міжнародний засіб спілкування.

Рекомендована література

Основна

1. Μάντζαρη Αικ. Διάλεκτοι και ιδιώματα της ελληνικής γλώσσας και ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διατήρηση τους. Η περίπτωση της Πελοποννήσου : διπλωματική εργασία / Ελληνικό ανοικτό πανεπιστήμιο. Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: Σπουδές στις επιστήμες της αγωγής. Πάτρα, 2020. 64 σ. (https://apothesis.eap.gr/archive/item/154769)
2. Глодзь Г. Бустрофедон та інші. Коротка історія читання. Київ : Портал, 2020. 80 с.
3. Рожкова І. Г. Кіпрський діалект сучасної новогрецької мови: випадок диглосії. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство.* Літературознавство : *міжвузівський зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Вип 40, том 3. С. 101–106. (http://aphn-journal.in.ua/archive/40_2021/part_3/18.pdf)

Додаткова

1. Brian D. Joseph & Tserdanelis G. Modern Greek. The Ohio State University. London : Routledge. 1987. 32 p. (https://www.academia.edu/425916/Modern_Greek?email_work_card=title)
2. Kaczyńska E., Witczak K. Doric Elements in the Modern Greek Dialects of Crete. EOS. Commentarii Societatis Philologae Polonorum. 2005. Volumen XCII. Fasciculus 1. P. 112–119. (https://www.academia.edu/6878648/Doric_Elements_in_the_Modern_Greek_Dialects_of_Crete?email_work_card=title)
3. Головач У., Шепель Г. Грецька мова: койне елліністично-римського періоду. Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2011. 492 с.
4. Звонська Л. Л. Давньогрецька мова. Підручник дія студентів вищих навчальних закладів. Київ : N. Terletsky, 2011. 706 с. (http://lexikoukr.ho.ua/cumulatis/frgn_oldgreek/Zvonska_OldGreek_3.pdf)

Електронні інформаційні ресурси

1. Benjamin E. S. What Languages Are Spoken In Greece? *Worldatlas*. 2019. (https://www.worldatlas.com/articles/what-language-do-they-speak-in-greece.html)
2. Cartwright M., Vynohradov A. Лінійне письмо А. *World History Encyclopedia*. 2023. (https://www.worldhistory.org/trans/uk/1-15514/).
3. Kazaklis J. Calabrian Greeks: Pocket of Hellenism in Italy has Survived Millennia. *Greek reporter*. 2022. (https://greekreporter.com/2022/05/19/calabrian-greeks/)
4. Williams P. Έκθεση Α΄ Λυκείου: Διάλεκτοι, ιδιώματα και ιδιωματισμοί. Σημειώσεις Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Κωνσταντίνου Μάντη. 2020. (https://latistor.blogspot.com/2015/10/blog-post_2.html)
5. Ανδρουτσόπουλος Ι. Κ. Από τα φραγκοχιώτικα στα greeklish. *Το Βήμα*. 2018. (http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=11403)
6. Καπνάκη Ν. Διάλεκτοι της Ελλάδας: Η αντανάκλαση του πολιτισμού μας. *News2u*. 2021. (https://www.news2u.gr/eidika-afieromata/137020_dialektoi-tis-elladas-i-antanaklasi-toy-politismoy-mas)
7. Бандрівський М. Історія львів'янина, який причетний до дешифровки критського "лінійного письма Б". *Бомок*. 2023. (https://bomok.com.ua/lviv/istoriya-lviv-yanyna-yakyj-prychetnyj-do-deshyfrovky-krytskogo-linijnogo-pysma-b/)
8. Грецька мова: пам'ятка початківцю. Візантійське мовознавство у IV – XV ст., коротка історія. Повідомлення про греко-візантійську мову. (https://pavlov-product.com.ua/grecka-mova-pamyatka-pochatkivcyu-vizantijske-movoznavstvo-u-iv-xv-st-korotka-istoriya-povidomlennya-pro-greko-vizantijsku-movu/)
9. Дімітропулос С. Острів, де народилася перша європейська писемність. *BBC News Україна*. 2018. (https://www.bbc.com/ukrainian/vert-tra-43842639)
10. Кіпро-мінойська писемність. *Культурно-історичний портал Спадщина Предків*. 2019. (https://spadok.org.ua/trypilska-kultura/kipro-minoyska-pysemnist)

Тема 11. Історія Давньої Греції (головні етапи). Протоіндоєвропейці й елліни. Протогрецькі племена. Кікладська культура. Мінойська культура. Мікенська культура. Дорійці. Давньогрецький епос. Передполісний період. Олімпійський пантеон. Олімпійські ігри (стислий огляд).

Історія Давньої Греції (головні етапи)

Історію Давньої Греції можна поділити на кілька важливих етапів і періодів. Ось короткий огляд цієї періодизації:

1. Крито-мікенський етап (III-II тис. до н. е.):
    - Ранній період на Криті та в Балканській Греції.
    - Середній період, включаючи формування держав та соціальних структур.
    - Пізній період, включаючи розквіт культури та занепад.
2. Полісний етап:
    - Період «темних століть» або «гомерівський» (XI-IX ст. до н. е.) – родоплемінні відносини.
    - Архаїчний період (VIII-VI ст. до н. е.) – формування полісів.
    - Класичний період (V – кінець IV ст. до н.е.) – розквіт давньогрецької цивілізації та криза полісного ладу.
3. Епоха еллінізму (кінець IV – кінець I ст. до н.е.):
    - Походи Олександра Македонського та утворення елліністичних держав.
    - Розквіт і криза елліністичних суспільств та держав.
    - Завоювання елліністичних держав Римом на заході та Парфією – на сході.

Найважливіші дати соціально-економічної та політичної історії:

Кінець III тисячоліття до н. е. – Проникнення грецьких племен (ахейців) до Південної Греції.

2000-1700 рр. до н. е. – Період «старих» палаців у Кноссі, Фесті, Малії, Като Закро на Криті.

1700-1400 рр. до н. е. – Період «нових» палаців. Палац («лабіринт») Міноса у Кноссі.

XVI – перша половина XV ст. до н. е. – Критська морська держава. Розквіт критської цивілізації.

XVI ст. до н. е. – Шахтові гробниці ахейських вождів у Мікенах.

Сер. XV ст. до н. е. – Захоплення Криту ахейцями.

XV-XIII ст. до н. е. – Розквіт мікенської цивілізації.

1240-1230 рр. до н. е. – Троянська війна.

XI ст. до н. е. – Проникнення дорійських племен на Пелопоннес.

776 р. до н. е. – Проведення перших Олімпійських ігор.

VIII ст. до н. е. – Початок Великої грецької колнізації.

Друга половина VIII ст. до н. е. – Перша Месенська війна.

Друга половина VII ст. до н. е. – Друга Месенська війна.

621 р. до н. е. – Законодавство Драконта в Афінах.

594 р. до н. е. – Реформи Солона в Афінах.
560-510 рр. до н. е. – Тиранія Пісістрата та його синів в Афінах.
Близько 550 р. до н. е. – Створення Пелопоннеського союзу.
508-500 рр. до н. е. – Закони Клісфена та реформування державного устрою в Афінах.
500-449 рр. до н. е. – Греко-перські війни.
500-494 рр. до н. е. – Повстання греків у Мілеті. Початок греко-перських війн.
490 р. до н. е. – Битва греків із персами при Марафоні.
480 р. до н. е. – Похід Ксеркса на Грецію, битви при Фермопілах, Артемісії та Саламіні.
479 р. до н. е. – Розгром персів при Платеях.
478-404 рр. до н. е. – Перший Афінський морський союз.
464 р. до н. е. – Повстання ілотів у Мессенії (Третя Месенська війна).
457-446 рр. до н. е. – Мала Пелопоннеська війна. Афіни проти Спарти та Фів.
449 р. до н. е. – Калліїв мир. Закінчення греко-перських війн.
447 р. до н. е. – Утворення Беотійського союзу на чолі з Фівами.
444-429 рр. до н. е. – Перікл – перший стратег Афін.
431-404 рр. до н. е. – Пелопоннеська війна.
431-421 рр. до н. е. – 1-й період війни. Архідамова війна.
421 р. до н. е. – Нікіїв мир, закінчення Архідамової війни.
415-404 рр. до н. е. – 2-й період Пелопонеської війни.
415-413 рр. до н. е. – Сицилійська експедиція афінян та її розгром.
412 р. до н. е. – Союзні відношення Спарти з Персією.
411 р. до н. е. – Олігархічний переворот в Афінах, скасування демократичної конституції.
406 р. до н. е. – битва при Аргінуських островах. Остання перемога афінян.
405 р. до н. е. – Поразка афінського флоту при Егоспотамах.
404 р. до н. е. – Взяття спартанцями Афін. Закінчення Пелопоннеської війни.
404-403 рр. до н. е. – Тиранія проспартанської угруповання «Тридцяти» в Афінах.
403 р. до н. е. – падіння тиранії «Тридцяти» та відновлення демократичного устрою в Афінах.
378-338 рр. до н. е. – Другий Афінський морський союз.
362 р. до н. е. – Розгром спартанських військ при Мантінеї. Розпуск Пелопоннеського союзу.
359-336 рр. до н. е. – Правління Філіпа II в Македонії. Перетворення Македонії на найсильнішу державу в Егейському басейні.

357-355 рр. до н. е. – Війна афінських союзників проти Афін. Поразка Афін та фактичний розпад Другого Афінського морського союзу.
338 р. до н. е. – Битва при Херонеї. Перемога Філіпа II над коаліцією грецьких міст.
337 р. до н. е. – Загальногрецький конгрес у Коринфі. Встановлення македонської гегемонії у Греції.
336 р. до н. е. – Приготування Філіпа II до походу проти Персії. Вбивство Пилипа II.
336-323 рр. до н. е. – Правління сина Філіпа II Олександра Македонського.
334-324 рр. до н. е. – Східні походи Олександра Македонського. Створення світової держави Олександра Великого.
334 р. до н. е. – Битва при Граніку.
333 р. до н. е. – Розгром перських військ при Іссі.
332-331 рр. до н. е. – Проживання Олександра в Єгипті. Заснування Олександрії.
331 р. до н. е. – Перемога Олександра Македонського над основними силами Персії при Гавгамелах. Захоплення Вавилону.
329-328 рр. до н. е. – Завоювання Олександром Македонським Середньої Азії.
327-325 рр. до н. е. – Завоювання Олександром Македонським Північно-Західної Індії.
323 р. до н. е. – Смерть Олександра Македонського.
323-281 рр. до н. е. – Війни полководців-наступників (діадохів) Олександра Македонського. Створення елліністичних держав.
215-205 рр. до н. е. – Перша римсько-македонська війна.
200-196 рр. до н. е. – Друга римсько-македонська війна.
197 р. до н. е. – Битва при Кіноскефалах. Розгром македонських військ.
171-167 рр. до н. е. – Третя македонська війна.
168 р. до н. е. – Розгром македонських військ під Підною.
146 р. до зв. е. – Розгром Андріска. Завоювання Греції та Македонії Римом.
107-106 рр. до н. е. – Повстання Савмака на Боспорі. Включення Боспору до складу держави Мітрідата VI.
89-85 рр. до н. е. – Перша війна Мітрідата VI з Римом.
83-82 рр. до н. е. – Друга війна Мітрідата VI з Римом.
74-63 рр. до н. е. – Третя війна Мітрідата VI з Римом. Розгром Понтійського царства та перетворення його на римську провінцію.
63 р. до н. е. – Перетворення Сирійського царства на римську провінцію.
30 р. до н. е. – Окупація Єгипту римськими військами. Перетворення Єгипту на римську провінцію. Кінець періоду еллінізму.

Протоіндоєвропейці й елліни. Протогрецькі племена

Племінна назва «греки» мало відображає різноманітність витоків походження цього народу. Римляни назвали їх «греками», ймовірно, за ім'ям першого з грецьких племен, з яким вони познайомилися. Згодом ця назва поширилася Європою і світом. У східних країнах греків називають «юнан» або «іонійцями», оскільки іонійці були першим грецьким плем'ям, з яким давні народи Сходу зіткнулися в Малій Азії. Самоназва греків «елліни», можливо, походить від назви одного з грецьких племен або була іменем їхнього епоніма.

Греки-елліни насправді походять від численних племен, які говорили різними діалектами грецької мови, а також племен, мова і походження яких були зовсім іншими. Вже Геродот, «батько історії», був чудово обізнаний про змішане походження греків. Саме ця суміш племен і стала тим осередком давніх греків, які прославили в історії свою умовну назву. Кожне плем'я зробило свій вагомий внесок у велич цієї спільноти. Серед компонентів грецького етносу важливе місце займає європейська складова: протогреки, що говорили протогрецькою мовою, прийшли на Балканський півострів не пізніше II тисячоліття до н. е. декількома хвилями – спочатку ахейські племена (іонійські, еолійські, аркадські тощо), а потім дорійські.

Питання про поширення індоєвропейської мови в Європі залишається складним через відсутність достатніх археологічних даних. Тому можна припустити, що в XII–X тис. до н. е. на території Карпато-Балкано-Причорноморській зони сформувалося плем'я, яке в основному займалося полюванням та скотарством і говорило протоіндоєвропейською мовою. З цієї мови виникли всі європейські мови, окрім баскської в Іспанії і мови піктів в Ірландії та Шотландії, а також вірменської, іранських, індійських та інших вимерлих мов в Азії. Також можна зв'язати появу індоєвропейської мови в Європі і з Трипільською археологічною культурою мідно-кам'яного і бронзового віку V-II тис. до н. е. на території України разом із спорідненими культурами на Дунаї і на Балканах.

У II тис. до н. е. з півночі Балкан у південному напрямку півострова мігрують перші протогрецькі племена, які можна збирально називати ахейцями – під цією назвою їх знають хети, також це плем'я згадує і Гомер. Але ця назва, хоч і є індоєвропейською, не грецька. Як припускають деякі вчені, більш правильною є інша гомерівська назва тодішніх греків – данайці. Є підстава вважати, що це ім'я відображає назву їхньої первісної прабатьківщини – долину однієї з річок цього району з коренем «дана», що протоіндоєвропейською мовою означає «вода», наприклад, Дунай, Дністер чи Дніпро. Швидше за все це Дунай, тоді данайці це просто дунайці. Але, можливо, протогреки спочатку розташовувалися на території нинішньої

Молдови чи України, оскільки є дані, що вони контактували з протоіндійцями та протоіранцями, які жили на той час у північно-чорноморських степах. Як би там не було, перекази та інші дані вказують на те, що протогреки прийшли на Балкани саме з цього району, а в тому регіоні, звідки вони пішли, залишилися жити протогрецькі племена дорійців. На північному ж заході Балканського півострову (сучасні Болгарія та Румунія) залишилися фракійські племена.

Однак ні ахейці, ні пізніші дорійці не є тими давніми греками, яких знає світ за їхньою культурою та історичними свідченнями вже на території Балкан. Перше стійке землеробське населення у Греції, зокрема у Фессалії, на Пелопоннесі, на островах та узбережжі Егейського моря за археологічними даними з'явилося у VI–V тис. до н. е. із землеробських центрів Малої Азії. Можна припустити, що ці племена належали до представників хатто-хурритської сім'ї мов. З цим населенням, витісняючи і асимілюючи його, змішалися індоєвропейці протофракійці, протокарійці та інші племена, що спустилися сюди приблизно в III тис. до н. е., близькі по мові протогрекам, особливо в той час, оскільки вони жили з ними пліч-о-пліч на півночі Балканського пывострову. Ахейці, які прийшли на Балканський півострів у II тис. до н. е., знайшли тут дуже високу культуру та численне населення (племена пеласгів, лелегів, карійців, лікійців та ін.). Частково витіснивши його, частково змішавшись з ним, перейнявши культуру та багато термінів і назв, але поступово передавши їм свою мову, на історичній арені з'являються давні греки. Остаточне оформлення етносу та територіальний розподіл давніх греків відбулися після того, як приблизно у 1200 роках до н. е. з півночі півострову спускаються дорійські грекомовні племена, які у свою чергу потіснили давньогрецьке населення, що вже склалося, і привнесло свої гени в сформований генофонд.

Кікладська культура

Кікладська культура або Кікладська цивілізація – це археологічна культура, що розцвітала на архіпелазі Кіклади в Егейському морі в період з приблизно 3200 до 1100 років до н. е. Ця культура відігравала важливу роль в становленні і розвитку ранньогрецьких цивілізацій та мала значущий вплив на подальші етапи розвитку егейського світу.

Основні риси Кікладської культури включають:

Скерованість на море: Жителі Кіклад в основному жили на островах, тому морська діяльність, така як риболовля, торгівля та мореплавство, була для них важливою.

Кераміка та ідоли: У різні історичні періоди керамічний посуд (амфори, глеки, піксиди) мав свої особливості в дизайні, включаючи нарізну, вирізну і штамповану орнаментацію. Також існують чудові мармурові

статуетки та скульптури, які відображають різних персонажів, таких як воїни, музиканти, жінки з дітьми.

Комерційні зв'язки: Жителі Кіклад брали участь у торгівлі та контактах з іншими цивілізаціями, такими як Мінойська цивілізація (Крит), Мікенська цивілізація (Пелопоннес) та Центральне Середземномор'я.

Зліт і спад: Кікладська культура пережила кілька фаз розвитку, включаючи злет і спад. Її розквіт припадає на III і II тис. до н. е., після чого вона зазнала впливу інших цивілізацій і поступово зникла.

Самоназва представників Кікладської культури наразі науковцям невідома. Геродот називає їх лелегами. Жителі Кіклад були поневолені й асимільовані карійцями.

Мінойська культура

Історія Мінойської цивілізації охоплює період приблизно з 3000 до 1200 років до н. е. Мінойці заселяли центральні й східні частини острова Крит. Про це до сьогоднішнього дня свідчать пам'ятники архітектури, кераміки, коштовності та живопис у великих палацах, таких як Кносс, Феста, Малія тощо, а також розкішні вілли мінойської знаті, включаючи Амніссос, Макрі Гіалос та ін.

Мінойці володіли найпотужнішим флотом свого часу, що забезпечувало процвітання Криту. Вони торгували з різними регіонами Середземного моря, перевозячи деревину, мед, вино, кераміку та оливкову олію тощо.

У мінойському суспільстві жінки відігравали важливу роль і брали участь у різних аспектах життя, включаючи релігійні обряди, спортивні змагання, полювання, театральні вистави та танці.

Мінойці віддавали шану багатьом божествам, таким як Богиня-мати, Владичиця звірів та покровителям різних сфер життя. Релігійні обряди проводилися в печерах і на гірських вершинах.

Фестський диск (теракотовий диск з діаметром приблизно 16 см) був знайдений під час розкопок міста Фест на острові Крит в 1908 р. Незважаючи на багато років досліджень і дебатів, точне призначення та зміст диску залишаються загадковими. І хоча багато людей намагалися прочитати його напис, жоден варіант розшифрування не отримав загального визнання в науковому співтоваристві.

Лінійне письмо А – це одна з писемностей, яка була використовувана античними цивілізаціями Криту та інших егейських островів. Багато знаків Лінійного письма А було розгадано, проте мова, яку вони передають, залишається загадковою, інтерпретація її змісту написів залишається предметом дослідження і спекуляцій серед вчених. Лінійне письмо А

складається зі складних знаків, які розташовані в специфічних комбінаціях. Деякі вчені вважають, що це письмо використовувалося для обліку й адміністративних цілей, а інші вважають, що воно може мати релігійне або символічне призначення.

Значний прорив у вивченні Мінойської цивілізації стався завдяки розшифруванню Лінійного письма Б, що стало можливим завдяки дослідженням Майкла Вентріса і Джона Чедвіка в 1950-х роках. Це письмо надавало інформацію про пізніший період Мінойської цивілізації і, зокрема, про Мікенську цивілізацію, в якій греки-ахейці відіграли провідну роль.

Мінойська культура, яку відкрив наприкінці XIX ст. британський археолог Артур Еванс, залишається важливим об'єктом дослідження для археологів і істориків, а її внесок у розвиток давньогрецької цивілізації є величезним.

Мікенська культура

Мікенская культура (Мікенская цивілізація), першовідкривачем якої був німецький підприємець і археолог Герріх Шліман, це археологічна культура Східного Середземномор'я пізнього бронзового часу. Названа так по Мікенам, найважливішому центру цивілізації. У рамках Мікенської культури виділяють 3 періоди – їх називають також пізньоелладськими. Розшифровка писемності (Лінійного письма Б) дозволила реконструювати ряд сторін політичного, суспільного, господарського життя цієї цивілізації. Дослідниками вивчалися міста з акрополями, укріпленнями з кам'яних блоків, палацами (у тому числі мегарони, стіни з фресками), поховання еліти (шахтні гробниці в Мікенах, Лерні), толоси, висічені в скелях сімейні похоронні камери з дромосом, некрополі. Археологами були розкопані бронзолітійні (зокрема з великим набором інструментів), гончарні та інші майстерні. В основі господарства Мікенської культури були землеробство і тваринництво.

Мікенська культура сформувалася у 17-16 ст. до н. е. та спочатку займала територію Пелопоннесу, Центральної Греції, Фессалії. До 15-13 ст. до н. е. відноситься розквіт цивілізації. У 15 ст. до н. е. вона поширилася на Крит, Кіклади та на багато інших островів Егейського моря. Кераміка та інші знахідки Мікенської культури дозволяють говорити про присутність її носіїв на західному та південному узбережжях Малої Азії, на островах Родос і Кіпр, у ряді пунктів сиро-фінікійського узбережжя Середземного моря, Сицилії, Південної Італії до Єгипту. Частина цих знахідок свідчить про військову експансію, зокрема, ймовірно, у складі «народів моря». Великою військовою акцією носіїв Мікенської культури була Троянська війна. Інші знахідки поза основним ареалом Мікенської культури пов'язані

з торговельною діяльністю, в якій носії цієї цивілізації змінили носіїв Мінойської культури, але не виключена і колонізація. З кінця 13 ст. до н. е. в ядрі Мікенської культури фіксується військова нестабільність: ремонтуються старі та будуються нові укріплення. На межі 13 та 12 ст. до н. е. датується падіння основних центрів Мікенської культури, хоча її традиції простежуються у низці поселень протягом 12 ст. до н. е., поряд із селищами прибульців. Причини загибелі Мікенської культури продовжують обговорюватися, проте на сучасному етапі очевидно, що вони не можуть бути зведені до результатів вторгнення дорійців та інших народів з півночі, а мали комплексніший характер (можливо, включали внутрішні конфлікти, стихійні лиха та ін.). Більшість дослідників вважають, що основними носіями Мікенської культури були ахейці.

Дорійці

Дорійці (доріяни) – одне з основних древньогрецьких племен. Походження та міграція дорійців мають важливе місце в історії Давньої Греції. Вони першоначально населяли центральну Грецію, але приблизно в 12-ому столітті до н. е. розпочали переселення на південно-західні та східні території Греції. Ця міграція була пов'язана з розпадом родоплемінних зв'язків і зі збільшенням міжплемінних конфліктів в Центральній Греції.

Дорійці завдали тяжкого удару Мікенам, Тиринфу і Пилосу, які були важливими центрами Мікенської цивілізації. В результаті міграції дорійці підкорили області в південно-західній частині Пелопоннесу, такі як Лаконія, Арголіда, Мессенія, Кінурія, а також Мегаріда і Коринфія на Істмійському перевалі. Пізніше дорійці також колонізували багато островів в Егейському морі, включаючи Крит, Родос, Феру, Мелос, Кос, Калімнос, а також узбережжя Карії.

Міграція дорійців мала велике історичне значення, оскільки вона призвела до створення нових політичних і соціальних утворень на цих територіях, таких як Спарта, і вплинула на хід розвитку давньогрецької історії.

Давньогрецький епос

Давньогрецький епос – це велика та видатна частина грецької літератури, яка складається з героїчних епічних поем і міфів, розповідає про подвиги героїв та богів давньогрецького світу. Цей жанр літератури був важливою частиною культури давніх греків і відігравав значну роль у формуванні їхнього ідентичності та цінностей.

Основні епічні поеми давньогрецького епосу включають такі:

1. «Іліада» Гомера: Це одна з найвідоміших історичних поем, яка розповідає про події Троянської війни.

2. «Одіссея» Гомера: Ця поема розповідає про подорожі та пригоди царя Ітаки Одіссея в його спробі повернутися додому після Троянської війни.
3. «Теогонія» Гесіода: Це поема, що розповідає про походження богів та боротьбу між ними за владу в світі.

Давньогрецький епос відображає ключові аспекти грецької культури, включаючи їхні погляди на богів, героїв, мораль і справедливість. Він також відігравав важливу роль у передачі знань та історій від покоління до покоління, а його вплив можна відчути в багатьох аспектах сучасної літератури і культури.

Передполісний період

Передполісний період історії Давньої Греції охоплює XI-IX століття до н. е. Він розпочався після занепаду Мікенської цивілізації та дорійського вторгнення і закінчився з початком розквіту грецьких полісів. Історія Греції після дорійського вторгнення починається практично наново: знову відбувається розкладання первіснообщинних відносин, формування державності, відродження матеріальної культури. Цей період називається також Темними віками або Гомерівським періодом, оскільки відомий насамперед за поемами Гомера «Іліада» і «Одіссея». Темні віки це епоха натурального господарства, оскільки з усіх досягнень мікенців дорійці запозичили лише гончарне коло, техніку обробки металу та прийоми кораблебудування, культуру вирощування винограду та оливкових дерев. Втім, дорійці принесли з собою мистецтво виплавки і обробки заліза та практику використання його у військовій справі. Наприкінці Гомерівського періоду відбулося становлення дополісної громадської організації.

Найважливіша подія цього періоду – початок давньогрецької колонізації островів Егейського моря та узбережжя Малої Азії: північні райони заселялися еолійцями, центральні райони (відомі як область Іонія) – іонійцями, південні – дорійцями.

В останній період Темних віків близько 900-700 років до н. е., у грецькому мистецтві поширюється геометричний стиль, що витіснив протогеометричний стиль. Геометричний стиль поступово поширився у містах і на островах Егейського моря.

Олімпійський пантеон

Олімпійський пантеон відноситься до давньогрецької міфології і є сукупністю всіх богів і богинь, яких шанували давні греки. Це була своєрідна система релігійних уявлень та культів, заснована на вірі у богів Олімпу – найвищої гори Греції, на вершині якої вважалося, що проживають боги.

Основні боги і богині Олімпського пантеону:

1. Зевс: Верховний бог і батько богів, правитель Олімпу і бог неба та блискавки.

2. Гера: Дружина та сестра Зевса, богиня шлюбу і сім'ї.
3. Посейдон: Брат Зевса, бог моря і вод.
4. Афіна: Богиня мудрості, розуму, справедливої війни.
5. Аполлон: Бог музики, поезії, пророцтва, мистецтва та світла.
6. Артеміда: Сестра Аполлона, богиня мисливства, дикої природи, захисниця тварин.
7. Гефест: Бог вогню, ремесел і ковальства.
8. Афродіта: Богиня краси, любові і плідності.
9. Гермес: Бог торгівлі і подорожей.
10. Діоніс: Бог вина, розкоші, веселощів і театру.

Це лише декілька прикладів головних богів і богинь Олімпського пантеону. У давньогрецькій міфології існувало багато інших божеств, кожне з яких мало свою сферу впливу і асоційувалося з певними аспектами життя та природи.

Цей пантеон відігравав важливу роль в релігійних, культурних та соціальних аспектах давньогрецького суспільства, включаючи ритуали, обряди, мистецтво і філософію.

Олімпійські ігри (стислий огляд)

Олімпійські ігри в Давній Греції були однією з найважливіших спортивних подій давньогрецького світу. Ось деякі ключові аспекти Олімпійських ігор того часу:

1. Походження: Олімпійські ігри мали давньогрецьке коріння та вперше були проведені в Олімпії, що розташована на південному заході Греції (Пелопоннес). Їхня історія почалася близько 776 року до н. е.
2. Релігійний характер: Олімпійські ігри були присвячені Зевсу, верховному богу грецької міфології. Вони відбувалися раз на чотири роки і включали в себе релігійні обряди, священні жертвоприношення та спортивні змагання.
3. Агони: Головні види агонів на Олімпійських іграх включали змагання з бігу (на короткі та довгі дистанції), боротьбу, кулачні бої, панкратіон, п'ятиборство-пентатлон (біг на стадій, метання диска, метання списа, стрибки в довжину і боротьба), перегони на колісницях тощо.
4. Аматорський статус: Учасники Олімпійських ігор мали бути аматорами, і це було обов'язковою умовою. Атлети прибували в Олімпію з різних частин Еллади та грецьких колоній. В Давній Греції жінкам було заборонено брати участь у Олімпійських іграх. Вони могли робити ставки на переможців, але не конкурувати в спортивних змаганнях.
5. Олімпійський вогонь: Вогонь, запалений під час Олімпійських ігор, має палати протягом всіх змагань, оскільки символізує мир та єднання.

Протягом Олімпійських ігор заборонялися будь-які військові конфлікти, щоб забезпечити мир під час змагань.

З часом Олімпійські ігри втратили своє первинне значення та популярність. Після завоювання Греції Римською імперією, ігри продовжували проводитися, але їх характер і сутність зазнали змін. Римляни внесли свої власні елементи в ці змагання та віддавали перевагу більш зростаючим римським іграм.

Заборона Олімпійських ігор імператором Феодосієм I Великим (346 – 395 рр.) у 394 р. була частиною загальної політики римської імперії стосовно християнства та язичницьких релігій, оскільки християнство стало офіційною релігією Римської імперії.

Наприкінці XIX ст. кампанію з відродження Олімпійський ігор організував французький громадський діяч П'єр де Фреді де Кубертен, яка увінчалася проведенням перших Олімпійських ігор сучасності в 1896 р. в Афінах.

Рекомендована література

Основна

1. Блэк Дж. Історія світу : від найдавніших часів до сьогодення / переклад О. Буйвол. Київ : Vivat, 2021. 256 с.
   Мустафін О. Справжня історія Стародавнього світу. Київ : Фоліо, 2022. 464 с.
2. Історія європейської цивілізації. Греція / ред. У. Еко. Фоліо, 2020. 1168 с.

Додаткова

1. Αποστόλου Α. Α. Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της Λάρνακας : διπλωματική εργασία. / Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Πολιτικών Μηχανικών. Αθήνα, 2013. Σ. 5–16. (file:///C:/Users/userko/Downloads/apostolou_istoriki.pdf)
2. Історія Стародавньої Греції : хрестоматія – посіб. для студентів історичного факультету / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка ; уклад. О. І. Шама. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 256 с. (http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12738/1/Shama_Istoriia_Starodavnoho_%20Hretsii.pdf)
3. Історія Стародавньої Греції та Риму : навч. посіб. для історичних спеціальностей / Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького ; уклад. О. В. Замуруйцев. Мелітополь, 2015. С. 13–90. (http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/619/1/5%20pdf.%20%20%D0%9F%

D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%97%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97%20%D0%93%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%83.pdf)
4. Колісніченко А. І. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму : навч. посіб. Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. 274 с.
5. Лазоренко С. А., Чхайло М. Б., Балашов Д. І., Романова В. Б. Пеласги – народ, який створив фізичну культуру античної Греції. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, наук. журн. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми. 2015, № 8 (52). С. 23–32. (https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1978/1/Pelashy%20%E2%80%93%20narod.pdf).

Електронні інформаційні ресурси

1. Давньогрецькі Олімпійські ігри як визначне культурне досягнення. *Освіта. Культура*. 2010. (https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11261/).
2. Короткий нарис з історії Давньої Греції. *Культурно-історичний портал Спадщина Предків.* 2020. (https://spadok.org.ua/elliny/korotkyy-narys-z-istoriyi-davnoyi-gretsiyi)
3. Кривенко С. Витоки мінойської та мікенської цивілізацій. *Збруч*. 2017. (https://zbruc.eu/node/69695)
4. Лук'янюк В. Занепад Мінойської цивілізації. *Цей день в історії*. (https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Year=-1628)
5. Міфологія стародавніх греків. *Освіта та самоосвіта*. Реферати, дослідження, наукові статті онлайн. (https://referatss.com.ua/work/mifologija-starodavnih-grekiv/)
6. Олімпійські ігри античності. *Цей день в історії*. (https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Year=-776)
7. Чайка П. Стародавня Греція: її історія, релігія, культура. *History. Історичний сайт Мандрівки часом*. 2019. (https://travel-in-time.org/uk/mandrivki-chasom/starodavnya-gretsiya-yiyi-istoriya-religiya-kultura/)

Тема 12. Культура і релігія грецького народу. Психо-ментальний портрет носія грецької мови. Екскурс в історію грецького народу. Загальні відомості про культуру Греції і Кіпру (традиції, звичаї, свята, літературу, музику,

релігію, одяг тощо). Ментальні особливості та психо-емоційний портрет носіїв грецької мови. Відмінність греків від кіпріотів.

Культура і релігія грецького народу

Як відомо, культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Грецька культура вважається однією з найдавніших. Вона всебічно вплинула на світову цивілізацію і, в першу чергу, на західний світ.

Землі сучасних Греції й Кіпру – це території з цікавою історією і чудовою самобутньою культурою. Ще в античний період відбулося зародження театру, драматургії, олімпійського руху, науки і мистецтва, філософії як такої, а також демократичної моделі державного устрою. Культурна спадщина Давньої Греції складає підґрунтя європейської цивілізації. Давньогрецькі трагедії й комедії і дотепер не сходять зі сцен світових театрів. Елементи архітектури античної доби і досі використовуються в архітектурних рішеннях по всьому світові, ставши класичними. Значна частина наукової термінології, назви багатьох наук, більшість чоловічих і жіночих імен, великий відсоток слів нових європейських мов, виразів, прислів'їв ведуть свій родовід від давньогрецької мови. Література і мистецтво Давньої Греції протягом багатьох століть привертають увагу людства, викликаючи захоплення, слугують джерелом натхнення, вивчаються і переказуються.

Важливе місце у давньогрецькій культурі займає філософія, що сформувала власний підхід до людини і світу, створивши тим самим світоглядний фундамент західноєвропейської думки. В її надрах зародилося багато галузей науки і культури, зокрема точна наука, природознавство, політична думка, логіка, риторика тощо. Грецька філософія бере участь у вирішенні багатьох релігійних проблем, вона впливає на мистецтво, створюючи різні канони й зводи естетичних правил.

Еллада-Греція, а також і Кіпр, свого часу були осередками великої античної цивілізації, а згодом стали центрами європейського християнства. Проте деякі дослідники вважають, що культура сучасних еллінів набагато більше пов'язана з культурною спадщиною Візантійської й Османської імперії, яка згодом захопила Візантію, ніж з культурою Стародавньої Еллади. Так чи інакше, багато сучасних грецьких традицій сягають своїм корінням у далеке античне і середньовічне минуле.

Щодо релігійних поглядів треба зазначити, що Республіка Греція є світською державою, тому православна церква не має прямого впливу на державу, а та – на церкву. Згідно з Конституцією 1975 р., Елладська церква

відокремлена від держави. У грецькій конституції зазначено, що кожен громадянин країни має право належати до будь-якої конфесії і сповідувати будь-яку релігію. Ставлення до інакомислячих у країні досить лояльне, всі конфесії абсолютно мирно співіснують одна з одною. Практично все населення сучасної Греції належить до православних парафіян (98%). Майже 1,5% населення – це мусульмани, католики, іудеї і протестанти. Мусульмани мешкають здебільшого на території сучасної Фракії та на о. Родос. Католиків можна зустріти на островах Сірос, Парос, Наксос (Кікладський архіпелаг). Протестантських і єврейських громад – одиниці, і вони сконцентровані переважно в Салоніках. Варто зазначити, що приблизно 0,5% загальної чисельності населення досі поклоняється давньогрецьким богам Олімпу, які були в пошані ще за часів античності (неоязичники, адепти еллінізму). Однак відсоток подібного вірування з кожним роком стає все меншим.

Православна церква Греції (Елладська) на чолі з Архієпископом Афінським уважається самостійною, тобто автокефальною. Вона не залежить від інших православних церков ні всередині держави, ні за її межами. До складу Греції входить також Автономна чернеча держава Святої Гори Афон (східна частина Халкідонського півострова). Усі православні церкви на Афоні, а також на о. Крит, підпорядковуються Вселенському патріарху (Константинопольському).

На Кіпрі, що є яскравим представником багатовікової мультикультурної традиції, мешкають представники всіх основних світових релігій: християнства, ісламу, іудаїзму і навіть індуїзму. Свобода віросповідання на Кіпрі гарантується конституцією, а Республіка Кіпр позиціонується як світська держава.

Географічна наближеність Греції справила величезний уплив на етнічний склад і формування писемності народів, що населяють Кіпр, а домінуючий уплив візантійської культурної традиції зробив кіпріотів палкими прихильниками християнства, хоча перше його насіння було посіяно вихідцями зі Святої землі. Християнська громада Кіпру ділиться на три гілки: православну, католицьку і протестантську.

Переважна більшість – 78% населення Республіки Кіпр – це парафіяни Кіпрської православної церкви, яка має величезний політичний уплив. Зовсім не випадково, що першим головою держави після проголошення незалежності став у 1960 р. духовний лідер кіпріотів Архієпископ Макаріос III. Після його смерті в 1977 р. церковна і світська влада були розмежовані. Президентом тоді став Спірос Кіпріану, а Архієпископом Кіпрським був обраний Хризостом II (Кіккотіс).

Кіпрська Церква – одна з найдавніших. Ще з ранніх пір набуло поширення чернецтво, до якого вступати дозволяється лише з 25 років. Юрисдикція Кіпрської Православної Церкви поширюється на Республіку Кіпр. Автокефальний статус церкви Кіпру надає можливість адміністративного самоврядування за умов збереження єдності літургійного спілкування з іншими православними помісними церквами.

Католицька громада Республіки Кіпр налічує приблизно 3% населення. Одна половина з них – це католики так званого латинського обряду, а друга – представники католиків-маронітів. Маронітська архієпархія розташовується в Нікосії, підпорядковуючись, як і всі католики, безпосередньо Святому Престолу (Папі Римському і Римській Курії). Маронітська католицька громада Кіпру складається з сирійських, палестинських, ліванських емігрантів і їхніх нащадків.

Ще 1% населення Республіки Кіпр становлять іудеї, індуїсти, протестанти і парафіяни Вірменської апостольської церкви Кіпру, що має певні відмінності в догматиці й обрядах як від православ'я, так і від католицизму. Кількість віруючих вірмен наближується до 3000 осіб. Найчисленніша іудейська громада Кіпру (приблизно 2000 осіб) знаходиться в Ларнаці, де діє єдина поки на острові синагога і міква (спеціальний резервуар для ритуальних обмивань іудеїв), наявність якої носить для іудеїв принциповий характер. Вихідці з Індії становлять основу індуїстської громади Кіпру, що налічує також приблизно 2000 осіб. Чисельність протестантів Кіпру зовсім невелика. Здебільшого вони представлені англіканами з числа військових британського окупаційного корпусу й їхніх нащадків. Англіканство є результатом англійської реформації католицизму, яскравим проявом індивідуалізму британської натури.

Мусульмани складають приблизно 18% населення Республіки Кіпр. Поширення мусульманства на острові почалося в VII ст.н.е., а статусу «офіційної» релігії іслам набув на початку турецької окупації в XVI ст. Наразі практично все населення турецької частини Кіпру являє собою одну мусульманську громаду і складає п'яту частину загального населення острова (приблизно 150000 осіб). Найбільші християнські храми на території Нікосії і Фамагусти перетворені на музеї і мечеті. Православних греків, які мешкають на території північного Кіпру, небагато, і їхня кількість неухильно зменшується. Головою мусульманської громади Турецької Республіки Північного Кіпру (ТРПК) є муфтій Кіпру. Мусульмани Кіпру сповідують іслам суніського толку. Проте, не визнана світовим співтовариством ТРПК у першій статті своєї конституції, прийнятої в 1985 р., проголошує себе світською державою. Конституція Кіпру гарантує свободу віросповідання. У

школах немає обов'язкового вивчення ісламу. Міські жителі набагато рідше відвідують церкви і мечеті, ніж ті, хто мешкає в сільській місцевості, проте у більшості православних удома є ікони, яким вони моляться. Мусульмани моляться п'ять разів на день і дотримуються посту під час Рамадану.

Психо-ментальний портрет носія грецької мови

Як зазначають дослідники, кожна культура має власні культурні традиції, цінності, настанови, манеру поведінки. Так, більшість носіїв певної культури мають спільні характеристики. Вітчизняні етнопсихологи називають ці чинники «ментальністю» або «менталітетом», тоді як зарубіжні – «суб'єктною культурою». За Г. Лебоном, В. Тоідісом, Г. Хромовою та ін., «ментальність» є психологічною категорією, що відображає спільне «психологічне оснащення» представників певної культури, зокрема грецької та кіпрської. Зауважимо, що російські дослідники розмежовують поняття «ментальність» і «менталітет», наполягаючи на психологічному навантаженні в змісті першого і класифікуючи «менталітет» як культурологічну категорію. Натомість, в українських наукових джерелах вони зустрічаються переважно у тотожному значенні.

Ми дотримуємося наукової позиції О. Бондаренко, за якою, хоча й є аргументи на користь їх розділяти, тобто використовувати термін «менталітет», коли мова йде про світобачення однієї людини, а «ментальність» – як принцип організації мислення певної сукупності людей, соціальних груп, народу в цілому,– однак, є всі підстави вживати їх як синонімічні поняття. Так, з латини «mens», «mentis» перекладається як «духовне явище» або «діяльність», як-от: розум, мислення, обдумування, думка, образ мислення, душевний склад, характер, схильності тощо. Звідси «mentalis» – це те, що має відношення до інтелекту. У Кембриджському словнику англійської мови «mental» трактується як прикметник, пов'язаний із процесами мислення. Отже, слово «ментальний» слід уживати в значенні того, що відбувається в психіці та поведінці індивіда, віддзеркалюючи його внутрішній, ментальний зміст.

Серед авторів, праці яких присвячені українській ментальності або національному характеру, можна виділити С. Возняка, П. Гнатенко, О. Донченко, О. Кульчинського, В. Павленко, А. Фурмана, Б. Цимбалістого, Д. Чижевського та ін. На жаль, у вітчизняній науці дослідження на тему грецької ментальності практично відсутні.

Поняття «ментальності» увійшло у суспільствознавчі науки через поширення уявлень про «психологію» суспільного індивіда, нації, епохи. За Г. Щокіним, людина «як суб'єкт і результат суспільно-історичної діяльності, є системою, в якій фізичне й психічне (ментальне) поєднане нерозривно». Так,

феномен ментальності, узагальнюючи «складові та якісні характеристики різних соціальних суб'єктів – окремих індивідів, соціальних груп, суспільства в цілому, виступає їх певною інтелектуально-духовною характеристикою, що комплексно відображає рівень цивілізованості народу, особливості його духовності, світосприйняття, віддзеркалює ступень інтелектуального розвитку суспільства як соціальний індикатор його стану» (за О. Бондаренко).

Описуючи соціально-психологічні явища, зокрема світогляд і поведінку носія грецької мови, як суспільного індивіда, ми маємо на увазі його менталітет, із чого можна зробити висновки про ментальність усієї елладської / кіпрської спільноти. Отже, ментальний світ окремих людей певної національності є підставою для аналізу їхньої сукупної діяльності в аспекті масового явища грецької ментальності. Таким чином, ми повинні ураховувати, що представники досліджуваної спільноти, як правило, мають схожість у світогляді, звідси спостерігаються деякі закономірності їхньої психології та поведінкових засад.

Як медіатори культур, міжнародники мають розуміти, що ментальність формується як результат традицій, культури, соціального середовища життєдіяльності людей, чим «зумовлює відповідні механізми поведінки, діяльності, способи життя різноманітних соціальних спільнот та індивідів, уключаючи сукупність ціннісних, символічних, свідомих і підсвідомих відчуттів, уявлень, настроїв, поглядів, світобачення, які визначають здатність цих спільнот та індивідів до адекватного сприйняття чи дії». Адже адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що є приналежними до різних національних культур визначає підґрунтя міжкультурної комунікації.

Спілкуючись, учасники комунікативного акту стикаються з труднощами, які виникають через відмінності у світосприйнятті. Отже, на характер взаємодії між співрозмовниками впливають національна культура і менталітет. В. Манакін підкреслює, що «люди, виховані в різних національно-культурних соціумах обов'язково матимуть світоглядні, тобто ментальні розбіжності і, як результат, – незбігання ментальних програм». Як зауважують М. Бузький і П. Гнатенко, «взаємодія носіїв різних етносів ускладнюється тим, що ознаки ментальності не завжди усвідомлюються комунікантами, а функціонують на рівні стереотипів, які можуть бути картинкою, що викликає стійке почуття симпатії або антипатії».

Спираючись на дослідження Ю. Лабунець, зазначимо, що в процесі міжкультурної комунікації, окрім гармонійного використання елементів вербальної та невербальної модальності, слід пам'ятати та ухилятися від перешкод, що стоять на заваді ефективної міжкультурної комунікації, а саме:

1) Причиною непорозуміння під час міжкультурної комунікації може стати хибне припущення, що всі люди схожі (греки, кіпріоти, українці та ін.);
2) Прагнення оцінювати. Різні культурні цінності можуть викликати негативні оцінки, які стають одним із ускладнень на шляху до ефективної міжкультурної комунікації;
3) Підвищена напруга. Акт міжкультурної комунікації зазвичай пов'язаний із більшою тривогою / стресом, ніж знайомі ситуації внутрішньокультурної комунікації;
4) Під час спілкування ми зазвичай не враховуємо, що слова, фрази або речення іноземною (грецькою) мовою, включаючи невербальну експресію, інтонацію голосу, позу, жести, дії тощо, можуть мати не тотожне значення з аналогічними конструктами в українській мові;
5) Помилкова інтерпретація невербальної поведінки грекомовного співрозмовника може призвести до конфліктів / конфронтації, що порушують комунікативний процес;
6) Опора на упередження і стереотипи, нерозуміння ментальних особливостей грецького / кіпрського народу може перешкоджати об'єктивному сприйняттю повідомлень і знаходженню підказок, які допомагатимуть інтерпретувати повідомлення в тому ключі, в якому їх мали намір передати. Отже, ми повинні усвідомлювати їхній вплив на ефективність міжособистісної та міжкультурної комунікації, оскільки стереотипи та упередження здатні створювати непередбачувані наслідки, породжені їхньою єдністю з низкою конкретно-історичних соціальних детермінант.

Тому, одним із підходів до гармонізації міжкультурних відносин є визначення психологічних ознак культури представників різних етносів та формування здатності сприятливого до них ставлення. Таким чином, міжкультурна комунікація передбачає оволодіння системою навичок, адже взаємодія з іншою культурою вимагає певних знань та умінь, зосередженості на успадкованих і усталених нормах соціальної практики людей, які належать до різних національних та етнічних спільнот.

Зокрема, нація греків і кіпріотів має багату історію і легендарну репутацію. Вона складається з активних людей, готових бути на передовій лінії, боротися, проявляти ініціативу, розвиватися і рости. Історично так склалося, що їм довгий час доводилося виборювати своє право на свободу і благополучне життя. Отже, під час спілкування з греками треба враховувати, що через це сформувалися такі національні риси характеру, як мужність,

готовність відстоювати власні принципи та інтереси, безкомпромісність, наполегливість.

Від природи греки – кмітлива нація. Не дарма вихідцями саме з Греції було багато геніальних людей, починаючи з легендарного Гомера, Аристотеля, Піфагора і закінчуючи Архімедом, Гіппократом, Праксителем та ін. Безліч обдарованих греків стали засновниками цілих наук, авторами геніальних творів і першопроходьцями в найрізноманітніших галузях науки і мистецтва. Ще з часів Стародавньої Еллади народ славився схильністю до творчості. Сучасних греків також можна вважати людьми мистецтва, вони креативні та винахідливі.

Грецька мова – мова емоцій, прихованих глибоко в підсвідомості людини. Розмовляючи, мешканці Греції та Кіпру активно жестикулюють, їхня міміка має виразний характер. Обмінюючись інформацією, вони неодмінно проявляють свої почуття, діляться враженнями. Як типові екстраверти, греки і кіпріоти емоційно реагують на зауваження і ніколи не «залишаються в боргу». Треба остерігатися висловлювати критику на адресу одного з греків, почувши її з боку інших, оскільки ті ж самі греки, які раніше висловлювалися не дуже позитивно про нього, зараз можуть вам стати ворогами, звеличуючи гідності усього грецького народу. Зауважимо, що греки не здатні і до самокритики. Аналізувати якісь проєкти, щось спільне з ними треба дуже обережно, враховуючи їхню образливість, бо вмить можна втратити позиції товариша, і подалі до співрозмовника вже звертатимуться у множині, а не в однині (що дуже традиційно для греків, як прояв їхнього дружнього ставлення). Найгіршим випадком стане порівняння українця з албанцем, болгарином, турком.

Грецька мова складна для вивчення, тому глибокі знання грецької мови, культури та історії Греції / Кіпру зазвичай викликають захват у греків, вони не скупляться на похвали: «Είσαι αστέρι» («Ти – зірка»), або для жінок: «Είσαι γάτα με πέταλα» («Кішка у підковах»), що означає наявність у співрозмовника жвавого розуму і швидкої реакції. З першої хвилини ви можете стати найкращим другом, і зустріч з цієї миті матиме для вас деякі переваги щодо вигідного вирішення якогось питання. Так, офіційність першого знайомства швидко переходить до неофіційного спілкування.

Отже, для людини грецької нації властивий високий рівень товариськості та комунікабельності. Жестами та інтонацією промовець може виказати уважному співрозмовнику, яким він є насправді, наскільки щиро і відверто спілкується, чи приховує щось, чи подає повну інформацію. Тому фахівцям-міжнародникам слід звернути увагу на деякі жести і мову тіла людини.

Звичні жести часом спрацьовують зовсім не так, як ми того очікуємо, наприклад наш «клас» у деяких країнах можуть сприйняти за образу. Якщо великий палець бадьоро піднятий догори, ми даємо іншим зрозуміти – «нам подобається», опущений донизу – «не дуже». В Україні цей спосіб схвалення розуміють усі. Утім, окрім значення «все добре», є також максимально нейтральне – числове, зокрема в Італії, Угорщині, Німеччині, Китаї, Індонезії та інших країнах. І, звичайно, всюди – цей жест має значення автостопу. Проте в Греції, смикнувши руку з великим пальцем за плече, ми чітко даємо зрозуміти: «Йди геть!» або «Заціпся!».

Зауважимо, що греки – «клубок протиріч». Грецький народ, який є нащадком прадавніх культурних традицій, асимілювавши і синтезувавши різні культурні традиції мислення, накопичив найрізноманітніший духовний досвід. У грецькій національній свідомості відображена ментальна культура, що реалізується в пошуку універсальних засад людського буття, а також у вільному творчому підході до життя.

Кожному національному суспільству притаманні власні особливості мислення і поведінки. Грецький соціум також має чимало специфічних психоментальних характеристик. Їх не можна назвати поганими чи гарними – вони просто є своєрідними, які треба враховувати співрозмовникам у процесі міжкультурної комунікації. Зокрема, грекам-еллінам і грекам-кіпріотам притаманні такі ментальні риси свого етносу, як-от: емоційність і нетерпимість, культ сім'ї, релігійність, гостинність і щедрість, спрага до прибутку, волелюбність тощо.

Таким чином, для усунення непорозумінь та дипломатичних конфліктів убачається необхідним вивчення взаємозв'язку культури з комунікацією через виявлення притаманних грецькому і/або кіпрському народу культурних моделей і ментальних особливостей представників грецького етносу.

Екскурс в історію грецького народу

Коріння напружених дипломатичних відносин XXI ст. між Грецькою і Турецькою Республікою бере свій початок у національно-визвольній боротьбі проти турецького ярма Османської імперії, в якому етнічні греки – нащадки стародавніх еллінів і громадян Східної Римської імперії (Візантії) – знаходилися майже 400 років. Попри жорстокі репресії турків, свободолюбні греки, керовані таємною революційно-патріотичною організацію «Філікі Етерія» (*«Φιλική Εταιρεία»* – «Спілка друзів» / «Дружнє товариство»), заснованою в Одесі в 1814 р., з ентузіазмом підтримали революцію, що тривала з 1821 до 1829 рік. Широкомасштабне повстання в Греції почалося в другій половині березня 1821 р., за офіційною традицією – 25 березня (6 квітня). Ця дата громадянами Грецької Республіки щорічно відзначається як

День незалежності. Проте, де-юре незалежність Еллади було проголошено тільки в січні 1822 р. на Національних зборах в м. Піаду (поблизу Епідавра, Пелопоннес). Одночасно було прийнято і демократичну конституцію – Епідаврський органічний статут 1822 р. (Перша республіка, 1822-1832 рр.).

За Адріанопольським мирним договором 1829 р. (м. Адріанополь / Едірне, Північний Захід Малої Азії), укладеним після перемоги Росії в російсько-турецькій війні 1828-1829 рр., Османська імперія визнавала широку автономію Греції, за умови сплати нею щорічної данини султанові. 3 лютого 1830 р. був прийнятий Лондонський протокол, згідно з яким офіційно визнавалася незалежність Греції.

Нове напруження в регіоні мало місце в кін. XIX ст., коли інтереси Королівства Греція і Османської імперії перетнулися на о. Крит, що на той час ще залишався під турками. Коли греками-критянами було піднято чергове антиосманське повстання (1897-1898 рр.), уряд Греції вирішив надати допомогу одноплемінникам і оголосив війну Туреччині (Перша греко-турецька війна, 1897 р.). Греція, непідготовлена до війни, зазнала поразки і була змушена сплатити контрибуцію в 4 млн. турецьких фунтів. Проте, за наполяганням світових держав, о. Крит у 1898 р. отримав автономію і згодом возз'єднався з Грецією.

Критянин за походженням, грецький політик Елефтеріос Венізелос (1864-1936) протягом 1910-1933 рр. сім разів обіймав посаду прем'єр-міністра. Як прихильник доктрини Великої ідеї *(Μεγάλη Ιδέα)*, він намагався об'єднати всіх греків Середземномор'я в кордонах християнської держави, за масштабами подібної Візантійській імперії, зі столицею в Константинополі, і добре підготував Грецію до майбутніх війн. Як наслідок, після закінчення Балканських війн 1912-1913 рр., територія Еллади істотно збільшилася за рахунок егейської частини Македонії, території Епіру і Фессалії. Під час військових дій король Греції Георг I (1845-1913) був застрелений 18 березня 1913 р. у Салоніках грецьким анархістом Александросом Схінасом.

Новий король Костянтин I (1868-1923) симпатизував Німеччині, оскільки навчався там і був швагром німецького імператора. Коли почалася Перша світова війна (28 липня 1914 – 11 листопада 1918 рр.), він не бажав виступати на боці Антанти. На відміну від нього, прем'єр Венізелос був прихильником війни проти Центральних держав. У 1913 р. Ел. Венізелосом був укладений договір про взаємну допомогу між Сербією і Грецією, який зобов'язував прийти на допомогу Сербії у разі нападу на неї. Король і противники Венізелоса заявляли, що договір не є дійсним і в жовтні 1915 р. відправили прем'єра у відставку. Ця політична ситуація призвела до національного розколу.

Одночасно Антанта робила все, щоб втягнути Грецію у війну на своєму боці. В жовтні 1915 р. в Салоніках висадився англо-французький десант (150000 солдатів). У липні 1916 р. Антанта оголосила блокаду Греції й зажадала демобілізації грецької армії, в якій панували пронімецькі настрої. У жовтні і грудні держави Антанти вимагали від грецького уряду здачі грецького флоту і підпорядкування контролю Антанти найважливіших державних установ. Усі ці вимоги були прийняті. Під тиском країн Антанти, в жовтні 1916 р. Ел. Венізелос знову став прем'єром, а король Костянтин I, у червні 1917 р., зрікся престолу, призначивши наступником свого другого сина Олександра (1893-1920). Новий грецький король 29 червня того ж року оголосив війну Німеччині. Таким чином, сили Антанти на Салонікському фронті були збільшені і забезпечили собі тили.

Грецькі війська виступили на боці Антанти і провели ряд вдалих операцій на території Болгарії і Сербії, тому після закінчення Першої світової війни, Греція здобула великі територіальні придбання: за Нейїським (1919 р.) і Севрським (1920 р.) мирними договорами вона отримала Сх. Фракію, о-ви Егейського моря (за винятком арх. Додеканес), м. Галліполі, м. Едірне (Адріанополь), а в Малій Азії – м. Смірну (Ізмір) та його округ, де компактно проживало грецьке населення.

Спираючись на карт-бланш союзників і виношуючи плани створення Великої Греції (Велика ідея), за наказом прем'єра Ел. Венізелоса, 15 травня 1919 р. біля м. Смірна висадився десант грецьких військ (Друга греко-турецька війна, 1919-1922 рр.). Гідний військовий опір склав лише колишній османський офіцер Мустафа Кемаль-паша, який почав консолідувати навколо себе турецькі війська і, на противагу слабому султанському уряду, що підписав Севрський договір, у квітні 1920 р. скликав уряд Великих національних зборів.

Греки поступово втратили підтримку Антанти після смерті короля Олександра I (25 жовтня 1920 р.), поразки партії Венізелоса на виборах (14 листопада 1920 р.) і коронації, за результатами плебісциту, Костянтина I (грудень 1920 р.), оскільки останній залишився на пронімецьких позиціях. Скориставшись моментом, Мустафа Кемаль (Ататюрк) підписав у березні 1921 р. договір із Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою «про дружбу і братерство» і почав звідти отримувати велику фінансову і військово-технічну допомогу. Пізніше, Франція і Італія теж стали надавати туркам матеріальну підтримку, але таємно. Залишившись без допомоги союзників, вимотані війною і політичними інтригами, грецькі війська в 1922 р. були поступово розбиті кемалівцями. Турецькі війська під час війни не гребували вбивати і мирне населення грецького походження, а разом з ним знищували християн інших етносів (вірмен, ассирійців та ін.), з

кульмінацією – геноцидом греків у Смірні.

Після Лозаннської конференції (1922-1923 рр.), у 1923 р. був підписаний однойменний мирний договір, згідно зі статтями якого Греція втратила право на Сх. Фракію і округ м. Смірна, а також почався обмін населенням, що торкнувся близько 2 млн. осіб. Головною метою обміну було запобігання розвитку сепаратизму. Між Грецією і Туреччиною обмін носив примусовий характер і проводився за релігійною ознакою. Так, грекомовні мусульмани (0,5 млн.) змушені були покинути територію Греції, в той час як із Туреччини (Анатолія) виселялося все православне населення (1,5 млн.), навіть турецькомовне. Між Грецією і Болгарією обмін проходив за етнічною ознакою. Болгарія і Туреччина примусовий обмін населенням не здійснювали.

Попри фінансову допомогу Ліги Націй (150 млн. франків), обмін населенням породив у Греції справжню соціальну кризу. В Афінах, Піреї й Салоніках з'явилися трущоби, почалося масове безробіття, зубожіння, голод, масштабна еміграція до США, Канади і Австралії. Ці події увійшли до історіографії під назвою «малоазіатська катастрофа» (*Μικρασιατική καταστροφή*).

Ще одним наслідком Другої греко-турецької війни було падіння монархії в 1924 р. і проголошення в Греції Другої республіки. Проте, нестабільний політичний режим республіки призвів у 1935 р. до реставрації монархії – на трон повернувся Георг II. Згодом, наляканий перемогою комуністів на парламентських виборах, він призначив генерала-націоналіста Іоанніса Метаксаса тимчасовим прем'єр-міністром «доки не буде розв'язано політичну кризу». 4 серпня 1936 р. Метаксас заявив про небезпеку «комуністичного заколоту» і здійснив переворот: розпустив парламент, скасував усі партії й залишився диктатором до самої смерті в січні 1941 р. Проте, він здобув любов народу завдяки гуманній соціальній політиці: запровадив 8-годинний робочий день, підвищив закупівельні ціни на продукцію сільського господарства тощо.

Так званий «Режим 4 серпня» багато в чому копіював диктатуру Мусоліні, але на кордоні з Албанією, анексованою італійськими фашистами, Іоанніс Метаксас у 1939 р. завбачливо почав будівництво захисного валу («лінія Метаксаса»). Громадяни Греції підтримали свого керманича, коли той дав негативну відповідь на ультиматум, переданий італійським послом на світанку 28 жовтня 1940 р., що вимагав дозволити військам Мусоліні увійти на територію Греції й зайняти окремі стратегічні позиції. В іншому випадку, фашистська Італія оголосила б війну. Його відповідь «Ні» *(«Όχι»)* ознаменувала вступ Греції у Другу світову війну, а дата 28 жовтня, починаючи з 1942 р. і до тепер, відзначається греками як державне свято – «День Охі». Попри перевагу сил італійців у 8 разів, Еллада перемогла в Італо-грецькій

війні. Проте, в квітні 1941 р., у військовий конфлікт втрутилася нацистська Німеччина. Операція «Маріта» закінчилася повною окупацією Греції в червні 1941 р. Лігітивний уряд Греції поїхав у вигнання, а окупантами було створено колабораціоністський уряд. Невдовзі греки організували рух Опору – формувалися численні підпільні організації та партизанські загони.

Після підписання у жовтні 1944 р. так званої «Угоди про відсотки» (розділ сфер впливу в деяких європейських країнах, між СРСР і Великобританією) територію Греції було звільнено військами союзників (операція «Манна»). Проте політична поляризація грецького суспільства призвела до початку Громадянської війни 1946-1949 рр. між партизанами-комуністами, яким допомагали соціалістичні країни на чолі з Радянським Союзом та урядовими військами монархічного режиму Павла I, що підтримувався спочатку Великою Британією, а потім США. В 1947 р. Греції, що належала до країн-переможців Другої світової, союзники повернули о-ви Додеканес (Егейське море), захоплені раніше Італією. В 1949 р. війська комуністів остаточно лишилися підтримки країн соціалістичного табору і в СРСР, Болгарії, Польщі, Югославії, Угорщині, Румунії тощо з'явилися греки-політемігранти.

Виснажена війнами Еллада прийняла участь у реалізації «плану Маршалла», що передбачав відновлення післявоєнної Європи за допомогою фінансових вливань США.

Економічна та політична нестабільність у 50-60 рр. XX ст. призвела до встановлення в Греції 21 квітня 1967 р. неофашистської диктатури «чорних полковників» (план «Прометей»), що у вітчизняній історіографії отримала свою назву через чорний колір форми заколотників-офіцерів держбезпеки *(Καθεστώς / Χούντα των Συνταγματαρχών)*. До 1973 р. Греція формально залишалася монархією, а коли, після невдалої спроби контрперевороту, король Костянтин II емігрував, лідер хунти Георгіос Пападопулос був призначений регентом. У 1973 р. «Режим 21 квітня» провів референдум, на якому 85 % виборців проголосували за скасування монархії й проголошення республіки. У червні того ж року Пападопулос став президентом.

14-17 листопада 1973 р. відбулося повстання студентів Афінського Політехнічного університету (Політехніон, *Πολυτεχνείον*) проти диктатури хунти, за демократизацію суспільства. Його було жорстоко придушено військовими: вбито більше 20 студентів, сотні отримали поранення. Грецією прокотилася хвиля арештів. Радикально налаштована офіцерська верхівка вирішила, що до таких наслідків призвів «ліберальний курс» Пападопулоса. Він був відсторонений від влади, а новим лідером призначили бригадного генерала Дімітріса Іоаннідіса, прихильника «закручування гайок». Очільник

хунти задумав «маленьку переможну війну», яка повинна була поліпшити імідж диктатури в очах суспільства, і розробив військову операцію щодо приєднання Кіпру, більшість населення якого складали етнічні греки. 15 липня 1974 р. надісланими хунтою військовими було скинуто президента Кіпру архієпископа Макаріоса III. Кіпріотів-заколотників, які прийшли до влади, прозвали «чорними майорами», за аналогією зі «старшими товаришами».

Під приводом захисту турецького населення острова, 20 липня на Кіпрі висадилися підрозділи Туреччини (операція «Атілла»). Великомасштабної війни за Кіпр між двома країнами-членами НАТО вдалося уникнути, але острів відтоді залишається розколотий на грецьку і турецьку частини (самопроголошена Турецька Республіка Північного Кіпру займає 40 % острова), об'єднання яких не вдається домогтися вже майже півстоліття.
Провал кіпрської авантюри остаточно зруйнував авторитет «чорних полковників». Проти них об'єдналися практично всі політичні сили Греції. В серпні 1974 р. військові були змушені передати владу цивільному уряду національної єдності на чолі з прем'єром Костасом Караманлісом, а лідери хунти постали перед судом. Так, розпочався новий період в історії Греції, відомий як Третя грецька республіка, що веде свій відлік із 1974 р. аж до наших днів.

Невирішеність спірних питань (Кіпрська проблема, морські і повітряні зони впливу) значною мірою вплинула на греко-турецькі відносини. Їхнім проявом є регулярні прикордонні інциденти за участю авіації та військово-морських сил Греції й Туреччині. В останні десятиріччя загострення відносин мало місце вже двічі: в 1987 р. і на початку 1996 р. Конфлікти стосувалися Егейського питання, тобто суверенітету і суміжних прав на декотрі острови Егейського моря і повітряного простору над ними. В 1996 р. обидві держави опинилися на межі повномасштабної війни за два нежилих скелястих острови Іміа (в турецькому варіанті Кардак) в архіпелазі Додеканес в Егейському морі. За підсумками Лозаннського мирного договору ці острови входять до складу Греції, але Туреччина оспорює їхню приналежність і виступає за перегляд угоди. Новий виток напруженості навколо островів Іміа показує, що проголошена Турецькою Республікою політика «нуль проблем із сусідами» зазнала фіаско. Це стосується і сусідів Туреччини, і союзників по НАТО.

2001 року Греція відмовилася від національної валюти драхми та увійшла до Єврозони. У період з 2008 до 2012 року країна пережила серйозну економічну кризу, яка була пов'язана з високим державним боргом та низькою економічною активністю. Проте уряд здійснив низку заходів, щоб впоратися з цією кризою, включаючи скорочення у бюджетних видатках, що викликало протести та невдоволення населення. Наразі Греція повільно, але впевнено

виходить із кризи, оскільки, щоб стабілізувати свою економіку, вона отримала фінансову підтримку від європейських партнерів та Міжнародного валютного фонду в рамках рятувальних пакетів та провела реформи у різних сферах, включаючи бюджетні та фінансові системи.

Загальні відомості про культуру Греції і Кіпру (традиції, звичаї, свята, літературу, музику, релігію, одяг тощо)

Давньогрецька **література** здійснила величезний вплив на всю світову культуру. Давньогрецькі письменники, поети та філософи залишили людству твори, які досі читаються та вивчаються як зразки видатного мистецтва та думки.

Класичний період (X ст. до н. е. – IV ст. до н. е.): У цей період жили і творили такі великі давньогрецькі письменники, як Гомер (автор «Іліади» і «Одіссеї»), Геродот (батько історії) , Софокл (автор трагедії «Цар Едіп»), Евріпід (автор «Медеї» та «Бакханток»), Арістофан (комедійний драматург).

Олександрійський період (IV ст. до н. е. – I ст. до н. е.): Цей період пов'язані з містом Олександрія та її бібліотекою, яка вважалася центром культури. Тут творили Аполлоній Родоський, поет та автор епічної поеми «Аргонавтика», та Каллімах, автор коротких епіграматичних віршів.

Візантійський період: У цей час існували такі великі літературні постаті, як Григорій Назіанзін, Михайло Пселл.

Новогрецька література: Після падіння Візантійської імперії Греція опинилася під владою різних імперій, включаючи Османську.

В період з 1453 р. до 1821 р. існує два полюси в грецькій літературі (Крит, Іонічні острови, Кіпр):

1) на територіях, окупованих Туреччиною,

2) на територіях, окупованих франками. Найбільший розквіт відбувається у районах, окупованих франками, здебільшого на Криті до 1669 року.

Наступні два століття грецька література продовжує розвиток на Іонічних островах і поступово виникає новий полюс, середовище фанаріотів, яке відіграватиме роль у період Просвітництва та в перші роки незалежності.

Новогрецька література почала розвиватися у XIX столітті: грецькі письменники слідкують і координують європейські літературні розробки, використовуючи елементи грецької літературної та інтелектуальної традиції «Романтичних років» (1820 – 1880 рр.). Видатними поетами цього періоду були Йоргос Сеферіс та Одісеас Елітіс. Константінос Кавафіс також став відомим завдяки своїй поезії, яка звертається до історичних та культурних тем. Слід згадати і постать Нікоса Казандзакіса – автора відомого роману «Грек Зорба», який був екранізований.

Греція має багату літературну спадщину Її внесок у світову культуру неможливо переоцінити. Великі письменники та поети Греції залишили незабутній слід в історії літератури та філософії.

Греки-кіпріоти тяжіють до грецької культури і уклад їхнього життя нагадує життя материкової Греції, хоча кіпріоти є більш організованими і заповзятливими, ніж їхні материкові побратими. Їхні звичаї досить консервативні. Кіпріоти діловиті і життєрадісні, доброзичливі й гостинні, працелюбні, а також знаються на відпочинку. Запрошені гості зазвичай приносять господарям дому квіти і пляшку алкоголю. Кіпріотам подобається виходити в світ, наприклад у клуби, кав'ярні або просто на прогулянку. Уважається важливим вбиратися у найкращий одяг, щоб справляти враження на оточуючих, оскільки мешканці Кіпру серйозно ставляться до брендового одягу.

Натомість, **традиційні костюми** Кіпру теж є невід'ємною частиною культури острова. У порівнянні з національними костюмами Еллади, кіпрські відрізняються кольором тканини, поєднанням елементів, а також прикрасами і аксесуарами. Загалом, костюми острова – консервативніші, але це, ні в якому разі, не впливає на їхню різноманітність і чарівність. Важливо відзначити, що в середні віки Кіпр славився золотими вишивками на одязі.

До кінця XIX ст. і ще на початку XX ст. жінки острова носили «сайА» (*σαγιά*) – туніку з довгими рукавами, відкриту попереду і з боків, а також шаровари, сорочки і шкіряні чоботи. «СайА» робили з бавовни, тонкого шовку або льону. Туніка була коротшою за сорочку. Жіночий головний убір складався з двох хусток, одна з яких підтримувала волосся, а друга покривала голову. Останню виготовляли з тонкої бавовни. Ця хустина мала різні кольори: темно-зелену носили молоді жінки, а коричневу – старші. Що стосовно чоловічого костюма, то він складався з щільно плісированих мішкуватих штанів «врАка» (*βράκα*), сорочки і жилетки. На таліях чоловіки носили широкі пояси «зОстра» (*ζώστρα*) яскравих кольорів – молоді, а чорні – літні чоловіки. Узимку вони одягали також чорні вовняні шкарпетки довжиною до колін. Таким чином, традиційний чоловічий і жіночий одяг кіпріотів відрізняється тканинами, кольорами, моделями та іншими деталями в залежності від регіону.

Хоча на сучасних вулицях Греції вже не побачиш національні костюми, їх все ще зберігають для особливих випадків і ставляться до них із повагою. Традиційні костюми еллінів у минулому відрізнялися деталями відповідно до соціального прошарку і місця проживання, проте вони мали деякі спільні риси. Незважаючи на спекотний клімат, національний грецький одяг характеризувався багатошаровістю, об'ємністю і тканиною, цілком

здатною і для холоднішого клімату. Одним із найбільш відомих чоловічих традиційних костюмів була «фустанЕлла» (*φουστανέλα*). Вона і сьогодні одягається «Евзонами» (*εύζωνες*) – солдатами Національної гвардії, елітним підрозділом піхоти грецької армії, яка несе почесний караул біля Президентського палацу і Грецького парламенту. «ФустанЕлла» – це спідниця білого кольору, що складається з кількох шматків тканини і 400 складок плісировки, які символізують кількість років під ярмом Османської імперії. У комплекті обов'язковою має бути біла сорочка з широкими рукавами, довгий пояс і жилет (бордовий, чорний або синій), білі вовняні кальсони, «кальцодЕти» (*καλτσοδέτες*, чорні підв'язки для кальсон із китицями) і «царУхи» (*τσαρούχι*, шкіряні черевики з великими чорними помпонами вагою 5 кг, підбиті 60 сталевими цвяхами).

Ще один чоловічий національний костюм – «врАка» (*βράκα*). У ньому все та ж біла сорочка з широкими рукавами, що доповнюється натільною білизною «панавака», чорними мішкуватими штанями «карамані», чорним жилетом «кумбурі», зовнішнім жакетом, довгим широким поясом із бахромою і головним убором під назвою «мегало фесі». «ВрАка» – це один із найпопулярніших костюмів Греції. Його можна регулярно побачити на святах і весіллях.

Жіночі костюми не відстають від чоловічих щодо багатошаровості і складності. Найбільш популярні – «дефіна» і «караугона». Перший був типовим для селянок і складався з довгої білої сукні, вишитого жилета, червоного оксамитового фартуха з золотою вишивкою і білої хустки з бахромою. Другий – часто виконував роль весільного вбрання. Щодо багатошаровості він може вважатися лідером. Тут і біла нижня сукня, і яскраве вовняне пальто, і довгий червоний фартух, що закриває спідницю з обох боків, і велика хустка на голові з бахромою і намистом. Через велику кількість елементів і прикрас «караугона» могла бути настільки важкою, що жінкам доводилося з великим зусиллям ходити і навіть рухати головою.

На стиль одягу жителів островів уплинули культури інших європейських країн, зокрема Італії. Так, можна побачити всілякі прикраси, як-от: масивні металеві пряжки і намиста, яскраві прикраси головних уборів, вишивку і стрічки на фартухах найрізноманітніших кольорів. Для чоловіків незмінними залишаються зручні шаровари з кальсонами. Натомість у острівному чоловічому костюмі ми зустрічаємо і короткополий капелюх.

Сьогодні греки і грекині можуть собі дозволити значною мірою зменшити кількість шарів у одязі і знову дещо наблизитися до давнього естетичного ідеалу, що закликав підкреслювати граційність людського тіла.

Простота знову в моді, хоч і відбивається вона вже не в хітонах, а в звичайних сучасних сукнях і легких джинсах, що не ускладнюють рухи. Та це не означає, що об'ємні костюми з бахромою забуті. Адже їх і досі можна побачити, якщо не у повсякденному житті, то хоча б під час свят.

Серед сотень **традиційних танців** Греції слід зазначити найпопулярніші, як-от: «зейбекікос», «клефтікос», «каламатіанос», «сіртос», «суста», «тсамікос», «хасапікос», «хасапосервікос», «пентозаліс», «підіхтос» тощо. Танці є важливою частиною грецької культури. За допомогою них греки діляться щастям, висловлюють біль і скорботу. Їх виконують під час національних свят, на весіллях і навіть на дискотеках. Танець «сіртакі» є одним із стереотипних символів грецької культури, однак він був придуманий у 1964 р. під час зйомок фільму «Грек Зорба» («Zorba the Greek»), за романом відомого грецького письменника Нікоса Казандзакіса. Утім, у його основі лежать елементи національних критських танців «сіртос» і «підіхтос».

Греки-кіпріоти, як і елліни, теж вміють і обожнюють танцювати. Безумовно, Греція і Туреччина мали величезний уплив на формування кіпрського фольклору, але Кіпр має і власні самобутні музичні і танцювальні традиції. Головним чином, вони сформувалися в той період, коли на острові панував патріархальний уклад життя. За старих часів на Кіпрі існував суворий поділ танців на чоловічі і жіночі, адже раніше танцювали окремо. Чоловічі танці найчастіше були динамічними, веселими, з елементами імпровізації і присутністю змагального духу та можливістю продемонструвати свою танцювальну майстерність. Основними ж рисами жіночих танців завжди були плавність і деяка сором'язливість.

Справжньої майстерності вимагають кіпрські танці з речами. Серед них можна виділити танець із серпом, танець із ножем і «татч» – танець із посудиною (танець зі склянкою). Колись танцюристи виконували його лише з однією склянкою на голові, а в сучасній інтерпретації дехто з них демонструє справжні дива еквілібристики: за допомогою асистентів вони під час танцю ставлять на голову від 10 до 20 посудин, наполовину наповнених водою, і закінчують танець, не розбивши жодної склянки.

Одним із популярних народних кіпрських танців є «карсіламас» або «антікрістос». Він бере свій початок у північній Туреччині, потрапивши згодом до Греції і Кіпру. «Karşılama» у перекладі з турецької означає «вітання». Його зазвичай танцюють на весільних вечірках і фестивалях. Головна особливість танцю полягає в тому, що виконавці розходяться на пари і танцюють обличчям один до одного. До кіпрських танців належать «зігбекс», що демонструє чоловічу стать і хоробрість; жіночі танці

«арабігес» і «шіфтелліс», що мають гарні граціозні рухи. Серед місцевих танців окреме місце займає «топікал», в якому танцюристи зображують різні обряди, ритуали (весільні, на честь дня врожаю тощо). Серед танців, які кіпріоти теж уважають своїми національними, є й такі, що походять із Греції, наприклад «зейбекікос», «сіртос», «сіртакі», «суста», «ціфтетелі» тощо.

Греки Еллади і Кіпру мають спільне коріння фольклору і схожі щодо **пісенної традиції** і вподобань. З цього приводу, в першу чергу, потрібно згадати народні пісні «димотикА» («*δημοτικά τραγούδια*»). Це старовинні пісні, які іноді мають історію в кілька століть, проте автор яких невідомий. Уважається, що авторство у них колективне, народне. Вони діляться на різні «жанри» в залежності від ситуації, в якій їх виконують: весільні, любовні, колискові, трудові тощо.

Існують і народні пісні, характерні виключно для Греції і Кіпру, наприклад «акрітикА» («*ακριτικά τραγούδια*»), присвячені акрітам (візантійським прикордонникам) і, насамперед, Дігенісу Акрітасу – народному герою, захиснику кордонів Візантії. Великий цикл акрітських пісень – це справжній народний епос, героїчний, напівфантастичний. З нього прийнято починати відлік новогрецької літератури. Тематично грецькі народні пісні розподіляються на історичні, ліричні, сатиричні, військові, релігійні, побутові, обрядові тощо. Окрім того, існує ще такий жанр народних пісень, як «клЕфтика» («*κλέφτικα*»), тобто партизанські пісні. Вони оповідають про подвиги клефтів – партизан-повстанців часів боротьби з турецьким пануванням.

Слід відрізняти «*δημοτικά τραγούδια*» від пісень стилю «лаїкА» («*λαϊκά τραγούδια*»). Цей жанр можна вважати міським фольклором. Він з'явився в ХХ ст. і походить від «рембЕтико» («*ρεμπέτικο*») – пісень міської бідноти, «міського романсу», схожого на шансон. У них романтизується фігура рембетиса – напівбандита, напівволоцюги, його життя, повне наркотиків, алкоголю, музики. У них також співається про нещасливе кохання, розлуку. Такі пісні виконуються під акомпанемент «бузУкі» (музичного інструмента групи струнно-щипкових із родини лютні), гітари, скрипки й акордеону. Жанр «лаїкА» став прабатьком сучасної естради. Кавер-версії народних пісень – «димотикА» – нерідко записують і співають популярні сучасні грецькі виконавці, оскільки це є питанням національної гордості і пам'яті.

Окреме місце серед усіх жанрів займають календарно-обрядові пісні – колядки (*κάλαντα*), які маленькі греки і грекині співають напередодні християнських свят, як-от: Різдво, Новий рік, Водохреща, отримуючи в нагороду солодощі й гроші.

Для греків **іменини** – важливіше свято за **день народження**. У кожного християнського святого чи святої є день пам'яті, в який люди, що носять його/її ім'я, отримують подарунки від друзів і сім'ї, влаштовують вечірки з великою кількістю їжі, вина і танцями. Будь-який захід у житті грецького народу, будь то весілля, хрестини чи просто зустріч із друзями обов'язково супроводжується застіллям.

Греція є досить релігійною країною. І хоча багато сучасних греків відійшло від суворого дотримання православних обрядів, **релігійні свята** відзначаються відповідно до усіх правил. Різдво Христове греками святкується за новоюліанським календарем, тобто одночасно з католиками і протестантами, які відзначають Різдво 25 грудня за григоріанським календарем. Напередодні Нового Року діти виходять на вулиці з колядками, а господині печуть різдвяний пиріг «васілОпіту» (*βασιλόπιτα*), у тісто якого ховається монетка «флурІ» (*φλουρί*). Тому, кому вона дістанеться під час святкової вечері, обов'язково буде щастити в справах наступного року. 1 січня в країні відзначається день Святого Василя (*Άγιος Βασίλης*), який уважається символом милосердя, покровителем землеробства.

За новоюліанським календарем, греки святкують Феофанію / Богоявлення / Водохрещу / Йордан (*Θεοφάνεια* / *Φώτα*) 6 січня. Усе починається з традиційної вечірньої служби 5 січня. Після її завершення священик йде від хати до хати з хрестом і кропить житла святою водою. Молебні відбуваються в усіх морських портах Греції, проте основні урочистості проходять неподалік Афін, у головній грецькій гавані Пірей. Молебень виконується на пірсі, оточеному святково прикрашеними військовими кораблями. Уважається, що під час свята освячуються всі води світу – річки, озера, моря й океани. Тому в цей день відбувається чин освячення вод: урочистий хресний хід прямує до моря, на березі якого читається молебень на згадку про хрещення Христа в Йордані. По закінченню, за давньою традицією, починаються змагання між парубками, суть яких полягає в тому, що священик кидає в море хрест, а сміливці пірнають у крижану морську воду, намагаючись дістати хрест першими. Утім, на той випадок, якщо юнаки зазівалися, хрест завжди прив'язують мотузкою, щоб він не потонув у морі. Удача супроводжуватиме наступного року того, хто першим досягне хреста.

Щороку 8 січня в Центральній Македонії дотримуються звичаю під назвою «БАбо» (*Μπάμπω*), оскільки того дня жінки грають домінуючу роль, а чоловіки залишаються у своїх домівках, займаючись хатніми справами (прибиранням, готуванням, доглядом за дітьми) або спостерігають за обрядами здалеку. У наші часи свято стали називати «Днем гінекократії» /

«Днем жінки». Так, усі заміжні жінки з сіл цього регіону під звуки музичних інструментів збираються на центральній площі, а звідти йдуть до будинку «БАбо» – найстарішої жінки села, яка в минулому виконувала обов'язки повитухі, щоб запропонувати їй подарунки. Потім, утворюючи процесію з вином, танцями та глузливими піснями, вони блукають площею. Нікому з чоловіків не дозволяється до них навіть наближатися, оскільки тексти пісень не варті чоловічих вух. Якщо ж хтось із них наважиться підійти, жінки переслідують його, плещуть на нього водою, намагаючись зняти з нього якийсь елемент одягу, який згодом виставлятимуть на торги. Наприкінці ходи відбувається так звана жіноча «вечірка за закритими дверима», з глузливими піснями, вином і традиційними стравами.

Одним із найяскравіших свят є Масляна «АпокріЕс» (*Αποκριές*), що триває приблизно два тижні і закінчується напередодні Великого Посту. Зазвичай святкування припадає на другу половину лютого і закінчується в березні. За цей час потрібно встигнути наїстися їжі тваринного походження перед 40 днями утримання від неї. Сучасна Масляна в Греції є унікальним видовищем. Усюди влаштовуються веселі концерти, гучні ярмарки, маскаради і конкурси, вулиці рясніють барвистими костюмами і масками. Переодягнені до невпізнання жителі ходять один до одного в гості, а господарі повинні вгадати імена тих, хто прийшов. «Столицею» грецької Масляни вважається м. Патри. Тут щороку проводиться один із найбільших у Європі карнавал-маскарад, присвячений цьому святу, особливістю якого є приголомшливий хід колісниць із інсталяціями і церемонія спалювання «короля» карнавалу.

Перший день Великого Посту, що передує Великодню, греки називають Чистим Понеділком (*Καθαρά Δευτέρα*). Чистим він називається тому, що всі християни закликаються очистити свої душі від гріхів, сповідатися. Чистий Понеділок у Греції і на Кіпрі є вихідним днем. Відзначають його гуляннями і пісними застіллями з морепродуктами, халвою, вином, усілякими овочевими стравами. Цього дня греки зі своїми сім'ями і друзями прямують на природу, влаштовуючи пікніки з запуском повітряних зміїв. Ця традиція пов'язана з кінцем зими і початком весни. Вони бажають один одному «*Καλή Σαρακοστή!*», що означає «Доброї Чотиридесятниці!», тобто зичать із легкістю витримати 40-денний Великий Піст. У ці дні в яслах і початковій школі діти малюють, випікають із тіста або роблять у вигляді аплікації незвичайну фігуру жінки з сімома ногами «пані СаракостИ» (*κυρά Σαρακοστή*). Сім ніг пані Чотиридесятниці уособлюють сім тижнів посту. Щосуботи одна з її ніг відривається – так діти дізнаються, скільки часу залишилося до Великодня. Перенести сім тижнів

посту, ведучи праведний спосіб життя, може не кожен. Тому багато, хто з греків не зовсім дотримується канонів. Наприклад, дехто відмовляється тільки від м'яса, залишаючи в раціоні сири. Проте більшість греків суворо постять лише протягом Страсної Седмиці.

День національного відродження / День незалежності Греції (*Ημέρα της Ελληνικής Ανεξαρτησίας*), що відзначається щорічно 25 березня,– це одне з найважливіших державних свят як Греції, так і Кіпру. Саме тоді, недільного дня 1821 року почалося повстання, результатом якого стало звільнення Еллади від чотиривікового ярма Османської імперії. Ця дата відзначається і Всесвітньою грецькою діаспорою. Усюди, де є грецькі громади, проходять паради, ходи, святкові урочистості, влаштовуються концерти, відбуваються виставки тощо. День незалежності Греції збігається з православним святом Благовіщення (Κοίμηση της Θεοτόκου), за новоюліанським календарем, тому світські святкові заходи супроводжуються і релігійними.

Світле Христове Воскресіння / Великдень / Пасха (*Ανάσταση* / *Λαμπρή* / *Πάσχα*) – це найголовніше і найважливіше свято для християн усіх конфесій. Підготовка до нього розпочинається за тиждень від дня входу Господнього в Єрусалим, яке іменується Вербною / Пальмовою Неділею (*Κυριακή των Βαΐων* / *Κυριακή Βαϊοφόρος* / *Κυριακή του Λαζάρου*). Після літургії священнослужитель роздає парафіянам невеликі хрестики з пальмових гілок, а також стебла мирта, які віряни потім зберігають удома протягом усього року.

На початку Страсного Тижня греки намагаються кожного дня відвідувати богослужіння в храмах. Суворою умовою залишається також дотримання пісного раціону, тому греки випікають прісний хліб «лагАна» (*λαγάνα*), а у Великий Вівторок – традиційні пасхальні бублики «кулурАкья» (*κουλουράκια*). У Велику Середу в церквах благословляють яйця, що фарбуватимуться у Великий Четвер, і закваску для випічки великодніх плетених булок «цурЕкі» (*τσουρέκι*). Отже, готуючись до Великої Неділі, у Великий Четвер, після ранкового причастя грекині фарбують курячі яйця (переважно червоним кольором, оскільки він символізує кров Христа) і випікають «цурЕкі» – булки у формі кола або хреста, прикрашені фарбованими яйцями; ріжуть молодого барана або козеняти.

Велика (Страсна) П'ятниця – це особливий день для християн. Традиційно в Греції до 13:00 не працюють ні магазини, ні державні установи. Греки вранці відвідують кладовища і поминають своїх близьких, які пішли з життя. У цей день дозволяється проводити ексгумацію мертвих,

проте з поваги до розп'ятого Хреста, ні в якому разі не можна використовувати в роботі цвяхи і молотки.

Зранку віруючі обов'язково намагаються потрапити в храм у той час, коли священнослужителі знімають скульптурне зображення Спасителя зі встановленого там хреста, загортають його у чисту лляну тканину-плащаницю й укладають у гробницю-ноші «епітАфіос» (*επιτάφιος*). Цей обряд відбувається на спогад про зняття тіла Христового з хреста і про його поховання. Ноші та Плащаниця Спасителя прикрашаються квітами, найчастіше білими хризантемами. У Греції ці квіти символізують одночасно скорботу за померлою людиною і надію на її воскресіння і вічне життя. На знак скорботи за Спасителем не прийнято їсти нічого, крім черствого хліба і сочевичного пісного супу, приправленого оцтом. Пізно ввечері здійснюється хресна хода – винесення Гробу Господнього, супроводжуваного священнослужителями, жінками-мироносицями, які несуть пахощі, почесними мешканцями району міста або села, почесним караулом, музикантами, а також прихожанами церкви.

Під спів церковних гімнів і в супроводі музикантів, які грають похоронну музику, ноші з Плащаницею проносять вулицями населеного пункту, а парафіяни намагаються зробити все, щоб саме їхня траурна процесія виглядала найбільш урочисто. Під час неї ноші обсипають пелюстками квітів, окурюють пахощами, а кожен, хто супроводжує «епітАфіос», несе в руках запалену свічку. Коли люди проходять під Плащаницею, тим самим вони просять Спасителя про допомогу в лікуванні від хвороб. На островах «епітАфіос» традиційно розміщують у морі, щоб освятити води. Окрім цього, в багатьох провінціях, наприклад у Фракії, парафіяни зустрічаються на центральній площі села і спалюють опудало Іуди. Після спалення віряни розбирають попіл і зберігають його весь рік.

Традиційно протягом тижня греки купують подарунки хресним і родичам, а у Велику Суботу варять суп із овечих потрухів зі збитими курячими яйцями під назвою «магірІца» (μαγειρίτσα), що готує шлунки вірян до важкої їжі після Великого Посту.

Увечері Великої Суботи, перед початком головного пасхального богослужіння, у всіх храмах гасять світло і задувають свічки. Священики співають спеціальний піснеспів і роздають вірянам від запаленого трисвічника Благодатний Вогонь (*Άγιο Φως*), якого напередодні поширили всіма храмами країни, доставивши до Греції спеціальним рейсом із Єрусалиму. Кожен грек-християнин намагається зберегти Священний Благодатний Вогонь протягом усього року до наступного Великодня. У селах і монастирях від нього запалюють пічки, щоб готувати їжу.

Рівно опівночі, під звуки урочистого пасхального дзвону священик виходить із храму й оголошує про довгоочікуване Воскресіння Христове, голосно викрикуючи: «Христос Воскрес!» (*Χριστός Ανέστη!*). Парафіяни йому відповідають: «Воістину Воскрес!» (*Αληθώς Ανέστη!*). Усі разом співають святковий тропар Пасхи: «Христос воскрес із мертвих..!». Площа перед храмом наповнюється великодніми свічками (лампадами), що тримають молоді й старі. Усі радіють, обіймаються і цілуються, вітаючи один одного зі Світлим Христовим Воскресінням, з Великим Святом Великодня. У повітрі над храмом починається справжнє свято феєрверків. Після пасхального богослужіння в церквах священики роздають віруючим крашанки червоного кольору. Віряни несуть Благодатний Вогонь додому, щоб освятити житло: хрестять лампадою одвірок своїх дверей або малюють свічкою хрест над входом у будинок. Родини збираються за святковим столом, щоб привітати один одного з Великим Святом Воскресіння Христового і насолодитися смачною пасхальної їжею. А вже в Пасхальну Неділю, з народними піснями і національними танцями, зранку греки смажать на рожні козлятину або ягнятину, готують шашлики. Згодом, цілими сім'ями вони ходять в гості, христосуються, п'ють червоне вино. У селах після застілля шкаралупа фарбованих яєць не викидається: її закопують у землю виноградників і полів для збереження їхньої родючості.

Міжнародний день праці (*Παγκόσμια Ημέρα Εργατών*) у Греції відноситься до державних свят і відзначається 1-го травня (*Πρωτομαγιά*). Перший мітинг відбувся тут ще в 1892 р. У наші часи ліві партії Греції й Кіпру продовжують організовувати демонстрації, відстоюючи права робітників. Менш ідейні греки пов'язують 1-е травня з виїздом на природу, відзначаючи День Квітів «Анфестиріа» (*Ανθεστήρια*). Збереглася давня традиція плести вінки, вплітаючи з кожною квіточкою і своє потаємне бажання. Згодом, ці вінки вивішуються на ґанках будинків або на дверях квартир з тим, щоб бажання не забулися і обов'язково справдилися.

У серпні всі православні греки відзначають «Літню Пасху», свято Успіння Пресвятої Богородиці (15 серпня, за новоюліанським календарем). Готуватися до нього віряни починають Успенським постом, що триває п'ятнадцять днів. Це свято для греків уособлює саму Богородицю – святу, що стала символом материнства. Тисячі вірян вирушають до храмів, щоб взяти 59 участь у ходах чудотворних ікон Пресвятої Богородиці. Формування культу Діви Марії в Греції пов'язане з історією нації, а саме з її боротьбою за незалежність. Пошана і любов до Богородиці простежується і в сотнях варіацій її імен і епітетів. Зокрема, щороку найбільша в Греції проща 15 серпня відбувається на о. Тінос (архіпелаг Кіклади), що приймає

десятки тисяч прочан, які приїжджають сюди помолитися або виконати обітницю, дану чудодійній тіноській іконі «МегалОхарі» (*Μεγαλόχαρη*) – іконі «Великої Благодаті». У день свята одна сторона дороги, що веде до храму Пресвятої Богородиці Тіноської (*Παναγία της Τήνου*), вистелена килимовим покриттям, яким прочани наближаються до храму на колінах.

28 жовтня – це ще одна важлива дата, що відзначається як державне свято (вихідний день) в усіх регіонах Грецької Республіки і Республіки Кіпр. 28 жовтня 1940 р. грецький народ сказав «Охі» (*Όχι*), тобто «Ні», ультиматуму італійських фашистів і вступив у Другу Світову війну, відстоюючи свою незалежність. Після війни цей день назавжди увійшов у грецьку історію як «День ОХІ». 28 жовтня всюди проходять паради й урочистості, присвячені пам'яті загиблих героїв грецького опору, відважним предкам, які віддали життя за свободу і процвітання батьківщини.

Стосовно Кіпрської Республіки треба зазначити, що більшість греків-кіпріотів є православними християнами, тому відзначає однакові релігійні свята в ті ж дати, що і елліни Греції. Крім цього, кіпріоти грецького походження плекають надію енозісу (*ένωσις* / *ένωση*), тобто об'єднання їхньої країни з Грецією, і шанують тісний зв'язок із грецькою культурою та історією, а тому добра половина державних свят Кіпрської Республіки відзначається, знов-таки, в ті самі дати, що і еллінами Грецької Республіки.

Слід зупинитися на розбіжностях. Перший день Великого Посту, тобто Чистий Понеділок, греки-кіпріоти ще називають Зеленим, оскільки він уважається першим днем весни. А на 51-й день опісля Великодня, по закінченню дня Святої Трійці, православні кіпріоти відзначають свято під назвою «КатаклізмОс» (*Κατακλυσμός*), що в перекладі означає «потоп» / «повінь». Його влаштовують на честь Великого потопу, а оскільки «КатаклізмОс» знаменує відкриття купального сезону на Кіпрі, в прибережних містах і селах проводять великі фестивалі: організують танцювальні та театральні вистави, виступи самодіяльних та професійних музикантів, поетичні дуелі виконавців віршованих куплетів «ціаттистА» (*τσιαττιστά*), спортивні змагання та ігри, феєрверки, люди обливаються водою та змагаються з серфінгу і парусного спорту.

Щодо державних свят, суто кіпрськими є лише два. Перше з них – це Національний день Кіпру (англ. *Greek Cypriot National Day*, грец. *Ελληνοκυπριακή Εθνική Επέτειος* / *Εθνική Επέτειος*), що святкується 1 квітня. Його ще називають Днем початку національної визвольної боротьби проти англійських колонізаторів. Він відзначається в пам'ять про події 1 квітня 1955 р., коли почала свою діяльність «Національна організація кіпрських

борців за незалежність». Друге свято – це День Незалежності Кіпру (*Ημέρα Ανεξαρτησίας της Κύπρου*), що греками-кіпріотами відзначається 1 жовтня і присвячується набуттю Кіпром суверенітету в 1960 році. Традиційно урочисті заходи включають патріотичні паради та фестивалі.

Відмінність греків від кіпріотів

Багато речей відрізняють греків-еллінів і греків-кіпріотів, хоча вони мають спільну історію, культуру і мову. Події, які відбулися в минулому, і надалі впливають на їхні відносини.

Почнемо з історичних подій. Військовий переворот в Греції і окупація північної частини Кіпру призвели до розділення цих народів і створили певні напруженості. Багато греків-кіпріотів звинувачували греків-еллінів у цих подіях, що залишило певний слід у їхньому ставленні один до одного. Цей комплекс «покинутої дитини» впливає на їхні відносини.

Греки-елліни люблять посміюватися з багатьох провінційних рис греків-кіпріотів: над їх надмірною патріархальністю, звичкою постійно обговорювати оточуючих, хворобливою пристрастю до великих машин і будинків. Багато греків-еллінів схильні вважати греків-кіпріотів багатими неробами.

З точки зору греків-кіпріотів, їхні стосунки з греками можна охарактеризувати як складні. Іноді вони ототожнюють себе з греками-еллінами, а іноді намагаються виділити свою унікальність. І хоча вони радіють успіхам Греції в спорті й у розважальній індустрії, загалом вони ставляться до греків-еллінів з обережністю і навіть зневажливо. Зокрема греки-елліни глузують з кіпрського діалекту та його специфічностей, сприймають греків-кіпріотів як провінціалів і недалеких людей. Крім того, греки-елліни часто критикують греків-кіпріотів за їхню соціальну ієрархію, де лікарі, юристи і банкіри знаходяться на вершині.

Обидва народи сприймають одне одного як корисливих і ненадійних у відносинах. Вони вважають, що спілкуються між собою тільки тоді, коли потребують чогось від іншої сторони, і зникають, коли отримують, що хотіли. Історія і стереотипи створили складні відносини між греками-еллінами і греками-кіпріотами, і важко сказати, де закінчується любов і починається ненависть.

Відносини між греками-еллінами і греками-кіпріотами віддзеркалює складну динаміку, яка часто спостерігається між народами, що мають спільну історію та культурні зв'язки, проте одночасно і різницю у взаємному сприйнятті. Схожість і відмінність в традиціях, цінностях і способах життя може породжувати стереотипи і міжособистісні конфлікти, які часто базуються на непорозуміннях і негативних уявленнях.

Проте важливо пам'ятати, що жоден народ не є монолітним і відносини можуть значно відрізнятися в залежності від конкретних індивідів і обставин. Попри те, що можуть існувати певні стереотипи і хибні уявлення про інших, важливо сприяти взаєморозумінню і прагнути до більш позитивних і відкритих відносин. Спільна історія та культура можуть слугувати підґрунтям для співпраці та спільних зусиль у вирішенні загальних проблем і у вдосконаленні відносин між греками-еллінами і греками-кіпріотами.

Рекомендована література

Основна

1. Καλαϊτζίδης Π. Η ορθοδοξία και η «άλλοι» στην Ελλάδα του 2040. Μελέτη θεματικής ομάδας εργασίας. Λευκή Βίβλος «Η Ελλάδα το 2040». 2021. 26 σ. (https://greece2021.gr/Forum_GreeceIn2040/pdfs/%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97_%CE%98%CE%95%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%9F%CE%9C%CE%91%CE%94%CE%91%CE%A3_%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3_%CE%97_%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%99%CE%91_%CE%9A%CE%91%CE%99_%CE%9F%CE%99_%CE%91%CE%9B%CE%9B%CE%9F%CE%99_%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D_%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91_%CE%A4%CE%9F%CE%A5_2040.pdf)
2. Pratsinakis M. Ethnic return migration, exclusion and the role of ethnic options: 'Soviet Greek' migrants in their ethnic homeland and the Pontic identity. *Nations and Nationalism*. 2021. Volume 27, Issue 2. P. 497–512 (https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/nana.12706)

Додаткова

1. Cyprus 2018. International Religious Freedom Report. The Office of International Religious Freedom. United States Department of State. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2018. 17 p. (https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/CYPRUS-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf)
2. Greece 2018. International Religious Freedom Report. The Office of International Religious Freedom. United States Department of State. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2018. 17 p. (https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/GREECE-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf)

3. Hadjilyra A.-M. Social, Cultural and Linguistic Differences between Greece and Cyprus. 2006. 10 p. (https://www.academia.edu/34207103/Social_cultural_and_linguistic_differences_between_Greece_and_Cyprus?email_work_card=title)
4. Xenitidou M. National identity and otherness in Greek speakers' talk about immigration: Methodological and transdisciplinary reflections. *Migration Letters*. 2011. 12 p. (https://www.academia.edu/1310734/National_identity_and_otherness_in_Greek_speakers_talk_about_immigration_Methodological_and_transdisciplinary_reflections?email_work_card=title)

Електронні інформаційні ресурси

1. Evason N. Core Concepts. Cypriot Culture. Cultural Atlas. 2018. (https://culturalatlas.sbs.com.au/cypriot-culture/cypriot-culture-core-concepts)
2. History of Cyprus : Encyclopaedia Britannica / The Editors of Encyclopaedia Britannica. Last Updated: Article History (https://www.britannica.com/place/Cyprus/History)
3. History of Greece. Byzantine to modern : Encyclopaedia Britannica / The Editors of Encyclopaedia Britannica. Last Updated: Article History (https://www.britannica.com/topic/history-of-Greece-Byzantine-to-modern)
4. Mavroudi E. Feeling Greek, speaking Greek? National identity and language negotiation amongst the Greek diaspora in Australia. *ScienceDirect*. Geoforum. 2020. Vol. 116. P. 130–139 URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S001671852030213X)
5. Oishimaya S. N. The culture of Cyprus. *WorldAtlas*. 2019. (https://www.worldatlas.com/articles/the-culture-of-cyprus.html)
6. Sakellariou A. Moving from traditional religion to atheism in Greek society: 'Like a ship distancing from the coast…' 2017. (https://religiongoingpublic.com/archive/2017/moving-from-traditional-religion-to-atheism-in-greek-society-like-a-ship-distancing-from-the-coast)
7. Sanna N. Cypriot Traditions. *Just About Cyprus*. 2022. (https://www.justaboutcyprus.com/traditions/)
8. Θετικά κι αρνητικά των Ελλήνων. Κείμενα εκπαιδευόμενων. *Σ.Δ.Ε. Χανίων*. 2019. (http://sde-chanion.chan.sch.gr/thetika-ki-arnitika-twn-ellinwn/)

9. Καραγιωργάκης Γ. Οι λαοί της Κύπρου ως παράδειγμα πολιτιστικής πολυφωνίας. *MaxMag*. 2021. (https://www.maxmag.gr/politismos/oi-laoi-tis-kyproy-os-paradeigma-politistikis-polyfonias/)

Структура навчальної дисципліни

Тема 1. Правила читання. Диграфи, дифтонги.
Тема 2. Артиклі та їхнє вживання. Прийменники. Займенники. Числівники.
Тема 3. Зв'язка бути. Дієслово в теперішньому, минулому і майбутньому часах.
Тема 4. Основні типи відмінювання іменників чоловічого, жіночого та середнього родів.
Тема 5. Привітання. Знайомство. Презентація себе (розповідь про себе, свою родину, місце і мету навчання).
Тема 6. Дні, місяці, пори року (природні явища), години, кольори. Мій день. Моє дозвілля.
Тема 7. Положення в просторі, транспорт. Будинок, де я живу. Моя кімната. Моє місто / село. Країна, де я живу.
Тема 8. Їжа, напої та страви, замовлення в їдальні / кафе / ресторані, покупки в магазині, гроші.
Тема 9. Геополітичне положення Греції і Кіпру.
Тема 10. Еволюція грецької мови: давньогрецький, середньогрецький та новогрецький періоди її розвитку.
Тема 11. Історія Давньої Греції (головні етапи). Історія Кіпру (стисло).
Тема 12. Культура і релігія грецького народу. Психо-ментальний портрет носія грецької мови.

Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми
1.	**Тема 1. Правила читання. Диграфи, дифтонги.** 1. Грецька абетка. Написання літер. 2. Голосні / приголосні звуки і літери. 3. Відповідність українських літер грецьким. Відмінності. 4. Читання диграфів і дифтонгів. Складні випадки читання. 5. Правила наголосу. Подвійний наголос.

2.	**Тема 2. Артиклі та їхнє вживання. Прийменники. Займенники. Числівники.** 1. Означений і неозначений артиклі, їхнє відмінювання за родами, числами і відмінками. 2. Прийменники σε, από, με, για, їхнє значення та уживання. 3. Особові, присвійні, означені та неозначені займенники, їхнє відмінювання та уживання. 4. Кількісні числівники до 1 000 000. 5. Порядкові числівники до 31, їхнє відмінювання по родах, числах і відмінках.
3.	**Тема 3. Зв'язка бути. Дієслово в теперішньому, минулому і майбутньому часах.** 1. Дієслово-зв'язка бути в теперішньому, минулому і майбутньому часах. 2. Дієслова 1 дієвідміни в теперішньому, минулому і майбутньому часах. 3. Злитні дієслова (λέω, τρώω, πάω, ακούω, καίω, κλαίω, φταίω і псевдозлитне φυλάω) у теперішньому, минулому і майбутньому часах. 4. Дієслова 2 дієвідміни (категорії А і Е) у теперішньому, минулому і майбутньому часах. 5. Аномальні дієслова в теперішньому, минулому і майбутньому часах.
4.	**Тема 4. Основні типи відмінювання іменників чоловічого, жіночого та середнього родів.** 1. Відмінювання іменників чоловічого роду на -ος, -ας, -ης (+ нерівноскладові -ας, -ης, -ους, -ες). 2. Відмінювання іменників жіночого роду на -α, -ίδα/-αδα, -τητα, -η, -ξη/-ψη / -ση (+ πόλη, δύναμη), -ος (+ нерівноскладові на -α, -ου). 3. Відмінювання іменників середнього роду на -ο, -ι, -μα, -ος.
5.	**Тема 5. Привітання. Знайомство. Презентація себе (розповідь про себе, свою родину, місце і мету навчання).** 1. Ввічливі фрази привітання, знайомство. 2. Моя візитівка: Я – студент університету. Де навчаюсь? (ОНУ імені І. І. Мечникова, ФМВПС, спеціальність «Міжнародні відносини, регіональні студії і суспільні комунікації»). Що вивчаю? (дисципліни, улюблений предмет). Чому я вчу новогрецьку мову? 3. Моя сім'я (розповідь про себе, членів родини, їхній вік, де вони працюють / навчаються).

6.	**Тема 6. Дні, місяці, пори року (природні явища), години, кольори. Мій день. Моє дозвілля.** 1. Робочі і вихідні дні (особливості уживання). 2. Пори року, зміна погоди, опис природних явищ. 3. Години. Котра годин / о котрій годині + дія. 4. Назви кольорів, винятки. 5. Мій розпорядок дня за годинами і днями тижня. 6. Мої уподобання, моє дозвілля, хобі.
7.	**Тема 7. Положення в просторі, транспорт. Будинок, де я живу. Моя кімната. Моє місто / село. Країна, де я живу.** 1. Орієнтування на місцевості. Діалоги щодо знаходження певної адреси / вулиці / будинку тощо. 2. Види транспорту. Міський транспорт. Як дістатися до … ? Підготовка до закордонної подорожі. Глосарій. Рольові діалоги. 3. Опис будинку / квартири / кімнати, де я живу (з використанням прикметників маленький, великий, просторий, світлий, темний, (не)гарний тощо та їхніх ступенів порівняння). 4. Моя країна – Україна.
8.	**Тема 8. Їжа, напої та страви, замовлення в їдальні / кафе / ресторані, покупки в магазині, гроші.** 1. Грецька та кіпрська кухні, їхні особливості. 2. Відвідування кафе / їдальні / таверни і замовлення страв грецької кухні. 3. Лічба грошей. Розрахунок готівкою.
9.	**Тема 9. Геополітичне положення Греції і Кіпру.** 1. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Роль держав у сучасній геостратегії НАТО. 2. Геополітичні та геоекономічні аспекти утворення ЄС в контексті вступу і розвитку Демократичної Республіки Греції. 3. Геополітика Греції в повоєнний період ХХ ст. 4. Хунта Чорних полковників. 5. Сучасні геополітичні інтереси Греції і Кіпру на тлі російсько-української війни. 6. Кіпрське питання: історична ретроспектива, перспективи вирішення питання.
10.	**Тема 10. Еволюція грецької мови: давньогрецький, середньогрецький та новогрецький періоди її розвитку.** 1. Дописемний період. 2. Діалекти давньогрецької мови.

	3. «Койне». 4. Лінійне письмо А і Б. 5. Халкідська та іонійська абетки. 6. «Бустрофедон». 7. «Ітацизм». 8. Акритські пісні. 9. «Франголевандиніка» та «франгохіотика». 10. «Кафаревуса» і «Димотика». 11. Феномен Greeklish. 12. Феномен диглосії. Двомовні національні меншини Греції і Кіпру. 13. Кіпрський діалект.
11.	**Тема 11. Історія Давної Греції (головні етапи).** 1. Протоіндоєвропейці й елліни. 2. Протогрецькі племена. 3. Кікладська культура. 4. Мінойська культура. 5. Мікенська культура. 6. Дорійці. 7. Давньогрецький епос. 8. Предполісний період. 9. Олімпійський пантеон. 10. Олімпійські ігри. 11. Історія Кіпру (стислий огляд).
12.	**Тема 12. Культура і релігія грецького народу. Психо-ментальний портрет носія грецької мови.** 1. Екскурс в історію грецького народу. 2. Загальні відомості про культуру Греції і Кіпру (традиції, звичаї, свята, літературу, музику, релігію, одяг тощо). 3. Ментальні особливості та психо-емоційний портрет носіїв грецької мови. 4. Відмінність греків від кіпріотів.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми
1.	**Тема 1. Правила читання. Диграфи, дифтонги.** Вивчити грецьку абетку і правила читання голосних / приголосних звуків, запам'ятати винятки. Законспектувати різні випадки читання диграфів і дифтонгів, правила постановки наголосу.

2.	**Тема 2. Артиклі та їхнє вживання. Прийменники. Займенники. Числівники.** Проаналізувати випадки уживання **о**значених і неозначених артиклів, порівняти їх з англійською мовою. Виконати граматичні вправи, опрацьовуючи теми «Прийменники σε, από, με, για, їхнє значення та уживання», «Особові, присвійні, означені та неозначені займенники, їхнє відмінювання та уживання», «Кількісні числівники до 1 000 000», «Порядкові числівники до 31, їхнє відмінювання по родах, числах і відмінках».
3.	**Тема 3. Зв'язка бути. Дієслово в теперішньому, минулому і майбутньому часах.** Зробити конспекти з тем «Допоміжне дієслово-зв'язка бути в теперішньому, минулому і майбутньому часах», «Дієслова 1 дієвідміни, злитні дієслова (λέω, τρώω, πάω, ακούω, καίω, κλαίω, φταίω і псевдозлитне φυλάω), дієслова 2 дієвідміни (категорії А і Е) у теперішньому, минулому і майбутньому часах». Вивчити аномальні дієслова, навести приклади, скласти речення за зразком. Виконати граматичні вправи. Зробити переклади речень із новогрецької мови на українську і навпаки.
4.	**Тема 4. Основні типи відмінювання іменників чоловічого, жіночого та середнього родів.** Вивчити правила відмінювання іменників чоловічого роду на -ος, -ας, -ης (+ нерівноскладові), жіночого роду на -α, -ίδα/-αδα, -τητα, -η, -ξη/-ψη / -ση (+ πόλη, δύναμη), -ος (+ нерівноскладові) і середнього роду на -ο, -ι, -μα, -ος. Виконати граматичні вправи. Зробити переклади речень із новогрецької мови на українську і навпаки.
5.	**Тема 5. Привітання. Знайомство. Презентація себе (розповідь про себе, свою родину, місце і мету навчання).** Скласти діалоги з теми привітання / знайомства. Підготувати усну доповідь про себе, університет і факультет, де я навчаюсь, які дисципліни вивчаю. Написати міні-есе «Чому я вчу новогрецьку мову?» Описати світлину своєї родини, підготувати розповідь про членів родини, їхній вік, де вони працюють / навчаються тощо.
6.	**Тема 6. Дні, місяці, пори року (природні явища), години, кольори. Мій день. Моє дозвілля.** Вивчити назви днів тижня та особливості їхнього уживання в знахідному відмінку, 4 пори року, сталі вирази, що описують природні явища. Підготувати діалог із уживанням фраз «О котрій годині + дія?». Виписати назви кольорів, вивчити винятки. Написати власний розпорядок дня за годинами і днями тижня. Підготувати міні-презентацію за темою «Мої уподобання / моє дозвілля / хобі» (на вибір).

7.	**Тема 7. Положення в просторі, транспорт. Будинок, де я живу. Моя кімната. Моє місто / село. Країна, де я живу.** Скласти текст про людину, яка (не) орієнтується на місцевості тощо. Вивчити види транспорту, написати діалог «Моя подорож». Підготувати усний твір «Будинок / квартира / кімната, де я живу» з використанням прикметників маленький, великий, просторий, світлий, темний, (не)гарний тощо та їхніх ступенів порівняння.
8.	**Тема 8. Їжа, напої та страви, замовлення в їдальні / кафе / ресторані, покупки в магазині, гроші.** Подивитися відеозамальовки зі стравами грецької кухні. Підготувати діалоги за темою «Відвідування кафе / їдальні / таверни і замовлення страв грецької кухні. Розрахунок готівкою. Лічба грошей». Написати рецепт приготування улюбленої страви.
9.	**Тема 9. Геополітичне положення Греції і Кіпру.** Ознайомитися з причинами та наслідками геополітичних конфліктів у сучасному світі. Зробити короткий аналіз геополітичного становища Греції і Кіпру, їхнього позиціювання у геополітичній стратегії світового співтовариства. Визначити геополітичні інтереси й обґрунтувати національну безпеку Греції і Кіпру.
10.	**Тема 10. Еволюція грецької мови: давньогрецький, середньогрецький та новогрецький періоди її розвитку.** Описати класифікацію періодів розвитку грецької мови. Визначити дефініції «бустрофедон», «ітацизм», «франголевандиніка», «франгохіотика», «кафаревуса» і «димотика». Охарактеризувати феномени диглосії та Greeklish, навести приклади.
11.	**Тема 11. Історія Давної Греції (головні етапи).** Прочитати легенди і міфи Стародавньої Греції. Підготувати порівняльну таблицю щодо особливостей розвитку Мінойської і Мікенської культур. Підготувати презентацію у PowerPoint про «Олімпійський пантеон». Представити творчий проєкт за темою «Олімпійські ігри».
12.	**Тема 12. Культура і релігія грецького народу. Психо-ментальний портрет носія грецької мови.** Підготувати аналітичну записку про грецьку і /або кіпрську культуру (традиції, звичаї, свята, літературу, музику, релігію, одяг тощо).

Питання для періодичного і підсумкового контролю

1. Діграфи, дифтонги.
2. Артиклі та їхнє вживання.
3. Прийменники.

4. Займенники.
5. Числівники.
6. Зв'язка бути в теперішньому, минулому і майбутньому часах.
7. Дієслова 1 дієвідміни в теперішньому часі.
8. Дієслова 1 дієвідміни в минулому часі.
9. Дієслова 1 дієвідміни в майбутньому часі.
10. Дієслова 2 дієвідміни в теперішньому часі.
11. Дієслова 2 дієвідміни в минулому часі.
12. Дієслова 2 дієвідміни в майбутньому часі.
13. Основні типи відмінювання іменників чоловічого роду.
14. Основні типи відмінювання іменників жіночого роду.
15. Основні типи відмінювання іменників середнього роду.
16. Привітання. Знайомство.
17. Презентація себе (розповідь про себе, свою родину, місце і мету навчання).
18. Дні, місяці, пори року (природні явища).
19. Мій день.
20. Моє дозвілля.
21. Положення в просторі.
22. Транспорт.
23. Будинок, де я живу.
24. Моя кімната.
25. Моє місто / село.
26. Країна, де я живу.
27. Їжа, напої та страви греків.
28. Замовлення в їдальні / кафе / ресторані.
29. Покупки в магазині, гроші.
30. Геополітичне положення Греції.
31. Геополітичне положення Кіпру.
32. Еволюція грецької мови: давньогрецький, середньогрецький та новогрецький періоди її розвитку.
33. Історія Давної Греції (головні етапи).
34. Історія Кіпру (головні етапи).
35. Культура грецького народу.
36. Кіпрська культура.
37. Релігія грецького народу.
38. Психо-ментальний портрет носія грецької мови.

Контрольні роботи за змістовими модулями здійснюються у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Підсумковий контроль проводиться в змішаній (письмовій і усній) формі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	**A**	відмінно	зараховано
85-89	**B**	добре	
75-84	**C**		
70-74	**D**	задовільно	
60-69	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Основна

1. IN DEPTH. Bimonthly Electronic Newsletter ; Edited by Andreas Theophanous / University of Nicosia. Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA). 2022. Volume 19. Issue 4. P. 2–10. (https://cceia.unic.ac.cy/wp-content/uploads/IN_DEPTH_2022_19-4.pdf)
2. Karakatsani Ev. Greece external relations briefing: The Greek response to the war in Ukraine. *Weekly briefing.* China-CEE Institute. 2022. Vol. 48, No. 4 (GR). 6 p. (https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2022/08/2022er02_Greece.pdf)
3. Panayiotides N. Is the Cyprus problem unsolvable? The geopolitical trap of the weakest state. American College. Cyprus. Volume 12, 2019. Number 1. P. 3–32. (https://emuni.si/wp-content/uploads/2019/11/2019-12-1_3-32.pdf)

4. Pratsinakis M. Ethnic return migration, exclusion and the role of ethnic options: 'Soviet Greek' migrants in their ethnic homeland and the Pontic identity. *Nations and Nationalism*. 2021. Volume 27, Issue 2. P. 497–512 (https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/nana.12706)
5. SPECIAL ISSUE: Cyprus Foreign Policy – The Way Forward / University of Nicosia. Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA). *IN DEPTH. Bimonthly Electronic Newsletter* ; Edited by Andreas Theophanous, Anna Koukkides-Procopiou. 2020. Volume 17. Issue 6. 54 p. (https://cceia.unic.ac.cy/wp-content/uploads/IN_DEPTH_2020_17-6.pdf)
6. The Foreign Policy of the Republic of Cyprus. Local, Regional and International Dimensions / Edited by Tziarras Zenonas. Nicosia, Cyprus : Palgrave Macmillan, 2022. 372 p. (https://books.google.com.ua/books?id=Lc5kEAAAQBAJ&pg=PA244&lpg=PA244&dq=The+Foreign+Policy+of+the+Republic+of+Cyprus+Local,+Regional+and+International+Dimensions&source=bl&ots=C7Ug7DkQr2&sig=ACfU3U34NfVDWdDzgzri8S5WK4HdHafYOA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjZrvbQ79L5AhWspYsKHeDeCqI4FBDoAXoECBQQAw#v=onepage&q=The%20Foreign%20Policy%20of%20the%20Republic%20of%20Cyprus%20Local%2C%20Regional%20and%20International%20Dimensions&f=false)
7. Zenonas Tziarras. The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security. Friedrich-Ebert-Stiftung and Peace Research Institute Oslo. 2019. PRIO Cyprus Centre. Nicosia. 129 p. (https://library.fes.de/pdf-files/bueros/zypern/15662.pdf)
8. Καλαϊτζίδης Π. Η ορθοδοξία και η «άλλοι» στην Ελλάδα του 2040. Μελέτη θεματικής ομάδας εργασίας. Λευκή Βίβλος «Η Ελλάδα το 2040». 2021. 26 σ. (https://greece2021.gr/Forum_GreeceIn2040/pdfs/%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97_%CE%98%CE%95%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%9F%CE%9C%CE%91%CE%94%CE%91%CE%A3_%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3_%CE%97_%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%99%CE%91_%CE%9A%CE%91%CE%99_%CE%9F%CE%99_%CE%91%CE%9B%CE%9B%CE%9F%CE%99_%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D_%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91_%CE%A4%CE%9F%CE%A5_2040.pdf)
9. Καρακύργιου Μ., Παναγιωτίδου Β. ΚΛΙΚ στα ελληνικά. Επίπεδο Α1 για εφήβους και ενηλίκους – Βασικός χρήστης. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας. Εκδότης: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2019. 256 σ.

10. Λεμονοπούλου Αφρ. Το Γεωπολιτικό περιβάλλον της Ελλάδος, ο ρόλος της στα Βαλκάνια και οι Μεγάλες Δυνάμεις : πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Επιστημών Διοίκησης Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Επηρειών. Χίος, 2020. 60 σ. (https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/21417/%CE%A0%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CE%9B%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%91%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%84%CE%B7.pdf?sequence=1&isAllowed=n)
11. Μάντζαρη Αικ. Διάλεκτοι και ιδιώματα της ελληνικής γλώσσας και ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διατήρηση τους. Η περίπτωση της Πελοποννήσου : διπλωματική εργασία / Ελληνικό ανοικτό πανεπιστήμιο. Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: Σπουδές στις επιστήμες της αγωγής. Πάτρα, 2020. 64 σ. (https://apothesis.eap.gr/archive/item/154769)
12. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας. Κηφισιά : Κέντρο λεξικολογίας, 2019. 2318 σ.
13. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Τετράδιο ασκήσεων. Θεσσαλονίκη, 2012. 276 σ.
14. Глодзь Г. Бустрофедон та інші. Коротка історія читання. Київ : Портал, 2020. 80 с.
15. Історія європейської цивілізації. Греція / ред. У. Еко. Фоліо, 2020. 1168 с.
16. Рожкова І. Г. Кіпрський діалект сучасної новогрецької мови: випадок диглосії. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство.* Літературознавство : *міжвузівський зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Вип 40, том 3. С. 101–106. (http://aphn-journal.in.ua/archive/40_2021/part_3/18.pdf)

Додаткова

1. Brian D. Joseph & Tserdanelis G. Modern Greek. The Ohio State University. London : Routledge. 1987. 32 p. (https://www.academia.edu/425916/Modern_Greek?email_work_card=title)
2. Cyprus 2018. International Religious Freedom Report. The Office of International Religious Freedom. United States Department of State. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2018. 17 p. (https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/CYPRUS-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf)

3. Fouskas V. Greece: A History of Geopolitics and Bankruptcy. *Global Dialogue*. 2016. (https://globaldialogue.isa-sociology.org/articles/greece-a-history-of-geopolitics-and-bankruptcy)
4. Greece 2018. International Religious Freedom Report. The Office of International Religious Freedom. United States Department of State. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2018. 17 p. (https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/GREECE-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf)
5. Greece's New Geopolitics. National Security Research Division. / Ian O. Lesser, F. Stephen Larrabee, Michele Zanini, Katia Vlachos-Dengler. Santa Monica, CA : RAND, 2001. 123 p. (https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA399166.pdf)
6. Hadjilyra A.-M. Social, Cultural and Linguistic Differences between Greece and Cyprus. 2006. 10 p. (https://www.academia.edu/34207103/Social_cultural_and_linguistic_differences_between_Greece_and_Cyprus?email_work_card=title)
7. Kaczyńska E., Witczak K. Doric Elements in the Modern Greek Dialects of Crete. EOS. Commentarii Societatis Philologae Polonorum. 2005. Volumen XCII. Fasciculus 1. P. 112–119. (https://www.academia.edu/6878648/Doric_Elements_in_the_Modern_Greek_Dialects_of_Crete?email_work_card=title)
8. Mallinson W. Κύπρος. Ιστορική επισκόπηση / Επιμέλεια Έκδοσης: Μίλτος Μιλτιάδου, Αγγελική Νικολαΐδου. Λευκωσία : Κυπριακή Δημοκρατία. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Theopress Ltd, 2008. 40 σ. (http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/Embassy_Paris.nsf/all/E98CDF1EF741CEF5C12579EC00444C6F/$file/%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%9F%CE%A0%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf?openelement)
9. Xenitidou M. National identity and otherness in Greek speakers' talk about immigration: Methodological and transdisciplinary reflections. *Migration Letters*. 2011. 12 p. (https://www.academia.edu/1310734/National_identity_and_otherness_in_Greek_speakers_talk_about_immigration_Methodological_and_transdisciplinary_reflections?email_work_card=title)
10. Αποστόλου Α. Α. Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της Λάρνακας : διπλωματική εργασία. / Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Πολιτικών Μηχανικών. Αθήνα, 2013. Σ. 5–16. (file:///C:/Users/userko/Downloads/apostolou_istoriki.pdf)

11. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Αθήνα: Δέλτος, 2011. 311 σ.
12. Αρβανιτάκης Κλεάνθης, Αρβανιτάκη Φρόσω. Επικοινωνήστε ελληνικά 1α. Βιβλίο ασκήσεων. Αθήνα: Δέλτος, 2015. 56 σ.
13. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Βιβλίο μαθητή. Αθήνα, Νότος, 2016. 326 σ.
14. Δημητρά Δήμητρα. Παπαχειμώνα Μαρινέτα. Ελληνικά τώρα 1+1. Τετράδιο ασκήσεων. Αθήνα. Νότος, 2012. 106 σ.
15. Ελληνικός Πολιτισμός 1. Αθήνα: Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, 2010. 240 σ.
16. Κόντου Δήμ. Νότιο-ανατολική Μεσόγειος. Πεδίο συγκλίσεων ή αποκλίσεων;. Brussels : New direction, 2018. 50 σ. (https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportMediterranean-preview%28low-res%29.pdf)
17. Μπαμπινιώτης Γ. Ελληνική γλώσσα. Εγχειρίδιο διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης (ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003. 455 σ.
18. Νταλιάπε Κ. Οικονομική και πολιτική γεωγραφία των ευρωπαϊκών χωρών της ΝΑ Μεσογείου : πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Μυτιλήνη, 2018. 64 σ. (https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/22952)
19. Παυλοπούλου Αγλαΐα, Παθιάκη Ειρήνη, Κανελλοπούλου Ρίτα, Σιμόπουλος Γιώργος. Ελληνικά Α΄. Μέθοδος εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επίπεδα Α1 + Α2). Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2013. 312 σ.
20. Σιόντης Χ. Μαθαίνω την ελληνική γλώσσα. Ιωάννινα, 2011. 255 σ.
21. Τα νέα ελληνικά για ξένους. Θεσσαλονίκη, 2012. 298 σ.
22. Бєлаш. Г. О. Історія античної літератури : Київ, Центр навчальної літератури, 2019. 236 с.
23. Булатова М. М. Твій перший олімпійський путівник. Вид. 5-е допов. Київ : Видання Національного олімпійського комітету України, 2017. С. 9–39.
24. Булик М. В. Соціально-політичний розвиток Греції в умовах європейської інтеграції : монографія. МДУ, Маріуполь, 2012. 266 с. (https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/864/1/sotsialno-polit_rozvytok_monogr.pdf)
25. Головач У., Шепель Г. Грецька мова: койне еллініcтично-римського періоду. Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2011. 492 с.
26. Звонська Л. Л. Давньогрецька мова. Підручник дія студентів вищих навчальних закладів. Київ : N. Terletsky, 2011. 706 с. (http://lexikoukr.ho.ua/cumulatis/frgn_oldgreek/Zvonska_OldGreek_3.pdf)
27. Історія європейської цивілізації. Греція / за ред. Умберто Еко : Харків,

Фоліо, 2020. 1168 с.
28. Історія Стародавньої Греції : хрестоматія – посіб. для студентів історичного факультету / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка ; уклад. О. І. Шама. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 256 с. (http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12738/1/Shama_Istoriia_Starodavnoho_%20Hretsii.pdf)
29. Історія Стародавньої Греції та Риму : навч. посіб. для історичних спеціальностей / Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького ; уклад. О. В. Замуруйцев. Мелітополь, 2015. С. 13–90. (http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/619/1/5%20pdf.%20%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%97%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97%20%D0%93%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%83.pdf)
30. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Савенко А. О. Українсько-новогрецький словник. Київ, 2008. 536 с.
31. Клименко Н. Ф., Пономарів О. Д., Чернухін Є. К. Новогрецько-український словник. Київ, 2005. 428 с.
32. Колісніченко А. І. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму. Навчальний посібник. Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. С. 5–178.
33. Країни світу і Україна : енциклопедія: в 5 т. / редкол. : А. І. Кудряченко (голова) та ін.; Т. 1 : Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / наук. ред. 1-го тому А. Г. Бульвінський. ДУ Інститут всесвітньої історії НАН України. Київ : Фенікс, 2017. 564 с. (https://ivinas.gov.ua/images/Entsyklopedia_krayiny-svitu-t1.pdf)
34. Кун М. А. Легенди та міфи Давньої Греції. Харків : Vivat, 2021. 352 с.
35. Лазоренко С. А., Чхайло М. Б., Балашов Д. І., Романова В. Б. Пеласги – народ, який створив фізичну культуру античної Греції. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, наук. журн. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми. 2015, № 8 (52). С. 23–32. (https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1978/1/Pelashy%20%E2%80%93%20narod.pdf)

Електронні інформаційні ресурси

1. Bechev Dimitar. Greece Is Getting Good at Geopolitics. How souring ties between Ankara and Washington benefit Athens. *FP*. 2019. (https://foreignpolicy.com/2019/07/25/greece-is-getting-good-at-geopolitics/)
2. Benjamin E. S. What Languages Are Spoken In Greece? *Worldatlas*. 2019. (https://www.worldatlas.com/articles/what-language-do-they-speak-in-greece.html)
3. Bonner Br. Ambassador outlines Cyprus history – and possible lessons for Ukraine. *Kyiv Post*. 2021. (https://www.kyivpost.com/business/ambassador-outlines-cyprus-history-and-possible-lessons-for-ukraine.html)
4. Cartwright M., Vynohradov A. Лінійне письмо A. *World History Encyclopedia*. 2023. (https://www.worldhistory.org/trans/uk/1-15514/).
5. Evason N. Core Concepts. Cypriot Culture. Cultural Atlas. 2018. (https://culturalatlas.sbs.com.au/cypriot-culture/cypriot-culture-core-concepts)
6. History of Cyprus : Encyclopaedia Britannica / The Editors of Encyclopaedia Britannica. Last Updated: Article History (https://www.britannica.com/place/Cyprus/History)
7. History of Greece. Byzantine to modern : Encyclopaedia Britannica / The Editors of Encyclopaedia Britannica. Last Updated: Article History (https://www.britannica.com/topic/history-of-Greece-Byzantine-to-modern)
8. Karagiannis Em. The Silent Rise of Greece as a Mediterranean Power. *RUSI*. 2020. (https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/silent-rise-greece-mediterranean-power)
9. Kazaklis J. Calabrian Greeks: Pocket of Hellenism in Italy has Survived Millennia. *Greek reporter*. 2022. (https://greekreporter.com/2022/05/19/calabrian-greeks/)
10. Marshall T. Η επικίνδυνη γεωπολιτική θέση της Ελλάδας. *Διόπτρα*. 2020. (https://blog.dioptra.gr/2020/03/01/ellada-geopolitiki/)
11. Mavroudi E. Feeling Greek, speaking Greek? National identity and language negotiation amongst the Greek diaspora in Australia. *ScienceDirect*. Geoforum. 2020. Vol. 116. P. 130–139 URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S001671852030213X)
12. Ntousas V. Greece in the eastern Mediterranean: Turning engagement into influence. *The European Council on Foreign Relations (ECFR)*. 2021. (https://ecfr.eu/article/greece-in-the-eastern-mediterranean-turning-engagement-into-influence/)
13. Oishimaya S. N. The culture of Cyprus. *WorldAtlas*. 2019. (https://www.worldatlas.com/articles/the-culture-of-cyprus.html)

14. Sakellariou A. Moving from traditional religion to atheism in Greek society: 'Like a ship distancing from the coast…' 2017. (https://religiongoingpublic.com/archive/2017/moving-from-traditional-religion-to-atheism-in-greek-society-like-a-ship-distancing-from-the-coast)
15. Sanna N. Cypriot Traditions. *Just About Cyprus*. 2022. (https://www.justaboutcyprus.com/traditions/)
16. Williams P. Έκθεση Α΄ Λυκείου: Διάλεκτοι, ιδιώματα και ιδιωματισμοί. Σημειώσεις Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Κωνσταντίνου Μάντη. 2020. (https://latistor.blogspot.com/2015/10/blog-post_2.html)
17. Ανδρουτσόπουλος Ι. Κ. Από τα φραγκοχιώτικα στα greeklish. *Το Βήμα*. 2018. (http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=11403)
18. Γρίβας Κ. Κι όμως η Ελλάδα θα μπορούσε να λειτουργήσει ως Middle Power. *SLpress*. 2022. (https://slpress.gr/ethnika/ki-omos-i-ellada-tha-mporoyse-na-leitoyrgisei-os-middle-power/)
19. Ελλάδα. Σύντομη παρουσίαση (https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/greece_el)
20. Η Ελλάδα και η ευρωπαϊκή της πορεία (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2188/Istoria_ST-Dimotikou_html-empl/index5_12.html)
21. Θετικά κι αρνητικά των Ελλήνων. Κείμενα εκπαιδευόμενων. *Σ.Δ.Ε. Χανίων*. 2019. (http://sde-chanion.chan.sch.gr/thetika-ki-arnitika-twn-ellinwn/)
22. Καπνάκη Ν. Διάλεκτοι της Ελλάδας: Η αντανάκλαση του πολιτισμού μας. *News2u*. 2021. (https://www.news2u.gr/eidika-afieromata/137020_dialektoi-tis-elladas-i-antanaklasi-toy-politismoy-mas)
23. Καραγιωργάκης Γ. Οι λαοί της Κύπρου ως παράδειγμα πολιτιστικής πολυφωνίας. *MaxMag*. 2021. (https://www.maxmag.gr/politismos/oi-laoi-tis-kyproy-os-paradeigma-politistikis-polyfonias/)
24. Μακροδημόπουλος Δημ. Ποια είναι η γεωπολιτική αξία της Ε.Ε. χωρίς Ελλάδα και Κύπρο; *Ανεξάρτητη Συνεταιριστική Εφημερίδα EFSYN*. 2020. (https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/261758_poia-einai-i-geopolitiki-axia-tis-ee-horis-ellada-kai-kypro)
25. Антична література. Види і зміст античного епосу (https://ukrlit.net/info/ancient/4.html)
26. Бандрівський М. Історія львів'янина, який причетний до дешифровки критського "лінійного письма Б". *Бомок*. 2023. (https://bomok.com.ua/lviv/istoriya-lviv-yanyna-yakyj-prychetnyj-do-deshyfrovky-krytskogo-linijnogo-pysma-b/)

27. Греція: площа, населення, географічне положення, клімат, економіка (https://uaeu.top/tsikave/gretsiya-ploshcha-naselennya-geografichne-polozhennya-klimat-ekonomika.html)
28. Грецька мова (https://linguapedia.info/uk/movi/grecka.html)
29. Грецька мова: пам'ятка початківцю. Візантійське мовознавство у IV – XV ст., коротка історія. Повідомлення про греко-візантійську мову. (https://pavlov-product.com.ua/grecka-mova-pamyatka-pochatkivcyu-vizantijske-movoznavstvo-u-iv-xv-st-korotka-istoriya-povidomlennya-pro-greko-vizantijsku-movu/)
30. Грецькі міфи (https://legends.co.ua/greek-myths/)
31. Давньогрецькі Олімпійські ігри як визначне культурне досягнення. *Освіта. Культура*. 2010. (https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11261/)
32. Дімітропулос С. Острів, де народилася перша європейська писемність. *BBC News Україна*. 2018. (https://www.bbc.com/ukrainian/vert-tra-43842639)
33. Історія Давньої Греції (https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/161/2.pdf)
34. Кіпро-мінойська писемність. *Культурно-історичний портал Спадщина Предків*. 2019. (https://spadok.org.ua/trypilska-kultura/kipro-minoyska-pysemnist)
35. Короткий нарис з історії Давньої Греції. *Культурно-історичний портал Спадщина Предків.* 2020. (https://spadok.org.ua/elliny/korotkyy-narys-z-istoriyi-davnoyi-gretsiyi)
36. Кривенко С. Витоки мінойської та мікенської цивілізацій. *Збруч*. 2017. (https://zbruc.eu/node/69695)
37. Лук'янюк В. Занепад Мінойської цивілізації. *Цей день в історії*. (https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Year=-1628)
38. Міфологія стародавніх греків. *Освіта та самоосвіта*. Реферати, дослідження, наукові статті онлайн. (https://referatss.com.ua/work/mifologija-starodavnih-grekiv/)
39. Олімпійські ігри античності. *Цей день в історії*. (https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Year=-776)
40. Релігія і міфологія Давньої Греції (укр.) Історія стародавнього світу (https://www.youtube.com/watch?v=2laoNYL3VgA)
41. Стародавня Греція: її історія, релігія, культура (https://travel-in-time.org/uk/mandrivki-chasom/starodavnya-gretsiya-yiyi-istoriya-religiya-kultura/)
42. Чайка П. Стародавня Греція: її історія, релігія, культура. *History. Історичний сайт Мандрівки часом*. 2019. (https://travel-in-time.org/uk/mandrivki-chasom/starodavnya-gretsiya-yiyi-istoriya-religiya-kultura/)

Навчальне видання

ПЕРША ІНОЗЕМНА МОВА (НОВОГРЕЦЬКА) — 1 І 2 КУРС БАКАЛАВРАТУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
з Першої іноземної мови (новогрецької)
для здобувачів 1 і 2 курсів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладачі:
СНІГОВСЬКА Оксана Володимирівна
МАЛАХІТІ Андрій Васильович

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*

Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,44.
Тираж 100 прим. Зам. № 625.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.